สถาบันระหว่างประเทศ
เพื่อการค้าและการพัฒนา

วิกฤตการเงินโลก

ผลกระทบต่ออุตสาหกรรม

คอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา
International Institute for Trade and Development

2008

สารบัญ

หน้า

วิกฤตการเงินโลก ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ

1. การผลิตและการค้าในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลก 2

2. การผลิตในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย 6
   - 2.1 ส่วนประกอบของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ 7
   - 2.2 โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ 8
   - 2.3 ต้นทุนการผลิต 10
   - 2.4 วัตถุดิบ 11

3. การค้าในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย 11

4. ความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย 15
   - 4.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม 15
   - 4.2 การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขัน 18
   - 4.3 การวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัว 21
   - 4.4 การวิเคราะห์การกำกับดูแลกิจการ 23
   - 4.5 การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับต่างประเทศ 23
   - 4.6 การวิเคราะห์งบการเงิน 24
   - 4.7 การวิเคราะห์ในระดับธุรกิจของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ 33

5. สถานการณ์ปัจจุบันในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลก 37

6. สถานการณ์ปัจจุบันและผลกระทบจากวิกฤตการณ์การเงินโลกต่ออุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทย 41
   - 6.1 สถานการณ์ปัจจุบัน 41
   - 6.2 ผลกระทบจากวิกฤตการณ์การเงินโลก 42

7. ห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ 45

8. เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ 49

สารบัญ (ต่อ)

			หน้า
9.	ปัญหาสำคัญอื่นๆ ของอุตสาหกรรมนอกจากผลกระทบจากวิกฤตการณ์การเงินโลก		54
	9.1	การขาดแคลนแรงงานในระดับปฏิบัติการ	54
	9.2	การขาดแคลนเครื่องมือที่ใช้ในการสอบเทียบ (Calibrate) เครื่องจักร	54
	9.3	นโยบายการส่งเสริมการลงทุนไม่เป็นที่ดึงดูดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น	54
	9.4	หน่วยงานภาครัฐมีทิศทางการดำเนินนโยบายที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน	54
	9.5	ข้อจำกัดที่ทำให้ไทยไม่สามารถพัฒนาเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ได้	55
	9.6	ข้อจำกัดของไทยในการเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้า	55
	9.7	ความเสี่ยงในการย้ายฐานการผลิตไปประเทศอื่น	56
	9.8	ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี	57
	9.9	ความไม่แน่นอนทางการเมือง	57
10.	บทเรียนและโอกาสจากวิกฤตการณ์		58
	10.1	บทเรียนจากวิกฤตการณ์	58
	10.2	โอกาสจากวิกฤตการณ์	59
11.	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย		60
	11.1	มาตรการภาครัฐที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ	60
	11.2	มาตรการให้ความช่วยเหลืออุตสาหกรรมที่ภาครัฐกำลังดำเนินการอยู่	63
12.	บทสรุป		64
13.	เอกสารอ้างอิง		65

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. ผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกปี ค.ศ. 2008

ก.1	วิกฤตการณ์ซับไพรม์	67
ก.2	การส่งผ่านผลกระทบของปัญหาสินเชื่อซับไพรม์สู่ภาคการเงินของสหรัฐอเมริกา	67
ก.3	ผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกต่อภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกา	69
ก.4	ช่องทางการส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินไปยังประเทศอื่น	71
ก.5	การส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกจากสหรัฐอเมริกาไปภูมิภาคยุโรป	73
ก.6	การส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกจากสหรัฐอเมริกาไปภูมิภาคเอเชีย	86
ก.7	มาตรการของสหรัฐอเมริกาในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ	99
ก.8	มาตรการของยุโรปในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ	103
ก.9	มาตรการของเอเชียในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ	107
ก.10	มาตรการระดับนานาชาติในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ	110
ก.11	ข้อสรุปมาตรการในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ	112
ก.12	แนวโน้มการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกจากวิกฤตการณ์การเงินที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2008	114
ก.13	ผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกปี ค.ศ. 2008 ต่อไทย	118
ก.14	เอกสารอ้างอิง	125

ภาคผนวก ข. จำนวนและลักษณะของบริษัทในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ได้รับผลกระทบด้านยอดขายจำแนกตามระดับความรุนแรงของผลกระทบ 128

ภาคผนวก ค. สรุปประเด็นสัมมนาระดมสมอง 134

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	โครงสร้างต้นทุนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทย	10
ตารางที่ 2	ประเทศผู้ส่งออกหน่วยเก็บข้อมูล (HS847170) ที่สำคัญของโลก 10 อันดับ	14
ตารางที่ 3	อัตราส่วนสภาพคล่องของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	24
ตารางที่ 4	อัตราส่วนสภาพคล่องของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)	25
ตารางที่ 5	อัตราส่วนสภาพคล่องของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)	26
ตารางที่ 6	อัตราส่วนความสามารถในการดำเนินงานของอุตสาหกรรม ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	27
ตารางที่ 7	อัตราส่วนความสามารถในการดำเนินงานของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)	28
ตารางที่ 8	อัตราส่วนความสามารถในการดำเนินงานของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)	28
ตารางที่ 9	อัตราส่วนด้านโครงสร้างเงินทุนของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	29
ตารางที่ 10	อัตราส่วนด้านโครงสร้างเงินทุนของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)	30
ตารางที่ 11	อัตราส่วนด้านโครงสร้างเงินทุนของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)	30
ตารางที่ 12	อัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	31
ตารางที่ 13	อัตราการเติบโตของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)	31
ตารางที่ 14	อัตราการเติบโตของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)	32
ตารางที่ 15	ลักษณะทางธุรกิจที่ส่งผลให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งมากและกลยุทธ์ ที่ธุรกิจใช้ในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	35
ตารางที่ 16	ลักษณะทางธุรกิจที่ส่งผลให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งและกลยุทธ์ที่ธุรกิจใช้ ในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	36

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก

ตารางที่ ก.1	มูลค่าการตัดลดขนาดสินทรัพย์ของสถาบันการเงินสำหรับปี ค.ศ. 2007 - 2010	75
ตารางที่ ก.2	อัตราการเปลี่ยนแปลงในดัชนีราคาที่อยู่อาศัยของสหรัฐอเมริกาและประเทศในสหภาพยุโรป	77
ตารางที่ ก.3	การปรับตัวของดัชนีหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปเมื่อเลแมนบราเดอร์สเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย	81
ตารางที่ ก.4	ดัชนีหลักทรัพย์ในสหภาพยุโรปเมื่อสิ้นปีค.ศ. 2009	82
ตารางที่ ก.5	การขยายตัวของมูลค่าการส่งออกจากภูมิภาคยุโรปไปสหรัฐอเมริกา	84
ตารางที่ ก.6	อัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องของระบบธนาคารในภูมิภาคเอเชีย	89
ตารางที่ ก.7	มูลค่าความเสียหายจากการลงทุนในหลักทรัพย์และกองทุนของเลแมนบราเดอร์สของประเทศในภูมิภาคเอเชีย	89
ตารางที่ ก.8	การตัดลดสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย	90
ตารางที่ ก.9	อัตราส่วนกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของประเทศในภูมิภาคเอเชีย	91
ตารางที่ ก.10	การปรับตัวของดัชนีหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียเมื่อเลแมนบราเดอร์สเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย	92
ตารางที่ ก.11	การปรับตัวของดัชนีหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาและภูมิภาคเอเชียปี ค.ศ. 2009 (ข้อมูลเดือนมกราคม – พฤศจิกายนเมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2008)	95
ตารางที่ ก.12	การหดตัวของการส่งออกจากประเทศในภูมิภาคเอเชียไปสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2009	96
ตารางที่ ก.13	มูลค่าการส่งออกและนำเข้าของจีน	98
ตารางที่ ก.14	มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของบางประเทศในสหภาพยุโรป	106
ตารางที่ ก.15	อัตราดอกเบี้ยนโยบายของประเทศในภูมิภาคเอเชีย	107
ตารางที่ ก.16	มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของบางประเทศในภูมิภาคเอเชีย	109
ตารางที่ ก.17	ประเทศที่เข้าโครงการรับความช่วยเหลือด้านการเงินจาก IMF	112
ตารางที่ ก.18	สรุปมาตรการในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ	114
ตารางที่ ก.19	การคาดการณ์อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเอเชีย	117
ตารางที่ ก.20	อัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงของสถาบันการเงินในไทย	120
ตารางที่ ก.21	การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องและเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง	121

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	ปริมาณการค้าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (HDD Shipment) และอัตราการเติบโตระหว่างปี ค.ศ. 2005 - 2008	4
ภาพที่ 2	ส่วนแบ่งตลาดฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของบริษัทผู้ผลิตที่สำคัญของโลกปี ค.ศ. 2008	5
ภาพที่ 3	ฐานการผลิตอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลกในปี ค.ศ. 2005	6
ภาพที่ 4	องค์ประกอบที่สำคัญของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	7
ภาพที่ 5	ปริมาณการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย	10
ภาพที่ 6	มูลค่าการส่งออกและอัตราการเติบโตในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ	12
ภาพที่ 7	มูลค่าการส่งออกในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบหน่วยเก็บข้อมูลเทียบกับยอดจำหน่ายฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย	13
ภาพที่ 8	มูลค่าการส่งออกและอัตราการเติบโตในหน่วยเก็บข้อมูลของไทย	14
ภาพที่ 9	ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยในสินค้าประเภทหน่วยเก็บข้อมูล	15
ภาพที่ 10	ปริมาณการค้าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และอัตราการเติบโตในปี ค.ศ. 2008	37
ภาพที่ 11	ยอดการขายเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (PC Shipment) ของโลกแยกตามประเภท	38
ภาพที่ 12	การคาดการณ์รายได้ของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	39
ภาพที่ 13	ห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	48
ภาพที่ 14	เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	53

ภาคผนวก

ภาพที่ ก.1	การขยายตัวของสินเชื่อในสหภาพยุโรป (คิดเป็นสัดส่วนต่อ GDP)	76
ภาพที่ ก.2	Credit Default Swap ของประเทศในสหภาพยุโรป	78
ภาพที่ ก.3	TED Spread ของยุโรป	78
ภาพที่ ก.4	การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศและการลงทุนในหลักทรัพย์ของภูมิภาคยุโรป	83
ภาพที่ ก.5	TED Spread ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย	88
ภาพที่ ก.6	TED Spread ของญี่ปุ่น	88
ภาพที่ ก.7	การเคลื่อนไหวของดัชนีหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชีย	93
ภาพที่ ก.8	การไหลเข้าของเงินลงทุนสุทธิในหลักทรัพย์ในเอเชียและดัชนีหลักทรัพย์ของบางประเทศของกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ในภูมิภาคเอเชีย	94
ภาพที่ ก.9	เงินลงทุนในหลักทรัพย์สุทธิและดัชนีหลักทรัพย์ของญี่ปุ่น	95
ภาพที่ ก.10	TED Spread ของไทย	120

วิกฤตการเงินโลก ผลกระทบต่อ อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ

คอมพิวเตอร์และส่วนประกอบเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างมากต่อภาคเศรษฐกิจของไทย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จากการส่งออกให้กับประเทศได้สูงถึงร้อยละ 5 ของ GDP อีกทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จากการส่งออกสูงเป็นอันดับหนึ่งติดต่อกันยาวนานถึง 13 ปี มีการจ้างงานในอุตสาหกรรมกว่า 100,000 คน และก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับภาคต่างประเทศสูง นอกเหนือจากการพึ่งพิงการส่งออกเป็นหลักแล้ว อุตสาหกรรมนี้ยังอาศัยเทคโนโลยี วัตถุดิบ และการลงทุนจากต่างประเทศเป็นหลัก จึงมีความเสี่ยงที่จะได้รับการแพร่กระจายผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาได้เป็นอย่างมาก

อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบของไทยมีฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (Hard Disk Drive: HDD) เป็นผลิตภัณฑ์หลักที่ทำการผลิตในไทย โดยไทยมีสัดส่วนการส่งออกของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ประมาณร้อยละ 87 ของมูลค่าการส่งออกในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบทั้งหมด อีกทั้งไทยยังเป็นฐานการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์อันดับ 1 ของโลกในปี ค.ศ. 2008 โดยก้าวขึ้นมาแทนที่สิงคโปร์และจีน เนื่องจากมีการย้ายฐานการผลิตจากสิงคโปร์มายังไทยของผู้ผลิตรายสำคัญอย่างซีเกตและเวสเทิร์นดิจิตอล ตามแผนการปรับกลยุทธ์การผลิตในภูมิภาคเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตจากต้นทุนค่าแรงที่ถูกกว่าของไทย ซึ่งในปัจจุบันบริษัทผู้ผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์รายใหญ่ของโลก 4 บริษัท ได้แก่ ซีเกต เวสเทิร์นดิจิตอล ฮิตาชิและฟูจิตสึ ซึ่งมีส่วนแบ่งในตลาดโลกในปี ค.ศ. 2008 รวมกันถึงร้อยละ 83.3 ได้เข้ามาลงทุนตั้งฐานการผลิตในไทย นอกจากนี้ อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ยังสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศได้ถึง 21,578 ล้านบาทในปี ค.ศ. 2006 หรือคิดเป็นร้อยละ 6.61 ของ GDP[1] อุตสาหกรรมนี้จึงเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของไทยเป็นอย่างมาก

ตลาดส่งออกหลักของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน อีกทั้งบริษัทที่มาลงทุนและสร้างฐานการผลิตในไทยมาจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ทำให้อุตสาหกรรมนี้มีความเชื่อมโยงกับต่างประเทศทั้งในด้านการค้าและการลงทุนโดยเฉพาะกับประเทศที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ อย่างรุนแรง จึงได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ครั้งนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

งานศึกษานี้ จึงได้เลือกที่จะศึกษาผลกระทบของวิกฤตฯ ที่มีต่ออุตสาหกรรมการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยจะเริ่มจากภาพรวมด้านการผลิตและการค้าของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิกส์ไดรฟ์

[1] ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิสก์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2007)

ของตลาดโลกและของไทย จากนั้นจะเป็นการกล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบันของอุตสาหกรรมนับตั้งแต่การเกิดวิกฤตฯ และสร้างห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกและเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศของอุตสาหกรรม เพื่อใช้ในการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมและเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการแพร่กระจายของผลกระทบจากวิกฤตฯ ปัญหาสำคัญอื่นๆ ของอุตสาหกรรมนอกเหนือจากวิกฤตฯ บทเรียนและโอกาสจากวิกฤตฯ ตลอดจนมาตรการให้ความช่วยเหลืออุตสาหกรรมที่ภาครัฐกำลังดำเนินการอยู่

1. การผลิตและการค้าในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลก

อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว นับตั้งแต่วิกฤตการณ์ดอทคอม[2] จากการสำรวจตลาดของ IDC พบว่าก่อนปี ค.ศ. 2008 ที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน ยอดขายเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลซึ่งมีฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นส่วนประกอบหลักเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการขยายตัวของยอดขายเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 14.8 ในปี ค.ศ. 2007 นอกจากนี้ เครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ้คยังมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากการสำรวจของ IDC พบว่า ยอดขายเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ้คมีสัดส่วนถึงร้อยละ 48 จากยอดขายเครื่องคอมพิวเตอร์ทั่วโลกในปี ค.ศ. 2008 หรือประมาณ 142.4 ล้านเครื่อง และเป็นการเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.9 เมื่อเทียบกับปีก่อนแม้ว่าจะเกิดภาวะวิกฤตฯ ก็ตาม ซึ่งต่างจากยอดขายเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลโดยรวมที่มีการเติบโตเพียงร้อยละ 9.7 เท่านั้น[3]

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2006) แบ่งประเภทตลาดของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ออกเป็น 4 ประเภทหลัก ตามการใช้งานได้ดังนี้

1. ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ ซึ่งสามารถนำไปใช้กับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ได้ เช่น เครื่องเล่นเกมส์เพลย์สเตชั่น (Play Station) เครื่องเล่นดีวีดี เป็นต้น
2. ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เคลื่อนที่ ซึ่งสามารถนำไปใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ้ค กล้องถ่ายรูปแบบดิจิตอล เครื่องเล่น MP 3 เป็นต้น
3. ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องแม่ข่าย (Servers) ที่ใช้งานระดับบริษัท
4. ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับสินค้าอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค (Consumer electronics) ซึ่งสามารถนำไปใช้กับเครื่องเล่นดีวีดี เครื่องบันทึกภาพวีดีโอแบบดิจิตอล เครื่องนำทางระบบ GPS กล้องถ่ายรูปแบบดิจิตอล โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

---

[2] ภาวะฟองสบู่แตกของราคาหลักทรัพย์อันเนื่องมาจากราคาหลักทรัพย์ของบริษัทกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอินเตอร์เน็ตมีมูลค่าสูงเกินจริงในช่วงปีค.ศ. 2001

[3] IDC Worldwide Quarterly PC Tracker, June 2009

จากการจำแนกความต้องการใช้ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่า อุปสงค์จากเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและสินค้าอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่ออุปสงค์ของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ซึ่งในอนาคตสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากจะมีการนำฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เข้าไปเป็นส่วนประกอบมากขึ้น ดังนั้น สินค้าอิเล็กทรอนิกส์จะมีบทบาทเพิ่มขึ้นต่ออุปสงค์ของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

ปัจจัยสำคัญประการที่สอง คือ การคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งส่งผลให้มีการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค ที่มีฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นส่วนประกอบสำคัญ เช่น โทรศัพท์มือถือ กล้องวงจรปิด เครื่องเล่นเพลง เอ็มพี 3 แบบพกพา เครื่องนำทางระบบ GPS โทรทัศน์จอแบน เครื่องเล่นดีวีดี และอุปกรณ์เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ (External Hard disk) เป็นต้น

ปัจจัยสำคัญประการที่สาม คือ การสร้างข้อมูลดิจิตอล (Digital content) ในช่วงเวลาดังกล่าวยังคงมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงข้อมูลที่สร้างขึ้นและรับส่งผ่านอินเตอร์เน็ต เครือข่ายโทรศัพท์ และคลื่นวิทยุ ซึ่งมีส่วนสำคัญทำให้อุตสาหกรรมนี้ยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน แม้ว่าจะอยู่ในช่วงที่เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกในช่วงปี ค.ศ. 2008 - 2009 ทั้งนี้ ผลการศึกษาล่าสุดของ IDC ระบุว่า ปริมาณข้อมูลดิจิตอลที่สร้างขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 2008 เพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วกว่าที่ IDC คาดการณ์ไว้ในตอนแรกถึงร้อยละ 3 หรือประมาณ 16 ล้านกิกะไบต์ และข้อมูลดิจิตอลจะเพิ่มขึ้น 2 เท่า ในทุกๆ 18 เดือน และภายในปี ค.ศ. 2012 จะมีข้อมูลดิจิตอลมากกว่า 5 เท่าเมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2008 สถานการณ์เช่นนี้ ทำให้องค์กรเกือบทุกแห่งจึงต้องเตรียมรับมือกับข้อมูลจำนวนมหาศาล ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ ทั้งในแง่ของฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ อย่างไรก็ตาม ในทางกลับกัน ภาวะเช่นนี้กลับกลายเป็นผลดีต่ออุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ทั่วโลก และกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งทำให้อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ยังคงมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาปัจจัยเหล่านี้รวมกับแนวโน้มการเติบโตของอุปสงค์ของเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลแล้ว จะเห็นได้ว่า ปัจจัยต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ต่างก็เป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้อัตราการเติบโตของปริมาณการค้าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด จนถึงไตรมาสที่ 3 ในปีค.ศ. 2008 ที่วิกฤตฯ ได้แพร่กระจายไปทั่วโลก โดยมีอัตราการเติบโตสูงสุดในปี ค.ศ. 2005 ที่ระดับร้อยละ 23 ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปริมาณการค้าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (HDD Shipment) และอัตราการเติบโต ระหว่างปี ค.ศ. 2005-2008

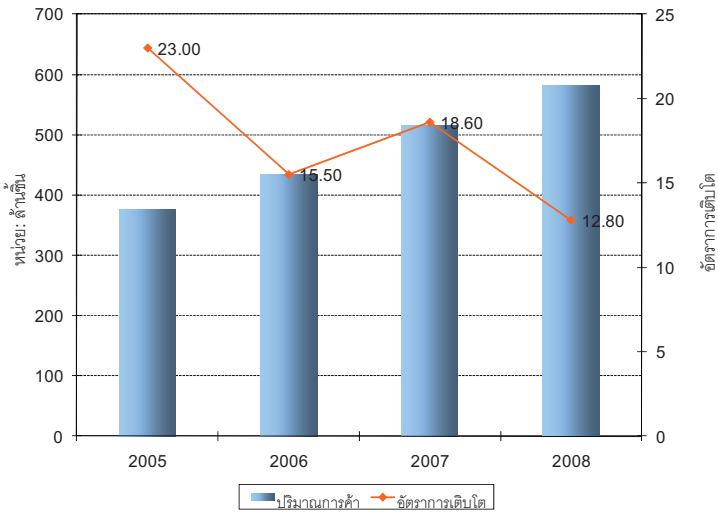

ที่มา: iSuppli

แม้ว่าอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จะมีการเติบโตในอุปสงค์และการค้าในระดับที่สูงมาโดยตลอด แต่ก็มีการแข่งขันอย่างรุนแรงโดยเฉพาะในด้านราคาเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ใช้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและโทรศัพท์มือถือ อีกทั้ง ยังมีการแข่งขันกับสินค้าชนิดอื่นๆ ที่สามารถใช้แทนกันได้ เช่น Flash drive และ Solid State Drive (SSD) ส่งผลให้มีการลดลงในราคาของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์อย่างรุนแรง ดังจะเห็นได้จากราคาเฉลี่ยของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ลดลงจาก 11.54 เหรียญสหรัฐต่อ 1 เมกะไบต์ในปี ค.ศ. 1998 เหลือเพียง 0.003 เหรียญสหรัฐต่อ 1 เมกะไบต์ในปี ค.ศ. 2002

เมื่อพิจารณาราคาของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล จะพบว่า มีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปี ค.ศ. 1998 - 2000 และราคาฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ้คมีการปรับตัวลดลงอย่างรุนแรงในปี ค.ศ. 2007 จากรายงานของ Coughlin Associates และ iSuppli พบว่า ราคาของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ้ค ลดลงจาก 100 เหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2006 มาอยู่ที่ 53 เหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2007 ในส่วนของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ขนาด 320 กิกะไบต์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ ราคาลดลงจาก 65 เหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2007 มาอยู่ที่ระดับ 43 เหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2009

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ราคาฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ทุกชนิดมีทิศทางการปรับตัวลดลงตลอดเวลา แม้ว่าจะมีขนาดอุปสงค์ของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เพิ่มขึ้นก็ตาม ทิศทางดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการแข่งขันทางด้านราคาที่รุนแรงของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ส่งผลให้ผู้ประกอบการ

ในอุตสาหกรรมนี้จำเป็นต้องพัฒนาสินค้าอยู่ตลอดเวลา อีกทั้ง ยังต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและลดต้นทุนการผลิตจากการประหยัดต่อขนาด จึงก่อให้เกิดการควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition) ของบริษัทผู้ผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์หลายแห่ง จากเดิมในปี ค.ศ. 2000 อุตสาหกรรมดังกล่าวมีบริษัทผู้ผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่สำคัญ 8 บริษัท[4] แต่ในปัจจุบันมีบริษัทผู้ผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่สำคัญของโลกเหลือเพียง 6 บริษัท ได้แก่

1. ซีเกต เทคโนโลยี (Seagate Technology)
2. เวสเทิร์นดิจิตอล (Western Digital)
3. ฮิตาชิ โกลบอล สตอเรจ เทคโนโลยี (Hitachi Global Storage Technology)
4. โตชิบา (Toshiba)
5. ซัมซุง (Samsung)
6. ฟูจิตสึ (Fujitsu)

และในวันที่ 1 ตุลาคมปี ค.ศ. 2009 โตชิบาได้ซื้อกิจการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของฟูจิตสึ โดยจะเป็นผู้ถือหุ้นในกิจการนี้ถึงร้อยละ 80 ภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงส่วนแบ่งตลาดของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในปี ค.ศ. 2008

ภาพที่ 2 ส่วนแบ่งตลาดฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของบริษัทผู้ผลิตที่สำคัญของโลกปี ค.ศ. 2008

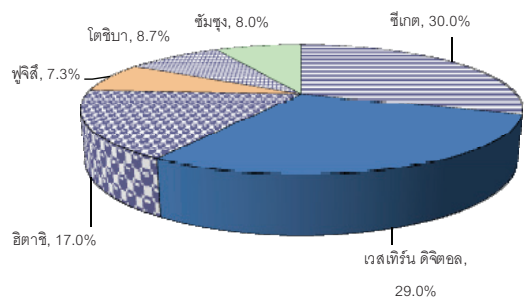

บริษัทผู้ผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์รายใหญ่ของโลกมีลักษณะการดำเนินงานในรูปแบบของการกระจายขั้นตอนการผลิตไปทั่วโลก และจัดหาวัตถุดิบจากผู้ค้าทั่วโลก (Global sourcing) เพื่อให้ได้ประโยชน์จากการประหยัดต้นทุนการผลิตโดยเฉพาะจากค่าแรง ผลได้ต่อขนาดในระยะเพิ่มขึ้น

[4] บริษัทผู้ผลิตสำคัญทั้ง 8 บริษัท ได้แก่ 1. ซีเกต 2. ควอนตัม (Quantum) 3. ไอบีเอ็ม (IBM) 4. ฟูจิตสึ 5. แมกซ์เตอร์ (Maxtors) 6. เวสเทิร์นดิจิตอล 7. ฮิตาชิ 8. ซัมซุง

(Increasing returns) และความชำนาญเฉพาะในขั้นตอนการผลิตที่แตกต่างกัน ซึ่งจากภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่าไทยเป็นหนึ่งในฐานการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่สำคัญของโลก โดยมีบริษัทผู้ผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่สำคัญของโลก ได้แก่ ซีเกต เวสเทิร์นดิจิตอล ฮิตาชิ และฟูจิตสึ มีส่วนแบ่งในตลาดโลกรวมกันถึงร้อยละ 83.3 ในปี ค.ศ. 2008 ใช้ไทยเป็นฐานการผลิตหลัก ส่งผลให้ไทยเป็นฐานการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์อันดับหนึ่งของโลก

ภาพที่ 3 ฐานการผลิตอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลกในปี ค.ศ. 2005

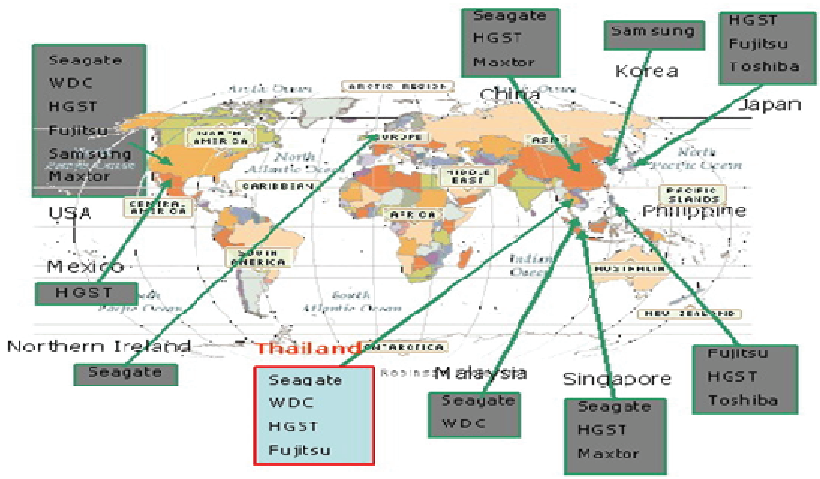

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2006)

2. การผลิตในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการส่งออกของไทย โดยมีมูลค่าการส่งออกในปี ค.ศ. 2008 สูงถึงกว่า 11,000 ล้านเหรียญสหรัฐ และมีส่วนแบ่งในตลาดโลกสูงเป็นอันดับ 1 ไทยเป็นฐานการประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และการผลิตชิ้นส่วนเพื่อการส่งออก โดยบริษัทที่มีบทบาทในอุตสาหกรรมนี้ในไทยเกือบทั้งหมดเป็นบรรษัทข้ามชาติจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น

สาเหตุที่บรรษัทข้ามชาติใช้ไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกนั้น เนื่องจากไทยมีความได้เปรียบด้านค่าจ้างแรงงาน และมีแรงงานที่มีฝีมือในการประกอบชิ้นส่วน ประกอบกับนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยดึงดูดให้บรรษัทข้ามชาติเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทย ส่งผลให้มีการขยายตัวในอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องตามมา

2.1 ส่วนประกอบของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

ส่วนประกอบสำคัญของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ประกอบไปด้วย

1. ดิสก์บันทึกข้อมูล (Media Platter) เป็นจานโลหะทรงกลมวางซ้อนๆ กัน โดยพื้นผิวทั้งสองด้านของแต่ละแผ่นจะถูกเคลือบด้วยสารแม่เหล็ก ดิสก์บันทึกข้อมูลนี้เป็นส่วนที่เก็บบันทึกข้อมูล

2. Spindle และ Spindle Motor โดย Spindle เป็นแกนที่ยึดดิสก์บันทึกข้อมูลทุกแผ่นเข้าด้วยกัน และควบคุมให้ดิสก์บันทึกข้อมูลแต่ละแผ่นหมุนด้วยความเร็วที่เท่ากัน โดยมี Spindle motor เป็นตัวควบคุมการหมุน

3. Actuator และหัวอ่าน โดย Actuator เป็นแขนของหัวอ่านเขียน มีหน้าที่ควบคุมการอ่านและเขียนข้อมูลลงบนดิสก์บันทึกข้อมูลโดยที่ปลายของ Actuator จะมีหัวอ่านเขียนติดอยู่โดยจะประกบทั้งด้านบนและด้านล่างของดิสก์บันทึกข้อมูลแต่ละแผ่น

4. แผงวงจรรวม (IC) ควบคุมการอ่านและการบันทึกข้อมูล ซึ่งทำหน้าที่ควบคุม Actuator ในการอ่านและเขียนข้อมูลลงบนดิสก์บันทึกข้อมูลผ่านหัวอ่านเขียน

5. Base และ Cover หรือตัวฐานและฝาของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

ภาพที่ 4 องค์ประกอบที่สำคัญของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

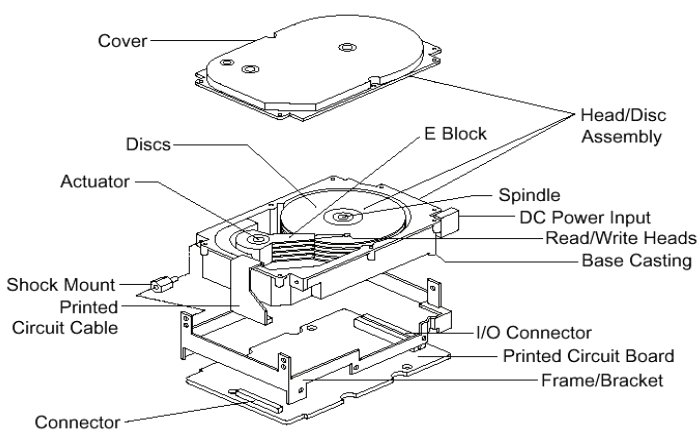

ที่มา: http://www.pcguide.com โดยเป็นภาพของซีเกตเทคโนโลยี

2.2 โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่ ผู้ทำการประกอบขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตชิ้นส่วนขั้นที่ 1 ผู้ผลิตชิ้นส่วนขั้นที่ 2 และผู้ผลิตชิ้นส่วนขั้นที่ 3 โดยลักษณะการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยจะเป็นการรับจ้างผลิตตามลักษณะที่กำหนดโดยบริษัทประกอบ (Original Equipment Manufacturing: OEM) ซึ่งมาตรฐานชิ้นส่วนตลอดจนกระบวนการผลิตและการจัดหาวัตถุดิบจะต้องเป็นไปตามแนวทางและมาตรฐานที่บริษัทประกอบ ซึ่งเป็นเจ้าของแบรนด์ผลิตภัณฑ์กำหนด

1. ผู้ทำการประกอบขั้นสุดท้าย (Final assembly) ซึ่งเป็นผู้นำเอาชิ้นส่วนหลักและชิ้นส่วนย่อยต่างๆ มาประกอบเป็นฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยในไทยมีผู้ทำการประกอบขั้นสุดท้ายอยู่ 5 บริษัท ได้แก่

- บริษัท ซีเกต เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด
- บริษัท เวสเทิร์นดิจิตอล (ประเทศไทย) จำกัด
- บริษัท ฮิตาชิ โกลบอล สตอเรจ เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด
- บริษัท ฟูจิตสึ (ประเทศไทย) จำกัด
- บริษัท ยูเนี่ยนเทคโนโลยี (2008) จำกัด

บริษัทข้างต้นยกเว้นยูเนี่ยนเทคโนโลยี (2008) เป็นบรรษัทข้ามชาติทั้งสิ้น และเป็นบรรษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลก ซีเกต และเวสเทิร์นดิจิตอล เป็นส่วนหนึ่งของบรรษัทข้ามชาติของสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ฮิตาชิและฟูจิตสึเป็นบรรษัทข้ามชาติของประเทศญี่ปุ่น ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2009 โตชิบา ซึ่งเป็นบริษัทผู้ผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์รายใหญ่ของประเทศญี่ปุ่นอยู่ในขั้นตอนของการซื้อส่วนการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของฟูจิตสึ

ในส่วนของยูเนี่ยนเทคโนโลยี (2008) นั้นเป็นบริษัทไทยในเครือสหวิริยา ทำหน้าที่เป็นผู้รับจ้างประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ให้กับฮิตาชิ

2. ผู้ผลิตชิ้นส่วนขั้นที่ 1 (First tier) เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนหลักและเป็นผู้ประกอบชิ้นส่วนในระบบย่อย (Subassembly) ที่จะส่งให้ผู้ประกอบขั้นสุดท้าย โดยชิ้นส่วนและระบบย่อยที่มีการผลิต ได้แก่

- การผลิตชิ้นส่วนและการประกอบชิ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับหัวอ่านเขียน (Head Gimbal Assembly: HGA/Head Stack Assembly: HSA)
- การประกอบแผงวงจรพิมพ์ (Printed Circuit Board Assembly: PCBA)
- ฐานและฝาของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (Base and cover)
- มอเตอร์

- Actuator
- ดิสก์บันทึกข้อมูล (Media Platter)

ในไทยมีผู้ผลิตชิ้นส่วนขั้นที่ 1 ทั้งสิ้น 34 ราย ผู้ผลิตเกือบทั้งหมดเป็นบริษัทต่างชาติ หรือเป็นบริษัทร่วมทุนกับต่างชาติทั้งสิ้น ในส่วนของดิสก์บันทึกข้อมูล (Media Platter) นั้น ในไทยมีเพียงบริษัทเดียวที่ทำการผลิต และเป็นเพียงขั้นตอนพื้นฐานในการผลิตดิสก์บันทึกข้อมูลเท่านั้น ก่อนที่จะส่งไปกระบวนการผลิตขั้นต่อไปในประเทศอื่น ดิสก์บันทึกข้อมูลจึงเป็นชิ้นส่วนสำคัญที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศทั้งชิ้นส่วน

3. ผู้ผลิตชิ้นส่วนขั้นที่ 2 (Second tier) เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนย่อย ได้แก่
   - Suspensions
   - ชิ้นส่วนมอเตอร์
   - Coil parts
   - Semiconductors

ผู้ผลิตชิ้นส่วนขั้นที่ 2 ในไทยมีทั้งสิ้น 17 ราย มีบริษัทที่คนไทยเป็นผู้ถือหุ้นเพียงบริษัทเดียว ได้แก่ ซิงเกิ้ล พอยท์ พาร์ท (Single Point Parts) ซึ่งเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนมอเตอร์ ผู้ประกอบการที่เหลือเป็นบริษัทต่างชาติหรือเป็นบริษัทร่วมทุนกับต่างชาติทั้งสิ้น

4. ผู้ผลิตชิ้นส่วนขั้นที่ 3 (Third tier) เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนย่อยอื่นๆ และอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ตลอดจนเคมีภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 3 ในไทยมีทั้งสิ้น 9 ราย เป็นบริษัทต่างชาติและบริษัทร่วมทุนกับคนไทย

เมื่อพิจารณาข้อมูลด้านการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทยจะพบว่า มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในด้านของการผลิต โดยในปี ค.ศ. 2004 มีปริมาณการผลิตอยู่ที่ประมาณ 75 ล้านชิ้น ก่อนที่จะเพิ่มขึ้นอย่างมากในปี ค.ศ. 2005 โดยมีปริมาณการผลิตอยู่ที่ประมาณ 120 ล้านชิ้น ซึ่งปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างมากนี้เป็นผลมาจากการตั้งโรงงานประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของเวสเทิร์นดิจิตอลในปี ค.ศ. 2002 และของฮิตาชิในปี ค.ศ. 2003

ปริมาณการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทยจะแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ปริมาณการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย

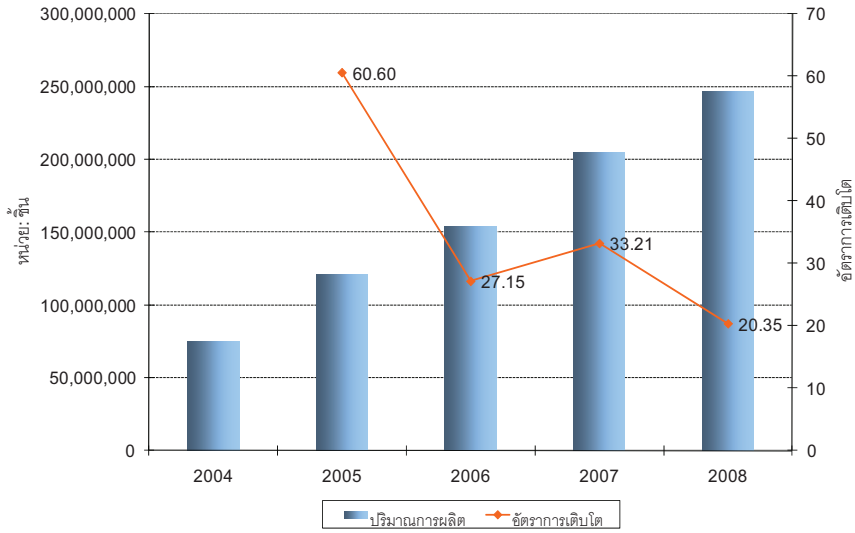

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

2.3 ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนด้านวัตถุดิบ โดยคิดเป็นร้อยละ 92 ของต้นทุนรวมทั้งหมด ต้นทุนอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน ค่าสาธารณูปโภค ค่าเสื่อมราคา เป็นต้น ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2003) ประมาณการณ์ว่าร้อยละ 75 ของต้นทุนวัตถุดิบ เป็นวัตถุดิบที่นำเข้าจากต่างประเทศ อีกร้อยละ 25 เป็นต้นทุนวัตถุดิบในประเทศ

ตารางที่ 1 โครงสร้างต้นทุนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทย

ต้นทุน	สัดส่วน
วัตถุดิบ (จากต่างประเทศและในประเทศ)	92.08
แรงงาน	2.01
สาธารณูปโภค	0.42
ค่าเสื่อมราคา	2.43
ดอกเบี้ย	0.01
บริหารงาน	0.03
อื่นๆ	3.02
รวม	100

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2006)

2.4 วัตถุดิบ

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงวัตถุดิบจากการนำเข้าเป็นหลัก โดยวัตถุดิบที่นำเข้านั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนหลัก คือ วัตถุดิบที่นำเข้ามาเพื่อทำการผลิตชิ้นส่วนประกอบในประเทศ และชิ้นส่วนประกอบที่นำเข้ามาทั้งชิ้น เนื่องจากไม่สามารถทำการผลิตในประเทศได้

จากการศึกษาของศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2003) พบว่า ชิ้นส่วนประกอบสำคัญ เช่น หัวอ่านเขียน แผงวงจรรวม (IC) และ Spindle motor นั้น ใช้ชิ้นส่วนประกอบที่นำเข้าจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงตั้งแต่ร้อยละ 30 ไปจนถึงร้อยละ 80 โดยชิ้นส่วนที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตจะเป็นชิ้นส่วนที่มีการใช้วัตถุดิบจากการนำเข้าที่สูงมาก เช่น แผงวงจรรวม ในขณะที่ชิ้นส่วนที่ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต เช่น มอเตอร์ จะมีการใช้ชิ้นส่วนนำเข้าจากต่างประเทศในสัดส่วนที่น้อยกว่า

นอกจากนี้ ยังมีชิ้นส่วนประกอบสำคัญของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ไทยไม่สามารถผลิตได้เลย และต้องนำเข้าชิ้นส่วนประกอบจากต่างประเทศ ได้แก่

1. ดิสก์บันทึกข้อมูล (Media Platter) ซึ่งเป็นชิ้นส่วนที่ทำหน้าที่เก็บบันทึกข้อมูล โดยนำเข้าจากมาเลเซียและสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่เป็นฐานการผลิตดิสก์บันทึกข้อมูล (Media Platter) ของบริษัทข้ามชาติ

2. แผงวงจรรวม (Integrated Circuit Board: IC) ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ควบคุมการทำงานของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยไทยนำเข้าจากสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นเจ้าของเทคโนโลยี และแผงวงจรรวมสำหรับหัวอ่านเขียนที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการอ่านและเขียนข้อมูลบนดิสก์บันทึกข้อมูล โดยไทยนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นในรูปแผ่นเวเฟอร์ (Wafer fabrication)

3. การค้าในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย

อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบนับเป็นอุตสาหกรรมการส่งออกที่สำคัญของไทย โดยมีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับ 1 ของไทยมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 เป็นต้นมา และมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมูลค่าการส่งออกในอุตสาหกรรมนี้สูงถึงร้อยละ 10.34 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดในปี ค.ศ. 2008 ซึ่งไทยนับเป็นผู้ส่งออกอันดับ 1 ของโลก อย่างไรก็ดี การส่งออกในอุตสาหกรรมนี้มีการหดตัวในปี ค.ศ. 2009 จากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้น[5] ดังที่แสดงในภาพที่ 6

[5] ในปี ค.ศ. 2009 มีการหดตัวของมูลค่าการส่งออกในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบถึงร้อยละ 16.8

ภาพที่ 6 มูลค่าการส่งออกและอัตราการเติบโตในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ

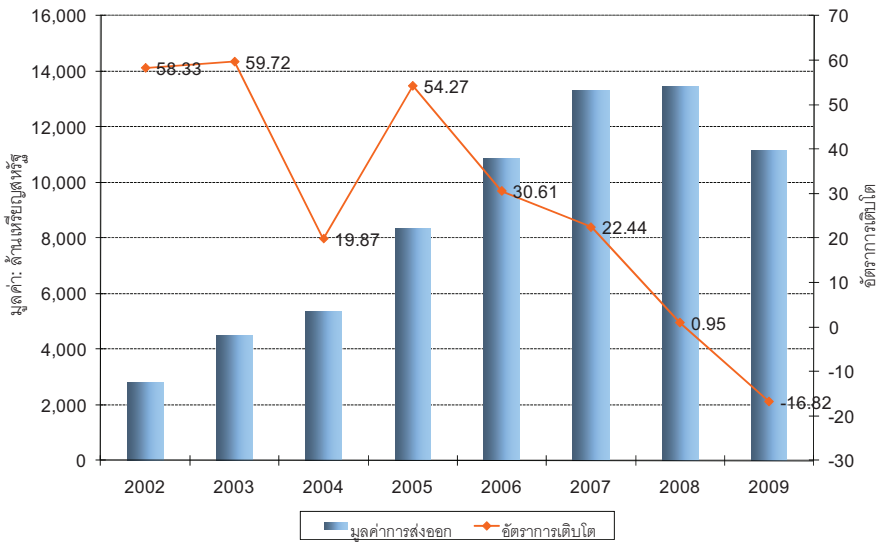

ที่มา: World Trade Atlas ห้องสมุดการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการส่งออก

การส่งออกในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบของไทย ส่วนมากจะเป็นการส่งออกสินค้าประเภทหน่วยเก็บข้อมูล (Storage units) โดยเมื่อพิจารณาข้อมูลปี ค.ศ. 2009 จะพบว่ามูลค่าการส่งออกหน่วยเก็บข้อมูลคิดเป็นร้อยละ 94 ของมูลค่าการส่งออกในหมวดคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนทั้งหมด โดยการส่งออกหน่วยเก็บข้อมูลเกือบทั้งหมด จะเป็นการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์[6] ซึ่งภาพที่ 7 แสดงการส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบเปรียบเทียบกับการส่งออกหน่วยเก็บข้อมูลและยอดจำหน่ายฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งจะเห็นได้ว่าการส่งออกสินค้าในกลุ่มคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบนั้นเกือบทั้งหมดเป็นการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีการส่งออกรองลงมา ได้แก่ หน่วยรับหรือแสดงผลข้อมูล (Input/Output units) ซึ่งมีสัดส่วนการส่งออกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

[6] พิจารณาจากตัวเลขการส่งออกหน่วยเก็บข้อมูลของประเทศไทย เปรียบเทียบกับยอดขายฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยที่ได้จากศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติพบว่า มีความใกล้เคียงกันมาก ซึ่งจากการสัมภาษณ์ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติพบว่า กว่าร้อยละ 95 ของยอดขายฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นการส่งออก

ภาพที่ 7 มูลค่าการส่งออกในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ หน่วยเก็บข้อมูลเทียบกับยอดจำหน่ายฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย

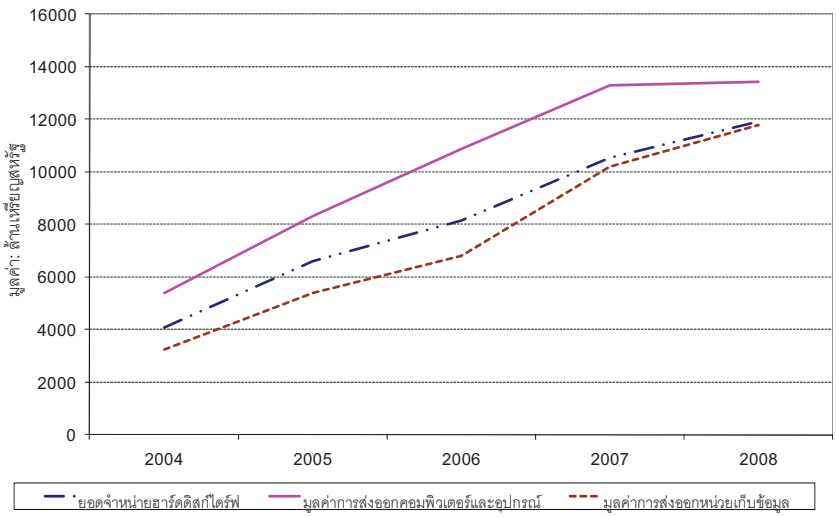

ที่มา: World Trade Atlas ห้องสมุดการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการส่งออกและศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

และเมื่อพิจารณาการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกของหน่วยเก็บข้อมูล ดังที่แสดงในภาพที่ 8 จะเห็นได้ว่ามีการขยายตัวในอัตราที่สูงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003 แต่มีการหดตัวร้อยละ 10.87 ในปี ค.ศ. 2009 อันเป็นผลมาจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้น แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จะพบว่ายังมีการขยายตัวของการปริมาณการส่งออกเล็กน้อยในปี ค.ศ. 2009

ในส่วนของการส่งออกหน่วยเก็บข้อมูลนั้น เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าไทยได้กลายเป็นประเทศที่มีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับ 1 ของโลกในปี ค.ศ. 2008 จากเดิมที่สิงคโปร์เป็นผู้ที่มีส่วนแบ่งตลาดอันดับ 1 ของโลกมาตลอดจนถึงปี ค.ศ. 2005 และจีนกลายเป็นผู้ที่มีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับ 1 ในปี ค.ศ. 2006 - 2007 สาเหตุที่ไทยมีอัตราการเติบโตในการส่งออกสูงสุดนั้นเป็นผลมาจากการย้ายฐานการผลิตของบริษัทผู้ผลิตขนาดใหญ่มายังไทยจากสิงคโปร์ โดยในปี ค.ศ. 2007 ไทยมีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็นร้อยละ 16.11 ของตลาดโลก จึงนับได้ว่าไทยเป็นผู้ส่งออกที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในหน่วยเก็บข้อมูล ซึ่งมีฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญและถือครองการส่งออกในหมวดนี้เกือบทั้งหมด

ภาพที่ 8 มูลค่าการส่งออกและอัตราการเติบโตในหน่วยเก็บข้อมูลของไทย

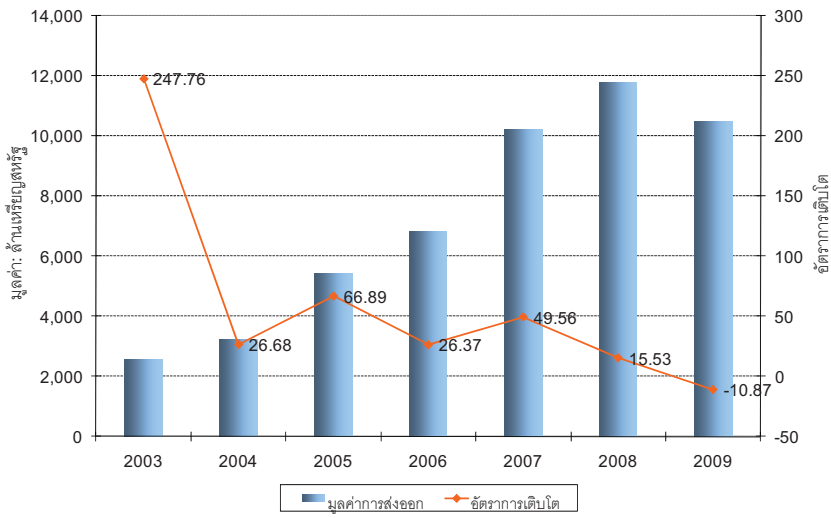

ที่มา: World Trade Atlas ห้องสมุดการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการส่งออก

ตารางที่ 2 ประเทศผู้ส่งออกหน่วยเก็บข้อมูล (HS847170) ที่สำคัญของโลก 10 อันดับ

ประเทศ	2006		2007			2008	
	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน	การขยายตัว	มูลค่า	การขยายตัว
	ล้านเหรียญ	%	ล้านเหรียญ	%	%	ล้านเหรียญ	%
โลก	60934.83	100.00	63361.50	100.00	3.98	n.a.	n.a.
ไทย	6823.38	11.20	10204.90	16.11	49.56	11789.28	15.53
จีน	11917.20	19.56	11617.26	18.33	-2.52	11708.04	0.78
สิงคโปร์	8333.77	13.68	6477.43	10.22	-22.27	6549.29	1.11
ฮ่องกง	3656.26	6.00	4015.25	6.34	9.82	5238.97	30.48
เนเธอแลนด์	5056.26	8.30	6135.47	9.68	21.34	5206.46	-15.14
สหรัฐอเมริกา	4166.30	6.84	4591.47	7.25	10.20	4473.98	-2.56
มาเลเซีย	2600.49	4.27	2481.30	3.92	-4.58	2712.38	9.31
เกาหลีใต้	2296.76	3.77	2618.94	4.13	14.03	2246.65	-14.22
เยอรมัน	2178.26	3.57	2119.25	3.34	-2.71	2199.21	3.77
ฟิลิปปินส์	2452.81	4.03	2082.55	3.29	-15.10	1651.39	-20.70
อื่นๆ	11453.34	18.80	11017.68	17.39	-3.80	n.a.	n.a.

ที่มา: World Trade Atlas ห้องสมุดการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการส่งออก

ตลาดส่งออกที่สำคัญของสินค้าในหมวดหน่วยเก็บข้อมูลของไทย ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา ฮ่องกง เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น ซึ่งประเทศคู่ค้า 3 อันดับแรกของไทยนั้น มีสัดส่วนรวมกันร้อยละ 64 ของการส่งออกทั้งหมด และประเทศคู่ค้า 10 อันดับแรกมีสัดส่วนร้อยละ 88 ของการส่งออกทั้งหมด จึงนับได้ว่า สินค้าประเภทฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีการกระจุกตัวของการส่งออกค่อนข้างสูง โดยตลาดใหม่ซึ่งมีการเติบโตสูงสำหรับสินค้าประเภทนี้ได้แก่ อินเดีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ออสเตรเลีย และโปแลนด์ ภาพที่ 9 แสดงถึงประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยในปี ค.ศ. 2009

ภาพที่ 9 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยในสินค้าประเภทหน่วยเก็บข้อมูล

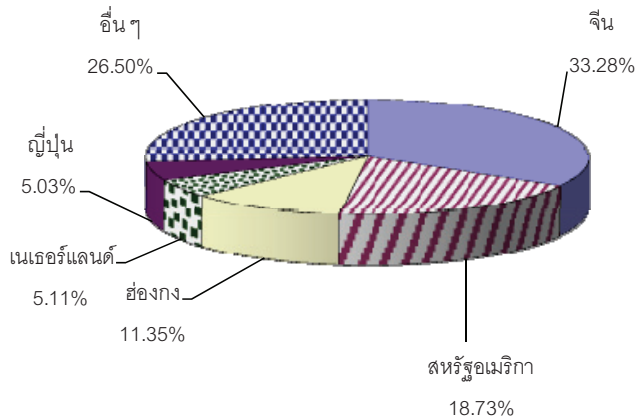

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

4. ความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย

การวิเคราะห์ความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ อาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์งบการเงิน ประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อทราบถึงความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมในด้านต่างๆ ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม ขีดความสามารถในการแข่งขัน ความสามารถในการปรับตัว ความเชื่อมโยงกับต่างประเทศ และปัจจัยพื้นฐานจากงบการเงิน

4.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม

ในส่วนนี้จะใช้การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทย เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน โดยเราสามารถสรุปปัจจัยต่างๆ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

จุดแข็งของอุตสาหกรรม

- ไทยเป็นฐานการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ขนาดใหญ่ที่สุดในโลก และมีการเข้ามาลงทุนของผู้ประกอบการรายสำคัญของโลกถึง 4 ราย ส่งผลให้มีบริษัทผลิตชิ้นส่วนย้ายฐานการผลิตเข้ามาในไทย เพื่อลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ในการขนส่งชิ้นส่วนให้กับผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ส่งผลให้มีอุตสาหกรรมต้นน้ำที่เข้มแข็งในไทย
- แรงงานของไทยมีทักษะและคุณภาพสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น จีน และฟิลิปปินส์ เนื่องจากมีการดำเนินธุรกิจนี้มากกว่า 20 ปีแล้ว
- มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายของผู้ประกอบการ โดยมีผู้ผลิตชิ้นส่วนและส่วนประกอบถึง 60 บริษัทในไทย[7] โดยเฉพาะหัวอ่านและมอเตอร์ จึงมีอุตสาหกรรมสนับสนุนที่เข้มแข็ง
- มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการในการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยร่วมกันก่อตั้งสมาคมผู้ผลิตอุปกรณ์ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ระหว่างประเทศ (IDEMA) สาขาประเทศไทยขึ้น รวมถึงมีสถาบันที่ให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ทั้งในแง่ของการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยี และการวิจัย เช่น สถาบันฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (Hard Disk Drive Institute) ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ
- นโยบายการส่งเสริมการลงทุนของรัฐ ที่ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และกำหนดให้เป็นอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ของประเทศ โดยการให้สิทธิพิเศษในการยกเว้นภาษีแก่ผู้ผลิต
- มีอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ที่เข้มแข็งซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

จุดอ่อนของอุตสาหกรรม

- ไทยยังได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในด้านผลิตภัณฑ์ในระดับที่ต่ำ
- ข้อจำกัดด้านการวิจัยและพัฒนาและความสามารถทางด้านเทคโนโลยี ทำให้ไทยไม่สามารถเข้าถึงอุตสาหกรรมต้นน้ำของการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงได้ รวมทั้งยังไม่สามารถพัฒนาตนเองไปเป็นผู้ออกแบบและเจ้าของผลิตภัณฑ์ได้ทั้งในส่วนของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และในชิ้นส่วนทางตรง

[7] ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2006)

- การขาดหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ในการสอบเทียบ (Calibrate) เครื่องจักรที่ใช้ในกระบวนการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ และไม่มีห้องปฏิบัติการกลางเพื่อใช้สำหรับการทดสอบและวิเคราะห์คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์
- ภาครัฐและเอกชนยังไม่มีการประสานความร่วมมือมากเท่าที่ควร ทำให้การกำหนดมาตรการหรือนโยบายไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง การขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมจึงทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร
- ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถผลิตชิ้นส่วนที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ส่งผลให้มีการพึ่งพิงชิ้นส่วนจากบริษัทต่างชาติ ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น
- มาตรการส่งเสริมการลงทุนยังขาดการให้ความสำคัญในการดึงดูดผู้ประกอบการอื่นๆ ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานให้เข้ามาลงทุน และการให้สิทธิประโยชน์ที่ค่อนข้างน้อย อาทิ สิทธิประโยชน์ด้านภาษีและการซื้อสินทรัพย์ถาวร เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่ต้องการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น สิงคโปร์ และเวียดนาม
- ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะ และความชำนาญโดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการและวิศวกร เนื่องจากการแย่งแรงงานกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต เช่น อุตสาหกรรมโทรคมนาคม ที่มีศักยภาพในการให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า และมีลักษณะงานที่มิใช่การทำงานในโรงงาน และอุตสาหกรรมยานยนต์ในส่วนการผลิตชิ้นส่วนที่ควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์หรืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น
- ค่าแรงของไทยนั้นสูงกว่าประเทศอื่นๆ ในระดับใกล้เคียงกัน เช่น จีน และเวียดนาม

<u>โอกาสของอุตสาหกรรม</u>

- แนวโน้มความต้องการฮาร์ดิสก์ไดรฟ์ที่จะเพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของตลาดสินค้าอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค เช่น โทรศัพท์มือถือประเภทสมาร์ทโฟน (Smart phone) อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องการความละเอียดสูง (High-definition) การขยายตัวของการสร้างข้อมูลดิจิตอล (Digital content) เป็นต้น
- ยังมีผู้ประกอบขนาดใหญ่ที่ไม่มีฐานการผลิตอยู่ในไทย ได้แก่ โตชิบา และซัมซุง

- ผู้ประกอบการที่สามารถผ่านพ้นวิกฤตฯ มาได้ ทำให้ผู้ซื้อมองว่าเป็นผู้ประกอบการมีความเข้มแข็งในการดำเนินธุรกิจ และวิกฤตฯ ครั้งนี้ ยังเป็นโอกาสของผู้ประกอบการที่ยังเหลืออยู่ในตลาดในการขยายฐานผู้ซื้อ
- การขายกิจการฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของฟูจิตสึให้กับโตชิบาจะส่งผลดีต่อซีเกตและเวสเทิร์นดิจิตอล ซึ่งใช้ไทยเป็นฐานในการผลิตสินค้า เนื่องจากจะทำให้จำนวนผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องโทรศัพท์มือถือลดลงจาก 6 เป็น 5 ราย ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการมีอำนาจในการตั้งราคาสูงขึ้น

<u>ภาวะคุกคามของอุตสาหกรรม</u>

- ความไม่มั่นคงทางการเมืองของไทย ส่งผลต่อบรรยากาศและความเชื่อมั่นของนักลงทุน
- การส่งเสริมการลงทุนของประเทศกำลังพัฒนาที่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง และมีค่าแรงต่ำกว่าไทย เช่น อินเดีย และเวียดนาม
- ไทยยังมีข้อเสียเปรียบด้านระดับความสามารถทางเทคโนโลยี และทักษะบุคลากร เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่สามารถพัฒนาการออกแบบได้ เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย เป็นต้น
- นโยบายการรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนของไทย ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการ เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการของจีนและเวียดนามที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นประเทศคู่แข่งของไทยในการดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ
- การมีเทคโนโลยีบันทึกข้อมูลแบบใหม่มาทดแทนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ เช่น Flash Drive และ Solid state disk (SSD) ซึ่งเริ่มมีการนำมาใช้ทดแทนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในบางผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ประเภทเน็ตบุ๊ค (NetBook) และสินค้าอิเล็กทรอนิกส์บางประเภท

4.2 การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขัน

<u>ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่ม</u>

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีสูง แต่ต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีและองค์ความรู้จากบริษัทต่างชาติเป็นหลัก บริษัทในไทยจะเป็นเพียงผู้ที่รับผิดชอบในการผลิตเท่านั้นโดยจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยและพัฒนา การจัดจำหน่าย หรือการทำการตลาด ส่งผลให้การสร้างมูลค่าเพิ่มเกิดจากค่าแรงเป็นหลัก เพราะวัตถุดิบและชิ้นส่วนไม่สามารถผลิตได้โดยผู้ประกอบการในประเทศ ดังนั้นมูลค่าเพิ่มจึงเกิดจาก ค่าแรง วัสดุที่ใช้ใน

กระบวนการผลิต (Process material) และการวิจัยและพัฒนาในกระบวนการผลิต (Process R&D) เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยจะอยู่ในลักษณะที่ต้องอาศัยทักษะความซับซ้อนในการผลิตมากกว่าที่จีน เนื่องจากไทยมีทักษะแรงงานที่สูงกว่า แต่สำหรับฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (Server) จะผลิตในสิงคโปร์

กลยุทธ์การแข่งขัน

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะในด้านราคา เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีความสามารถใช้ทดแทนกันได้สูง ความแตกต่างระหว่างเทคโนโลยีของแต่ละบริษัทสามารถไล่ทันได้ในระยะเวลาอันสั้น และล้วนแล้วแต่มีการแบ่งขั้นตอนการผลิตไปประเทศที่มีค่าแรงถูก เพื่อให้เกิดความได้เปรียบในด้านต้นทุน ดังนั้น กลยุทธ์การแข่งขันจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างฐานลูกค้า นอกจากนี้ บริษัทในอุตสาหกรรมส่วนมากเป็นบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ที่มีการกำหนดกลยุทธ์การแข่งขันด้านการตลาดอย่างชัดเจน เช่น ซีเกตเทคโนโลยีจะเน้นการเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยี เน้นการผลิตแบบควบรวมในแนวดิ่ง (Vertical integration) และมีผลิตภัณฑ์ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับทุกตลาด ในส่วนของเวสเทิร์นดิจิตอลจะเน้นความเร็วในการเป็นผู้ตามทางเทคโนโลยี และความสามารถในการปรับตัวทางการตลาด สำหรับฮิตาชิจะเน้นการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลแบบพกพา (Laptop) และสินค้าอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค

ผลิตภาพการผลิต

ผลิตภาพการผลิตของอุตสาหกรรมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากอุตสาหกรรมนี้มีการแข่งขันด้านราคาที่รุนแรง จึงต้องมีการใช้กระบวนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อให้สามารถผลิตสินค้าได้โดยมีต้นทุนต่ำที่สุด โดยปัจจัยที่ช่วยให้อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีผลิตภาพการผลิตในระดับที่สูง ได้แก่

- การใช้เครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ
- การวิเคราะห์ความเสียหาย (Failure analysis) เพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์
- การออกแบบระบบการผลิตเพื่อลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุภายในโรงงาน
- การใช้ระบบการจัดการเพื่อให้มีสินค้าคงคลังต่ำที่สุด
- การใช้กำลังการผลิต (Capacity utilization) เกือบเต็มที่
- การมีเครือข่ายวิสาหกิจของผู้ส่งวัตถุดิบ (Supplier cluster) ที่อยู่ใกล้กันเพื่อลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์

- การวิจัยและพัฒนาในกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิตอยู่เสมอ เพื่อให้ผลิตสินค้าได้เพิ่มขึ้นภายใต้พื้นที่โรงงาน จำนวนเครื่องจักร และจำนวนคนงานเท่าเดิม
- แรงงานที่ใช้ในกระบวนการผลิตเป็นแรงงานที่มีทักษะสูง
- การมีความพยายามในการลดขนาดโรงงานและพื้นที่ที่ใช้ในการผลิต

การวิจัยและพัฒนาและการสร้างนวัตกรรมใหม่

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมที่มีวัฏจักรของสินค้าสั้น และมีการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงมีการออกนวัตกรรมใหม่ๆ ในช่วงระยะเวลาอันสั้น แต่ขั้นตอนในการวิจัยและพัฒนาในส่วนของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการออกนวัตกรรมใหม่จะทำที่บริษัทแม่เป็นหลัก ในส่วนของไทยจะอยู่ในลักษณะของการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิต ซึ่งอาจรวมถึงการพัฒนาระบบการจัดการการผลิตให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เข้ามาตั้งฐานการผลิตในไทยเนื่องจากเป็นประเทศแรกๆ ในภูมิภาคที่มีการให้สิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันไทยมีนโยบายการส่งเสริมการลงทุนที่สร้างแรงจูงใจน้อยกว่านโยบายการส่งเสริมการลงทุนของประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงปัจจัยลบที่มาจากความไม่แน่นอนทางการเมือง โดยเฉพาะจากเหตุการณ์ปิดสนามบินสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นช่องทางการขนส่งหลักของสินค้าและชิ้นส่วนในอุตสาหกรรม

ปัจจัยสนับสนุนด้านบวกมาจากการที่ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) และสถาบันฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (HDDI) ซึ่งมีการกำหนดทิศทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์อย่างชัดเจน

สรุปการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขัน

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงโดยผู้วิจัยจะพิจารณาเป็น 2 ระดับ

1. ความสามารถในการแข่งขันของบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรม

บริษัทที่มาลงทุนในไทยไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์หรือผู้ผลิตชิ้นส่วน ล้วนแต่เป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง มีการวิจัยและพัฒนาตลอดจนคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา มีกลยุทธ์การแข่งขันที่ดี ละมีผลิตภาพในการผลิตสูง

2. ความสามารถในการแข่งขันของไทยในการเป็นฐานการผลิตของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

การมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนของไทยก่อนประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค ส่งผลให้บริษัทขนาดใหญ่มาสร้างฐานการผลิตในประเทศ และก่อให้เกิดการย้ายฐานการผลิตของผู้ส่งวัตถุดิบ (Suppliers) มาอยู่ในทำเลเดียวกัน จึงทำให้ต้นทุนโลจิสติกส์ในการสร้างฐานการผลิตของไทยต่ำ นอกจากนี้ไทยยังมีข้อได้เปรียบจากฝีมือแรงงานที่สูง คนงานไทยมีความสามารถในการเรียนรู้ได้เร็ว มีทัศนคติในการทำงานที่ดี วิศวกรไทยมีความสามารถในการวิจัยและพัฒนาด้านกระบวนการผลิตได้เป็นอย่างดี ทำให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถผลิตสินค้าได้มากขึ้นโดยมีต้นทุนที่ต่ำลง ซึ่งผลิตภาพการผลิตถือเป็นตัวกำหนดความสามารถในการแข่งขันที่สำคัญของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ และปัจจัยนี้เองจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีความเข้มแข็งในการรับมือกับวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้น เพราะการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วยต้นทุนที่ต่ำ จะช่วยให้ธุรกิจสามารถรับมือกับผลกระทบทางด้านยอดขายได้ดีกว่า

4.3 การวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัว

ความสามารถในการปรับตัวด้านกลยุทธ์การตลาด

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จะมีการออกผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เกือบตลอดเวลา แต่การมีวัฏจักรธุรกิจสั้นและต้องใช้เวลาในการวิจัยเพื่อออกผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ทำให้ไม่สามารถออกผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ปรับปรุงเพื่อบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ ในระยะอันสั้นได้ทัน ดังนั้นการปรับกลยุทธ์การตลาดจะเน้นไปที่การขยายฐานลูกค้า การอาศัยตัวแทนกระจายสินค้าเพื่อเพิ่มยอดขาย หรือการเพิ่มการค้ากับบริษัทในเครือเดียวกัน นอกจากนี้การที่วัฏจักรธุรกิจสั้นส่งผลให้ยอดขายมีการลดลงหรือปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้บริษัทมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ในทันที

ความสามารถในการปรับตัวด้านผลผลิต

ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จะมีความสามารถในการปรับตัวด้านผลผลิตไม่มาก เพราะสินค้าประเภทต่างๆ ในอุตสาหกรรมมีการตอบสนองต่อวัฏจักรธุรกิจที่คล้ายคลึงกัน โดยฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ขนาดใหญ่สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (Server) และเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลแบบตั้งโต๊ะจะมีลักษณะเป็นสินค้าตามวัฏจักร (Procyclical) มากกว่า มีการผันแปรตามวิกฤตฯ ได้รุนแรงกว่าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ขนาดเล็กสำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ้ค เนื่องจากคอมพิวเตอร์ทั้งสองแบบจะใช้งานในธุรกิจเป็นหลัก

ในส่วนของผู้ผลิตชิ้นส่วนขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรม ส่วนมากจะมีการกระจายผลิตภัณฑ์ในหลายอุตสาหกรรม เช่น ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์และชิ้นส่วน เป็นต้น จึงมี

ความสามารถในการปรับตัวด้านผลผลิตสูง ในขณะที่ผู้ผลิตชิ้นส่วนขนาดเล็กซึ่งเน้นผลิตให้กับอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เพียงอย่างเดียวจะมีความสามารถในการปรับตัวด้านการผลิตต่ำ

ความสามารถในการปรับตัวด้านการจ้างงาน

ความสามารถในการปรับตัวด้านการจ้างงาน จะมีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมขององค์กร บริษัทของสหรัฐอเมริกาจะทำการปรับเปลี่ยนการจ้างงานอย่างรวดเร็วตามการเปลี่ยนแปลงของผลประกอบการเพราะเป็นนโยบายที่ใช้ในบริษัทแม่ ในขณะที่บริษัทญี่ปุ่นเน้นการให้ความสำคัญกับขวัญกำลังใจของพนักงาน จึงจะเลือกที่จะรักษาพนักงานเว้นแต่จำเป็นต้องปลดคนงานจริง ๆ

การลดคนงานในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไม่มีข้อจำกัดมาก เพราะมีพนักงานในลักษณะของลูกจ้างชั่วคราวและลูกจ้างแบบรับเหมาช่วง (Subcontract) เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพนักงานในระดับปฏิบัติการ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในการลดคนงานคือการหาพนักงานทดแทนเมื่อเศรษฐกิจกลับมาฟื้นตัว เพราะอุตสาหกรรมเริ่มมีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ดังจะเห็นได้จากการไม่สามารถจ้างพนักงานระดับปฏิบัติการให้เพียงพอกับคำสั่งซื้อที่กลับมาของบริษัทในอุตสาหกรรมหลายแห่งในช่วงกลางปี ค.ศ. 2009 เป็นต้นมา

ความสามารถในการปรับตัวด้านกระบวนการผลิต

บริษัทหลายแห่งมีการเตรียมพร้อมต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจ โดยมีการจัดทำการทดสอบภาวะวิกฤต (Stress test) เพื่อประเมินผลกระทบและวางมาตรการที่จะเตรียมไว้ใช้รับมือกับวิกฤตฯ โดยจะเริ่มจากการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ชะลอการลงทุน ก่อนที่จะลดการจ้างงาน ซึ่งช่วยให้การวางแผนปรับการผลิตเพื่อรับมือวิกฤตฯ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีระบบการผลิตโดยยึดหลักการถือวัตถุดิบและสินค้าคงคลังในระดับที่ต่ำ ผู้ประกอบการบางรายยังสามารถลดค่าใช้จ่ายโดยการปิดโรงงานหรือสายการผลิตบางส่วน หรือลดกำลังการผลิตในช่วงที่อุปสงค์ที่มีต่อสินค้าลดลงได้ด้วย ในขณะที่ผู้ผลิตชิ้นส่วนจะได้รับผลกระทบรุนแรงมากกว่าผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เนื่องจากวัตถุดิบหลายอย่างต้องนำเข้าจากต่างประเทศ จึงมีเวลาการส่งมอบวัตถุดิบ (Lead time) ที่สูงกว่า

ความสามารถในการปรับตัวด้านแหล่งเงินทุน

บริษัทในอุตสาหกรรมส่วนมากมีขนาดใหญ่ และบริษัทแม่มีฐานะทางการเงินที่เข้มแข็ง พึ่งพิงเงินทุนจากกำไรสะสมเป็นหลัก ถึงแม้อาจมีการใช้แหล่งเงินทุนจากบริษัทแม่และสถาบันการเงินบ้าง แต่ก็ไม่มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เว้นแต่บริษัทขนาดเล็กบางแห่งที่อาจมีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินบ้างในยามที่เกิดวิกฤตฯ

4.4 การวิเคราะห์การกำกับดูแลกิจการ

บริษัทส่วนมากในอุตสาหกรรมเป็นบริษัทที่อยู่นอกตลาดหลักทรัพย์ของไทย แต่เป็นบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใสและมีระดับการเปิดเผยข้อมูลที่สูง เนื่องจากส่วนมากเป็นบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีกฎเกณฑ์ในการกำกับดูแลกิจการในระดับที่สูง

4.5 การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับต่างประเทศ

บริษัทในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีลักษณะของการเป็นเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศสูง แม้ว่าไทยจะเป็นผู้ประกอบและผลิตชิ้นส่วนสำคัญของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นจำนวนมาก แต่ยังคงพึ่งพิงวัตถุดิบจากการนำเข้าวัตถุดิบ อีกทั้งฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์นับว่าเป็นชิ้นส่วนของเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและสินค้าอิเล็กทรอนิกส์อีกต่อหนึ่ง ซึ่งสินค้าดังกล่าวมีฐานการผลิตอยู่นอกประเทศ เช่น จีน จึงได้รับผลกระทบจากการค้าทั้งทางตรงและทางอ้อม

ในส่วนของการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศ บริษัทที่ตั้งมานานจะพึ่งพิงผลกำไรสะสมของบริษัทและอาศัยเงินลงทุนระยะยาวจากบริษัทแม่ เว้นแต่บริษัทขนาดเล็กที่พึ่งเข้ามาตั้งฐานการผลิตใหม่ ยังต้องพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากบริษัทแม่เป็นหลักอยู่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบริษัทแม่ส่วนมากจะอยู่ในสหรัฐอเมริกา แต่ก็ไม่ได้อยู่ในอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ อย่างหนัก จึงไม่ได้รับผลกระทบจากการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

ในส่วนของการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ บริษัทในอุตสาหกรรมมีการส่งออกสินค้าไปขายยังต่างประเทศเกือบทั้งหมด แต่ได้รับผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนไม่มาก เนื่องจากมีการทำประกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเต็มจำนวนหรือเป็นส่วนมาก ในด้านการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ บริษัทในอุตสาหกรรมมีการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศสูง จึงได้รับผลกระทบทางด้านยอดขายที่รุนแรง แต่มีข้อได้เปรียบจากการฟื้นตัวของยอดขายที่รวดเร็วเช่นกัน

การกำหนดนโยบายของบริษัทในอุตสาหกรรมจะมาจากบริษัทแม่เป็นหลัก โดยบริษัทไทยสามารถกำหนดนโยบายการผลิตเองได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

4.6 การวิเคราะห์งบการเงิน

ด้านสภาพคล่อง

จากตารางที่ 3 ซึ่งแสดงถึงอัตราส่วน[8] สภาพคล่องของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จะเห็นได้ว่าบริษัทในอุตสาหกรรมส่วนมากมีสภาพคล่องที่ดี โดยมีอัตราส่วนสภาพคล่อง (Current ratio) ในระดับที่ดี และมีอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเร็ว (Quick ratio) ในระดับที่ใกล้เคียงกับอัตราส่วนสภาพคล่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์หมุนเวียนของบริษัทในอุตสาหกรรม โดยมากจะเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง นอกจากนี้ยังมีอัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงคลังในระดับที่สูงมาก แสดงให้เห็นถึงการขายสินค้าออกไปได้ในอัตราที่รวดเร็ว ซึ่งยังจะช่วยเสริมให้สภาพคล่องของบริษัทอยู่ในระดับที่ดี รวมทั้งยังมีอัตราส่วนการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้าที่เร็ว แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเก็บหนี้ได้เร็ว ทำให้บริษัทสามารถเปลี่ยนการลงทุนในวัตถุดิบและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกลับมาเป็นรายได้ที่เป็นเงินสดได้เร็ว จึงยากจะมีปัญหาด้านสภาพคล่อง นอกจากนี้ ความแตกต่างระหว่างบริษัทแต่ละประเภทมีอยู่น้อย กล่าวคือเกือบทุกบริษัทมีสภาพคล่องในระดับที่ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 3 อัตราส่วนสภาพคล่องของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

อัตราส่วนทางการเงิน	ปี			
	2006	2007	2008	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี
อัตราส่วนสภาพคล่อง (เท่า)	1.41	1.31	1.37	1.36
อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเร็ว (เท่า)	1.04	0.99	0.99	1.01
อัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้า (เท่า)	6.18	5.68	5.92	5.94
อัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ (เท่า)	11.28	12.84	10.87	11.79

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

หากพิจารณาตามประเภทของบริษัทแล้วจะพบว่า ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จะมีอัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเร็วสูงกว่าค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมเล็กน้อยดังที่แสดงในตารางที่ 4 โดยมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปีเท่ากับ 1.52 และ 1.26 ตามลำดับ แม้ว่าอัตราส่วนดังกล่าวอาจดูไม่สูงมากเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น แต่เมื่อพิจารณาประกอบกับความสามารถในการขายสินค้าและการเก็บลูกหนี้การค้าที่เร็วมาก โดยมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปีของอัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้าและอัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือเท่ากับ 12.08 และ 39.04 ตามลำดับ การที่บริษัทสามารถขายสินค้าและเก็บลูกหนี้การค้าได้เร็วส่วนหนึ่งเกิดจากการดำเนินธุรกิจเป็น

[8] ในบทนี้ เมื่อกล่าวถึงอัตราส่วน จะหมายถึงค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี (ปีค.ศ. 2006-2008) ของอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าว

ฐานการผลิตให้บริษัทแม่ก่อนจะส่งไปขายให้กับศูนย์กลางการกระจายสินค้าของบริษัทในประเทศสิงคโปร์ อีกทั้ง ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ยังเป็นสินค้าที่มีอุปสงค์สูงและมีการขยายตัวตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา

นอกจากนี้ สินทรัพย์หมุนเวียนของอุตสาหกรรมส่วนมากจะเป็นสินทรัพย์สภาพคล่องสูง จากอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนเร็วที่ใกล้เคียงกับอัตราส่วนสภาพคล่องเป็นอย่างมาก จึงสรุปได้ว่าผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีสภาพคล่องในระดับที่ดี อีกทั้ง ยังสะท้อนการบริหารจัดการสินทรัพย์ของบริษัทอย่างมีประสิทธิภาพ จากการถือครองสินทรัพย์หมุนเวียนในระดับที่เหมาะสมต่อลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจ

ตารางที่ 4 อัตราส่วนสภาพคล่องของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)

อัตราส่วนทางการเงิน	ประเภทบริษัท			รวมทุกประเภทบริษัท
	ต่างชาติ		ไทย	
	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น		
อัตราส่วนสภาพคล่อง (เท่า)	1.64	1.20	2.93	1.56
อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเร็ว (เท่า)	1.39	0.89	2.88	1.30
อัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้า (เท่า)	4.99	13.06	38.67	12.08
อัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ (เท่า)	27.27	27.29	156.64	39.04

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

ในส่วนของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จากตารางที่ 5 ผู้ผลิตชิ้นส่วนจะมีอัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนเท่ากับ 1.35 และ 0.98 ตามลำดับ ซึ่งถือได้ว่ามีอัตราส่วนใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยและค่ามัธยฐานของอุตสาหกรรม โดยผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ยังมีความสามารถในการขายสินค้าและเก็บหนี้จากลูกหนี้การค้าได้ค่อนข้างรวดเร็วเมื่อเทียบกับบริษัทในอุตสาหกรรม แต่ไม่เท่ากับผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยมีอัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้าและสินค้าคงคลังเท่ากับ 5.73 และ 10.43 ตามลำดับ

หากพิจารณาสภาพคล่องรายประเภทของบริษัทตามที่แสดงในตารางที่ 5 จะพบว่าบริษัทเกือบทุกประเภทมีอัตราส่วนสภาพคล่องที่ใกล้เคียงกัน โดยมีบริษัทจากยุโรปและบริษัทไทยที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าบริษัทประเภทอื่นอย่างเห็นได้ชัด และบริษัทขนาดกลาง (รวมทุกประเทศ) มีอัตราส่วนสภาพคล่องที่ต่ำกว่าบริษัทประเภทอื่น ในส่วนของการเก็บหนี้จากลูกหนี้การค้า บริษัทจากยุโรปและญี่ปุ่นจะมีความสามารถในการเก็บหนี้ได้เร็วกว่าบริษัทประเภทอื่น ในขณะที่บริษัทขนาดกลางและบริษัทไทยมีอัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้าต่ำกว่าบริษัทประเภทอื่นอย่างเห็นได้ชัด

ในส่วนของการขายสินค้า บริษัทขนาดใหญ่จะสามารถขายสินค้าได้รวดเร็วกว่าบริษัทประเภทอื่น ในขณะที่บริษัทไทยและบริษัทร่วมทุนจะมีอัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือที่ต่ำกว่าบริษัทประเภทอื่นๆ

ตารางที่ 5 อัตราส่วนสภาพคล่องของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)

อัตราส่วนทางการเงิน	ประเภทบริษัท									รวมทุกประเภทบริษัท
	ขนาด			ความเป็นเจ้าของ						
				ต่างชาติ				ร่วมทุน	ไทย	
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	ยุโรป	อื่น ๆ			
อัตราส่วนสภาพคล่อง (เท่า)	1.49	0.94	1.23	1.11	1.40	2.30	1.20	1.15	1.72	1.35
อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเร็ว (เท่า)	1.01	0.68	0.99	0.76	1.00	1.44	0.96	0.80	1.25	0.98
อัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้า (เท่า)	6.18	3.18	5.53	5.69	6.82	7.86	4.90	4.58	4.79	5.73
อัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ (เท่า)	7.90	7.39	13.46	7.39	11.58	8.75	12.21	6.14	6.66	10.43

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

กล่าวโดยสรุป บริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีระดับสภาพคล่องที่ดี และมีความแตกต่างระหว่างประเภทบริษัทไม่มาก มีเพียงบริษัทขนาดกลางเท่านั้นที่อาจมีสภาพคล่องที่ต่ำกว่าบริษัทประเภทอื่นๆ ในอุตสาหกรรม

<u>ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงาน</u>

หากพิจารณาประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบริษัทในอุตสาหกรรมโดยรวม ดังที่แสดงในตารางที่ 6 จะพบว่าบริษัทในอุตสาหกรรมโดยมากจะมีอัตราส่วนกำไรสุทธิต่ำ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันด้านราคาอย่างรุนแรง ทำให้ไม่สามารถบวกส่วนเพิ่มกำไร (Markup) ในราคาขายได้มาก อีกทั้งในหลายกรณี ยังเป็นการขายให้กับบริษัทในเครือเดียวกัน แต่บริษัทในอุตสาหกรรมนี้จัดได้ว่ามีประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่สูง ดังจะเห็นได้จากอัตราส่วนกำไรสุทธิที่ไม่แตกต่างจากอัตราส่วนกำไรขั้นต้นมากนัก ซึ่งแสดงถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่ไม่สูงมากนัก และมีการอาศัยประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาด อีกทั้งยังมีอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทุกประเภทที่สูง

ตารางที่ 6 อัตราส่วนความสามารถในการดำเนินงานของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

อัตราส่วนทางการเงิน	ปี			
	2006	2007	2008	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี
อัตรากำไรขั้นต้น (เปอร์เซ็นต์)	14.35	11.89	11.00	12.74
อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (เปอร์เซ็นต์)	5.44	4.79	6.55	5.41
อัตรากำไรสุทธิ (เปอร์เซ็นต์)	4.64	4.36	7.13	5.03
อัตราการหมุนของสินทรัพย์รวม (เท่า)	1.72	1.70	1.52	1.68
อัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร (เท่า)	4.95	6.09	5.33	5.46
อัตราการผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (เท่า)	7.14	-2.54	7.71	3.55

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

หากพิจารณาตามประเภทของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม อัตราส่วนความสามารถในการดำเนินงานของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จะแสดงในตารางที่ 7 จะเห็นได้ว่าหากไม่รวมบริษัทไทยแล้ว ผู้ประกอบการจะมีอัตรากำไรสุทธิที่สูงใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรม อีกทั้งยังมีอัตราส่วนกำไรขั้นต้นและกำไรสุทธิใกล้เคียงกันมาก โดยมีส่วนต่างเพียงร้อยละ 0.26 เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่ต่ำ กล่าวคือ ธุรกิจมีความสามารถในการดำเนินงานสูงและมีการประหยัดต่อขนาดสามารถใช้ประโยชน์จากต้นทุนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีอัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม โดยเฉพาะสินทรัพย์ถาวรในอัตราที่สูง และยังแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการดำเนินการและการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ได้ดี

ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์รายเดียวที่ประสบปัญหาการขาดทุนคือบริษัทของไทย ซึ่งในช่วงก่อนปี ค.ศ. 2008 ซึ่งประสบปัญหาการขาดทุนนั้นยังไม่ได้ทำการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ และนับตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจการประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มาก็มีผลประกอบการที่ได้กำไรมาตลอด

ตารางที่ 7 อัตราส่วนความสามารถในการดำเนินงานของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)

อัตราส่วนทางการเงิน	ประเภทบริษัท			รวมทุกประเภทบริษัท
	ต่างชาติ		ไทย	
	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น		
อัตรากำไรขั้นต้น (เปอร์เซ็นต์)	6.81	1.71	3.36	4.05
อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (เปอร์เซ็นต์)	6.55	1.47	-3.45	2.29
อัตรากำไรสุทธิ (เปอร์เซ็นต์)	6.51	1.48	-4.96	1.93
อัตราการหมุนของสินทรัพย์รวม (เท่า)	2.98	5.10	2.57	3.70
อัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร (เท่า)	10.62	16.94	8.05	12.46
อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (เท่า)	17.03	7.18	-15.51	5.73

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

ในขณะที่ผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์โดยเฉลี่ยมีอัตรากำไรสุทธิในระดับที่สูงกว่าผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยมีอัตรากำไรสุทธิเฉลี่ยระหว่างปี ค.ศ. 2006 - 2008 เท่ากับร้อยละ 5.75 ดังที่แสดงในตารางที่ 8 เนื่องจากผู้ผลิตชิ้นส่วนบางรายมีอำนาจตลาดในชิ้นส่วนที่ผลิตมากกว่า จึงสามารถตั้งส่วนเพิ่มกำไร (Markup) ในราคาขายได้มากกว่าผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่มีการแข่งขันด้านราคาสูง อย่างไรก็ตาม ผู้ผลิตชิ้นส่วนมีความแตกต่างระหว่างอัตรากำไรขั้นต้นและอัตรากำไรสุทธิในระดับที่สูงกว่าผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอย่างมาก อันแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ต่ำกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริษัทขนาดเล็กและขนาดกลาง และบริษัทร่วมทุนและบริษัทไทย

นอกจากนี้ ผู้ผลิตชิ้นส่วนยังมีอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม และสินทรัพย์ถาวรที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมและของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ซึ่งแสดงให้เป็นว่ามีการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ได้น้อยกว่า

ตารางที่ 8 อัตราส่วนความสามารถในการดำเนินงานของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)

อัตราส่วนทางการเงิน	ประเภทบริษัท									รวมทุกประเภทบริษัท
	ขนาด			ความเป็นเจ้าของ						
				ต่างชาติ				ร่วมทุน	ไทย	
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	ยุโรป	อื่น ๆ			
อัตรากำไรขั้นต้น (เปอร์เซ็นต์)	18.26	0.44	10.31	15.21	12.54	22.98	9.51	20.13	23.16	13.75
อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (เปอร์เซ็นต์)	6.38	4.38	5.33	4.14	4.13	18.08	6.01	3.25	4.26	5.77
อัตรากำไรสุทธิ (เปอร์เซ็นต์)	6.21	4.59	4.72	5.35	4.38	10.42	6.63	3.80	2.98	5.75
อัตราการหมุนของสินทรัพย์รวม (เท่า)	1.51	1.17	1.58	1.75	1.49	1.96	1.47	1.25	1.74	1.53
อัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร (เท่า)	4.46	8.99	4.69	4.41	3.68	5.49	5.03	5.91	6.23	4.81
อัตราการผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (เท่า)	7.31	0.30	6.87	7.83	7.07	17.69	6.57	2.72	4.73	6.75

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

ด้านโครงสร้างเงินทุน

อัตราส่วนด้านโครงสร้างเงินทุนของอุตสาหกรรม จะแสดงในตารางที่ 9 ซึ่งจะเห็นได้ว่าบริษัทในอุตสาหกรรมมีอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 0.57 เท่า แสดงให้เห็นถึงการกระจายแหล่งเงินทุนทั้งจากหนี้สินและผู้ถือหุ้น นอกจากนี้ อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวยังคิดเป็นร้อยละ 7.13 ของสินทรัพย์ทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัทในอุตสาหกรรมใช้เงินทุนจากการก่อหนี้เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนเป็นหลัก ไม่ได้มีการใช้หนี้สินระยะยาวเพื่อการลงทุนมากนัก จึงอาจกล่าวได้ว่าบริษัทในอุตสาหกรรมมีการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากหนี้สินในระดับที่ต่ำ และมีความสามารถในการปรับตัวด้านแหล่งเงินทุนที่สูง

ตารางที่ 9 อัตราส่วนด้านโครงสร้างเงินทุนของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

อัตราส่วนทางการเงิน	ปี			
	2006	2007	2008	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (เท่า)	0.55	0.59	0.57	0.57
อัตราส่วนความสามารถชำระดอกเบี้ย (เท่า)	42.06	28.46	22.16	32.88
อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม (เปอร์เซ็นต์)	4.14	9.92	8.05	7.13

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

เมื่อพิจารณาโครงสร้างเงินทุนของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ซึ่งแสดงในตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่ามีการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากหนี้สินที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรม โดยมีอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 0.53 เท่า นอกจากนี้ ยังมีอัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 0 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไม่ได้พึ่งพิงแหล่งเงินทุนระยะยาวจากสถาบันการเงินเลย หนี้สินที่มีอยู่จะเป็นหนี้สินระยะสั้นเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนและเจ้าหนี้การค้า โดยเฉพาะในกรณีของบริษัทสหรัฐอเมริกาที่ไม่มีตัวเลขแสดงการชำระดอกเบี้ย แสดงให้เห็นถึงลักษณะของหนี้สินที่อยู่ในรูปของเจ้าหนี้การค้าหรือหนี้สินอื่นที่ไม่ได้มาจากการกู้ยืมทั้งหมด จึงมีการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากหนี้สินที่ต่ำมาก เพราะบริษัทใช้แหล่งเงินทุนจากผลกำไรสะสมเป็นหลักและมีความสามารถในการปรับตัวด้านแหล่งเงินทุนสูง

ตารางที่ 10 อัตราส่วนด้านโครงสร้างเงินทุนของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)

อัตราส่วนทางการเงิน	ประเภทบริษัท			รวมทุกประเภทบริษัท
	ต่างชาติ		ไทย	
	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น		
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (เท่า)	0.45	0.62	0.53	0.53
อัตราส่วนความสามารถชำระดอกเบี้ย (เท่า)	N/A	7,732.99	-16.58	4,600.67
อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม (เปอร์เซ็นต์)	0.00	0.00	0.00	0.00

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

ในส่วนของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จะมีอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมร้อยละ 0.58 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมเล็กน้อยดังที่แสดงในตารางที่ 11 นอกจากนี้ ผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีการกระจายแหล่งเงินทุนจากหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นในระดับใกล้เคียงกัน โดยบริษัทในแต่ละประเภทโดยมากมีอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมที่ใกล้เคียงกับค่ากลางของอุตสาหกรรม มีเพียงบริษัทขนาดกลางเท่านั้นที่มีสัดส่วนของหนี้สินที่สูง จากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 1.00 ซึ่งอาจมาจากการที่บริษัทเพิ่งเริ่มดำเนินการผลิตในไทย จึงต้องมีการพึ่งพิงหนี้สินจากสถาบันการเงินเพื่อการลงทุน

หากพิจารณาอัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวมจะพบว่าการใช้หนี้สินระยะยาวโดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 7.31 ของสินทรัพย์ทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีการพึ่งพิงหนี้สินเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนและมีหนี้สินประเภทเจ้าหนี้การค้าเป็นหลัก อีกทั้ง ยังมีความสามารถในการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ถึง 34.27 จึงถือได้ว่าผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากหนี้สินต่ำ และมีความสามารถในการปรับตัวด้านแหล่งเงินทุนสูงเช่นกัน

ตารางที่ 11 อัตราส่วนด้านโครงสร้างเงินทุนของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)

อัตราส่วนทางการเงิน	ประเภทบริษัท									รวมทุกประเภทบริษัท
	ขนาด			ความเป็นเจ้าของ						
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ต่างชาติ				ร่วมทุน	ไทย	
				สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	ยุโรป	อื่น ๆ			
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (เท่า)	0.56	1.00	0.54	0.57	0.45	0.42	0.61	0.60	0.49	0.58
อัตราส่วนความสามารถชำระดอกเบี้ย (เท่า)	32.56	-0.63	39.78	-4.42	26.49	36.39	52.76	8.87	41.44	34.27
อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม (เปอร์เซ็นต์)	11.29	7.23	3.47	13.25	3.75	4.11	4.34	12.25	16.74	7.31

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

ด้านการเติบโต

เมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ดังที่แสดงในตารางที่ 12 จะพบว่ามีการเติบโตของรายได้และกำไรสุทธิที่ระดับร้อยละ 9.95 และ 18.63 ตามลำดับ โดยเฉพาะหากพิจารณาในกรณีของบริษัทขนาดใหญ่ จะมีการเติบโตที่ต่ำมาก สะท้อนให้เห็นถึงการอิ่มตัวในการดำเนินงานของผู้ประกอบการ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการใช้กำลังการผลิตที่มีอยู่อย่างเต็มที่แล้ว รวมไปถึงการเข้าถึงตลาดได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้อยู่แล้ว ผู้ประกอบการฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่ำมากโดยเฉพาะใน 2 ปีล่าสุด ดังที่ปรากฏในตารางที่ 13 และยังมีการหดตัวของกำไรสุทธิซึ่งมาจากการอิ่มตัวของตลาดและการแข่งขันด้านราคาที่รุนแรงมาก หากผู้ประกอบการต้องการจะขยายการเติบโตของรายได้ อาจจำเป็นจะต้องทำการลงทุนเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตต่อไปในอนาคต

ตารางที่ 12 อัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

อัตราส่วนทางการเงิน	ปี			
	2006	2007	2008	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี
อัตราการเพิ่มของรายได้รวม (เปอร์เซ็นต์)	14.23	9.08	2.68	9.95
อัตราการเพิ่มของกำไรสุทธิ (เปอร์เซ็นต์)	21.66	10.00	28.82	18.63
อัตราการเพิ่มของสินทรัพย์รวม (เปอร์เซ็นต์)	9.20	17.85	10.16	12.70

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

ตารางที่ 13 อัตราการเติบโตของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)

อัตราส่วนทางการเงิน	ประเภทบริษัท			รวมทุกประเภทบริษัท
	ต่างชาติ		ไทย	
	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น		
อัตราการเพิ่มของรายได้รวม (เปอร์เซ็นต์)	15.72	8.61	-12.98	4.99
อัตราการเพิ่มของกำไรสุทธิ (เปอร์เซ็นต์)	25.418	-3.91	-56.07	-5.58
อัตราการเพิ่มของสินทรัพย์รวม (เปอร์เซ็นต์)	10.25	7.93	-14.04	2.32

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

ในส่วนของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จะมีการเติบโตของรายได้และกำไรสุทธิที่สูงกว่าผู้ประกอบฯ ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 14 เนื่องมาจากหลายบริษัทเพิ่งมีการย้ายฐานการผลิตหรือดำเนินการผลิตในไทย จึงมีช่องทางในการเติบโตที่มากกว่า โดยเฉพาะบริษัทร่วมทุนและบริษัทไทยที่จะมีการเติบโตในรายได้ที่ค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการขยายตัวในการเป็นฐานการผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทยต่อไป

ตารางที่ 14 อัตราการเติบโตของผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จำแนกตามประเภทบริษัท (ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก 3 ปี)

อัตราส่วนทางการเงิน	ประเภทบริษัท									รวมทุกประเภทบริษัท
	ขนาด			ความเป็นเจ้าของ						
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ต่างชาติ				ร่วมทุน	ไทย	
				สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	ยุโรป	อื่น ๆ			
อัตราการเพิ่มของรายได้รวม (เปอร์เซ็นต์)	5.45	30.44	12.14	8.60	5.33	10.18	13.29	18.45	8.89	10.15
อัตราการเพิ่มของกำไรสุทธิ (เปอร์เซ็นต์)	31.56	8.88	9.65	1.58	-2.50	14.69	38.11	45.90	28.64	22.33
อัตราการเพิ่มของสินทรัพย์รวม (เปอร์เซ็นต์)	13.66	17.57	12.98	9.27	10.18	8.85	17.32	19.92	14.53	13.67

ที่มา: จากการคำนวณของคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก BOL

สรุป

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมที่มีการฟื้นตัวเร็ว แต่มีความผันผวนสูง จุดแข็งของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยอยู่ที่การมีผลิตภาพการผลิตที่สูงมาก ประกอบกับความสามารถในการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มกำลังการผลิตและลดต้นทุนได้ตลอดเวลา ทำให้อุตสาหกรรมนี้ยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสามารถในการแข่งขันในแง่ของการเป็นฐานการผลิตในไทยอยู่สูง

นอกจากนี้ อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ยังมีการดำเนินธุรกิจที่รอบคอบและระมัดระวัง โดยมีความพยายามในการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอยู่เสมอ อันเป็นผลมาจากการแข่งขันทางด้านราคาที่รุนแรง มีระบบการจัดการที่ดี มีการจัดทำการทดสอบผลกระทบจากภาวะวิกฤต (Stress test) เพื่อวางแผนรับมือสถานการณ์และประเมินความเสี่ยงของธุรกิจอยู่เสมอ รวมถึงการบริหารจัดการธุรกิจอย่างรอบคอบ เช่น การป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน การอาศัยแรงงานระดับปฏิบัติการในรูปแบบของลูกจ้างแบบรับเหมาช่วง (Subcontractor) และการถือวัตถุดิบและสินค้าคงคลังให้อยู่ในระดับที่ต่ำที่สุด เพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับตัวด้านการผลิต ตลอดจนมีระดับสภาพคล่องที่สูง ประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ดี และพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากหนี้สินในระดับที่ต่ำ จึงสามารถรับมือกับผลกระทบจากวิกฤตฯ ได้เป็นอย่างดี แม้ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงในช่วงเวลาหนึ่งก็ตาม จุดอ่อนที่สำคัญของอุตสาหกรรมมาจากปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ทำให้เมื่ออุตสาหกรรมมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว หลายบริษัทไม่สามารถจ้างพนักงานทดแทนพนักงานที่ทำการปลดไปในช่วงเวลาที่ผลประกอบการมีปัญหาอย่างหนักได้ บริษัทดังกล่าวจึงไม่สามารถเพิ่มการผลิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วได้ ดังนั้น บริษัทที่จะได้เปรียบจากสถานการณ์การฟื้นตัวของอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วจะเป็นบริษัทที่ชะลอการลดคนงานมากที่สุดและเลือกใช้มาตรการอื่นๆ ในการรับมือต่อวิกฤตฯ

4.7 การวิเคราะห์ในระดับธุรกิจของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

จากการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระดับผลกระทบด้านยอดขาย และลักษณะทางธุรกิจในด้านต่างๆ ของบริษัทในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยใช้การจัดอันดับระดับผลกระทบและลักษณะของธุรกิจ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งมากในการรับมือวิกฤตฯ ของธุรกิจในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ได้แก่ กลยุทธ์การแข่งขัน การวิจัยและพัฒนาความสามารถในการปรับตัวด้านผลผลิต และความสามารถในการปรับตัวด้านแหล่งเงินทุน

การมีกลยุทธ์ในการแข่งขันที่ดีและมีความสามารถในการปรับตัวด้านผลผลิต จะช่วยบรรเทาผลกระทบทางด้านยอดขาย เนื่องจากกลยุทธ์การแข่งขันจะทำให้บริษัทมีตำแหน่งทางการตลาดที่ชัดเจน มีการสร้างฐานลูกค้าเฉพาะเป็นของตนเอง จึงรับมือความผันผวนทางด้านยอดขายตามภาวะเศรษฐกิจได้ดีกว่า ในส่วนของความสามารถในการปรับตัวด้านผลผลิตนั้น จะช่วยกระจายความเสี่ยงของธุรกิจได้จากความสามารถในการกระจายฐานลูกค้า เช่น ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ภาคธุรกิจและครัวเรือน หรือการกระจายอุตสาหกรรมปลายน้ำ ทำให้ผู้ซื้อมีความผันผวนของยอดขายตามภาวะวิกฤตฯ ที่แตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ ได้

ความสามารถในการวิจัยและพัฒนาในด้านกระบวนการผลิตจะช่วยเพิ่มศักยภาพของประเทศไทยในฐานะที่เป็นฐานการผลิต ทำให้บริษัทแม่เลือกลดกำลังการผลิตจากฐานการผลิตในประเทศอื่นๆ ก่อน จึงทำให้ฐานการผลิตในประเทศไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ น้อยกว่าโดยเปรียบเทียบ และสุดท้ายความสามารถในการปรับตัวด้านแหล่งเงินทุนจะมีความสำคัญต่อสภาพคล่องของบริษัทในภาวะที่เกิดวิกฤตฯ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดความอยู่รอดหรือความสามารถในการฟ่าฟันวิกฤตฯ ไปได้ของบริษัท

นอกจากนี้ ลักษณะทางธุรกิจที่มีส่วนทำให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งในการบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ ให้กับบริษัทในอุตสาหกรรม คือ ผลิตภาพการผลิต ความสามารถในการปรับตัวด้านการจัดการวัตถุดิบและสินค้าคงคลัง และความสามารถในการปรับตัวด้านกลยุทธ์การตลาด เนื่องจากธุรกิจในประเทศไทยทำหน้าที่เป็นฐานการผลิตหลัก ดังนั้น ความสามารถทางด้านการผลิตอันประกอบไปด้วยผลิตภาพการผลิตที่สูงจึงมีความสำคัญมาก ในขณะที่ความต้องถือวัตถุดิบและสินค้าคงคลังเป็นจุดอ่อนร่วมของอุตสาหกรรมนี้ ทำให้บริษัทที่สามารถจัดการวัตถุดิบและสินค้าคงคลังได้ดีกว่าบริษัทอื่นๆ จะมีความเข้มแข็งที่มากกว่า และความสามารถในการปรับตัวด้านกลยุทธ์การตลาด เช่น การปรับเปลี่ยนและกระจายตลาดปลายทางจะมีส่วนในการบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ ได้เช่นกัน

ธุรกิจในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีความสามารถในการปรับตัวด้านกระบวนการผลิตที่สูงเกือบทุกแห่ง จึงทำให้ความสามารถดังกล่าว ไม่เป็นปัจจัยที่กำหนดให้ธุรกิจในอุตสาหกรรมมีความเข้มแข็งต่อวิกฤตฯ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ สามารถสรุปกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ทำให้ผู้ประกอบการได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมได้ ดังที่แสดงในตารางที่ 15 และตารางที่ 16

ตารางแสดงจำนวนและลักษณะของบริษัทในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ได้รับผลกระทบด้านยอดขายจำแนกตามระดับความรุนแรงของผลกระทบจะแสดงอยู่ในภาคผนวก ข.

ตารางที่ 15 ลักษณะทางธุรกิจที่ส่งผลให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งมากและกลยุทธ์ที่ธุรกิจใช้ในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

ลักษณะทางธุรกิจที่ส่งผลให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งมาก	กลยุทธ์ที่ใช้
ขีดความสามารถในการแข่งขัน	
กลยุทธ์การแข่งขัน	- การผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ประเภทที่ใช้ในหลายอุตสาหกรรม อันได้แก่ คอมพิวเตอร์ ยานยนต์ และสินค้าอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค จึงมีความผันผวนตามภาวะเศรษฐกิจที่แตกต่างกันออกไปตามแต่อุตสาหกรรม - การพยายามทำตามความต้องการของลูกค้าในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในคำสั่งซื้อและการส่งมอบสินค้า - การเน้นความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีที่เหนือกว่าบริษัทคู่แข่ง - การมีสินค้าสำหรับผู้บริโภคทุกกลุ่ม ทั้งฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับบริษัทขนาดใหญ่ สำนักงานทั่วไป และบุคคลธรรมดา ซึ่งจะตอบสนองต่อความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจแตกต่างกันออกไป - มีการควบรวมกิจการเพื่อให้มีการผลิตแบบครบวงจร ช่วยลดการแข่งขันด้านราคา เพิ่มการประหยัดต่อขนาดและส่วนแบ่งตลาด
การวิจัยและพัฒนา	- การปรับปรุงเครื่องจักรในระบบการผลิต โดยอาศัยความช่วยเหลือจากศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) และมหาวิทยาลัยในประเทศ - การสร้างห้องปฏิบัติการเพื่อทำการวิเคราะห์ความล้มเหลว (Failure analysis) ของผลิตภัณฑ์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการผลิต - การวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น สามารถผลิตสินค้าได้มากขึ้นจากพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตเท่าเดิม - การวิจัยและพัฒนาวัสดุที่จะใช้ในการผลิตเพื่อเพิ่มสัดส่วนของวัตถุดิบ ที่สามารถซื้อจากผู้จัดหาวัตถุดิบ (Supplier) ในประเทศได้ - การพัฒนาแบบจำลองทางธุรกิจซึ่งใช้ในการบริหารงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและคุณภาพของบุคลากร - การวิจัยการใช้หุ่นยนต์ในกระบวนการผลิตเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในระดับปฏิบัติการ
ความสามารถในการปรับตัว	
ความสามารถในการปรับตัวด้านผลผลิต	- การผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่สามารถขายได้ในตลาดที่แตกต่างกันออกไป เช่น ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (Server) สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลแบบตั้งโต๊ะ แบบโน้ตบุ๊ค และสินค้าอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค - การผลิตชิ้นส่วนที่มีการกระจายการผลิตไปหลายอุตสาหกรรมที่มีการตอบสนองกับวิกฤตฯ ที่แตกต่างกัน เช่น อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น
ความสามารถในการปรับตัวด้านแหล่งเงินทุน	- พึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากกำไรสะสมและบริษัทแม่ซึ่งมีฐานะทางการเงินที่เข้มแข็ง

ตารางที่ 16 ลักษณะทางธุรกิจที่ส่งผลให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งและกลยุทธ์ที่ธุรกิจใช้ในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

ลักษณะทางธุรกิจที่ส่งผลให้ธุรกิจมีความเข้มแข็ง	กลยุทธ์ที่ใช้
ขีดความสามารถในการแข่งขัน	
ผลิตภาพการผลิต	- การใช้สายการผลิตตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อทำการผลิตสินค้าได้มากที่สุด และมีการใช้ประโยชน์จากกำลังการผลิตเกือบร้อยละ 100 - การใช้ระบบควบคุมอัตโนมัติ (Automation) เข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต เพื่อประหยัดจำนวนแรงงานที่ต้องใช้ในแต่ละสายการผลิต - การวิเคราะห์ความเสียหาย (Failure analysis) จากผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีความผิดพลาดลดลง - การออกแบบและปรับปรุงเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตเองเพื่อให้กระบวนการผลิตเป็นไปตามความต้องการและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น - การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการบริหารจัดการและควบคุมการผลิต เช่น การมีระบบเรียกดูข้อมูลการผลิตและยอดขาย และการดำเนินงานของแต่ละสายการผลิตได้ตามเวลาจริง (Real time) - การลดอุบัติเหตุในการดำเนินงานของโรงงานจากการวางระบบการผลิตให้มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุต่ำ และสร้างจิตสำนึกในการเพิ่มความระมัดระวังให้กับพนักงาน ซึ่งช่วยลดเวลาในการหยุดเครื่องจักรยามเกิดอุบัติเหตุ - มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน - มุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นและมีต้นทุนที่ลดลง - มีการเน้นการแบ่งส่วนการผลิตในชิ้นส่วนที่สำคัญในหลายประเทศตามความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางด้านต้นทุนรวมถึงการกระจายการผลิตหนึ่งชิ้นส่วนในสองฐานการผลิตขึ้นไปเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการที่ฐานการผลิตหนึ่ง ๆ ไม่สามารถส่งสินค้าตามกำหนดได้
ความสามารถในการปรับตัว	
ความสามารถในการปรับตัวด้านกลยุทธ์การตลาด	- การหาตลาดทางเลือกหรือการกระจายตลาดปลายทางในระดับที่สูง - การเปลี่ยนตัวแทนจำหน่ายสินค้าเพื่อขยายตลาดให้ได้มากขึ้น
ความสามารถในการปรับตัวด้านวัตถุดิบและสินค้าคงคลัง	- การนำระบบการจัดการกระบวนการผลิตและสินค้าคงคลังที่มีประสิทธิภาพสูงเข้ามาใช้เพื่อถือวัตถุดิบและสินค้าคงคลังให้น้อยที่สุด และสร้างให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูงสุด - ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สามารถส่งต่อผลกระทบไปยังผู้จัดหาวัตถุดิบได้ เนื่องจากแม้จะมีการตกลงคำสั่งซื้อไว้ล่วงหน้า แต่สามารถปรับเปลี่ยนระยะเวลาและปริมาณสินค้าที่ต้องจัดส่งในแต่ละงวดได้

5. สถานการณ์ปัจจุบันในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลก

ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ นับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นช้ากว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ โดยยังมีการเติบโตของยอดขายจนถึงไตรมาสที่ 3 ปี ค.ศ. 2008 ดังที่แสดงในภาพที่ 10 อันเนื่องมาจากปัจจัยสนับสนุนจากการใช้ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ้คและโทรศัพท์มือถือ อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ประสบกับการหดตัวในไตรมาสสุดท้ายของปี ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา ซึ่งสืบเนื่องมาจากการหดตัวของอุปสงค์ และยอดขายอย่างรุนแรงในตลาดเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภคของโลก จากการคาดการณ์ของ IDC พบว่าตลาดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภคจะมีการหดตัวของยอดขายร้อยละ 7 ในปี ค.ศ. 2009 และตลาดเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลมีการคาดการณ์การหดตัวร้อยละ 3.2 โดยมูลค่าการค้าเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลของโลก (PC shipment) จะลดจาก 287.3 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี ค.ศ. 2008 มาอยู่ที่ 278.2 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งนับเป็นการหดตัวที่รุนแรงที่สุดนับจากวิกฤตการณ์ดอทคอมในปี ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา ซึ่งในปี ค.ศ. 2001 มีการหดตัวของยอดขายเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลถึงร้อยละ 5.1

ภาพที่ 10 ปริมาณการค้าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และอัตราการเติบโตในปี ค.ศ. 2008

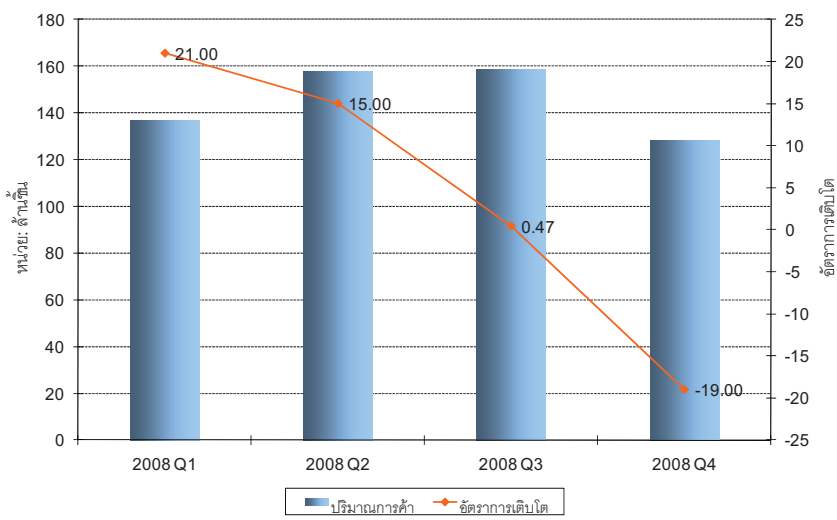

ที่มา: iSuppli

การหดตัวในอุปสงค์ของเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ส่วนมากเป็นผลมาจากเครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ (Desktop) จากภาพที่ 11 จะเห็นได้ว่า ยอดขายเครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะในปี ค.ศ. 2008 มีการหดตัวลงร้อยละ 5.6 ให้ขณะที่ยอดขายเครื่องคอมพิวเตอร์แบบโน้ตบุ้คยังมีการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 31.9 ซึ่งยอดการขายของคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะและเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่ายในปี ค.ศ. 2009 คาดว่าจะมีการปรับตัวลดลงร้อยละ 13.2 เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2008

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลโดยรวมและอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ยังได้รับแรงสนับสนุนจากตลาดเครื่องคอมพิวเตอร์แบบโน้ตบุ๊คซึ่งยังคงมีการขยายตัวของยอดขายในปี ค.ศ. 2009 ที่ร้อยละ 7 จากการคาดการณ์ของ IDC

ภาพที่ 11 ยอดการขายเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (PC Shipment) ของโลก แยกตามประเภท

หมายเหตุ: ตัวเลขปี 2009-2013 เป็นการคาดการณ์ของ IDC

ที่มา: IDC

หากพิจารณายอดขายฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในปี ค.ศ. 2008 แล้วจะพบว่า ยอดขายโดยรวมมีอัตราการเติบโตร้อยละ 12.8 จากรายงานของ iSuppli ซึ่งถือว่าเป็นการเติบโตที่ไม่สูงนักเมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตประมาณร้อยละ 19 ในปี ค.ศ. 2007 โดยไตรมาสที่ 4 ปี ค.ศ. 2008 อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ทำให้ยอดขายมีการปรับตัวลดลงอย่างรุนแรง

การผลิตและการค้าในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ยังมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องในปี ค.ศ. 2009 Coughlin Associates ประมาณอัตราการหดตัวของการขายฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในปี ค.ศ. 2009 ที่ระดับร้อยละ 5 ถึง 9 โดยอัตราการหดตัวที่เป็นไปได้มากที่สุดน่าจะอยู่ที่ระดับร้อยละ 7 นอกจากนี้ iSuppli ยังทำการประมาณการของรายได้ของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ว่าจะมีการลดลงจนกว่าไตรมาสที่ 3 ของปี ค.ศ. 2009 ดังแสดงในภาพที่ 12

ภาพที่ 12 การคาดการณ์รายได้ของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

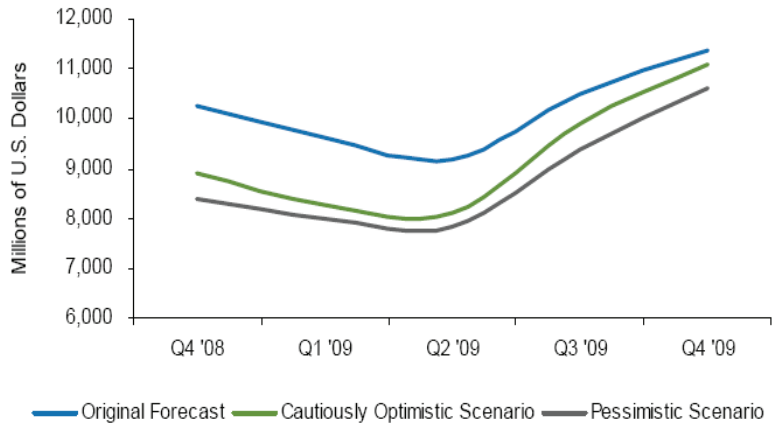

ที่มา: iSuppli

การลดลงของการค้าและการผลิตดังกล่าว ทำให้บริษัทผู้ผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่สำคัญต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก อันได้แก่

1) เวสเทิร์นดิจิตอลมีการปรับลดค่าใช้จ่ายและกำลังการผลิตดังต่อไปนี้

   - การปรับลดกำลังคนร้อยละ 5 ทั่วโลก หรือปลดคนออกจำนวน 2,500 คน ในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2008
   - การหยุดการผลิตนับตั้งแต่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 2008 – 1 มกราคม ค.ศ. 2009
   - การปรับลดค่าตอบแทนของผู้บริหารระดับสูง
   - การลดชั่วโมงการทำงานร้อยละ 20
   - การลดค่าใช้จ่ายปัจจัยทุนจาก 750 ล้านเหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2008 เหลือ 500 ล้านเหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2009
   - การทำการปิดสายการผลิต 1 แห่งจาก 3 แห่งในไทย

2) ซีเกตมีการลดต้นทุนดังต่อไปนี้

   - ลดคนงานร้อยละ 6 ทั่วโลก หรือคิดเป็น 2,950 คน โดยเป็นคนงานในสหรัฐอเมริการวม 800 คน
   - ปรับลดค่าตอบแทนผู้บริหาร โดยค่าตอบแทนของประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (CEO) และผู้บริหารระดับสูงปรับลดลงร้อยละ 25 ค่าตอบแทนของรองประธาน (Vice president) ปรับลดลงร้อยละ 15-20 และค่าตอบแทนของผู้จัดการและพนักงานฝ่ายขายปรับลดลงร้อยละ 10

3) ฟูจิตสึประสบภาวการณ์ขาดทุนในทุกหน่วยธุรกิจยกเว้นหน่วยซอฟต์แวร์ โดยมีการขาดทุนในรอบปีที่ผ่านมาสิ้นสุดเดือนมีนาคมปี ค.ศ. 2009 ถึง 545 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยเฉพาะส่วนของธุรกิจฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีการขาดทุนมากกว่า 107.5 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งทำให้ฟูจิตสึตัดสินใจขายหุ้นในธุรกิจฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ร้อยละ 80 ให้กับโตชิบา และ Showa Denko K.K. ซึ่งจะก่อให้เกิดการขาดทุนจากธุรกรรมดังกล่าวประมาณ 382 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยการขายหุ้นดังกล่าว ทำให้โตชิบามีส่วนแบ่งตลาดในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับโทรศัพท์มือถือสูงสุด คือ ประมาณร้อยละ 25 - 30

4) ฮิตาชิประสบกับการขาดทุนมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ โดยมีการขาดทุนถึง 8.03 พันล้านเหรียญสหรัฐในรอบบัญชีสิ้นสุดเมื่อเดือนมีนาคมปี ค.ศ. 2009 เนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของสหรัฐอเมริกาและเศรษฐกิจทั่วโลก อย่างไรก็ตาม ธุรกิจฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของฮิตาชิกลับเป็นธุรกิจที่ทำกำไรให้กับบริษัท โดยมีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นร้อยละ 52 อยู่ที่ระดับ 1.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ แม้รายได้จะลดลงร้อยละ 6 มาอยู่ที่ 26.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งเป็นการกลับมาทำกำไรใหม่อีกครั้งของฮิตาชิหลังการซื้อธุรกิจฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จากไอบีเอ็ม โดยมีกำไรเพิ่มสูงขึ้นในไตรมาสสุดท้ายของปี ค.ศ. 2008 การที่ธุรกิจฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของฮิตาชิมีกำไรเพิ่มสูงขึ้น เป็นผลมาจากการลดต้นทุนการผลิตและการออกผลิตภัณฑ์ใหม่

5) ในปี ค.ศ. 2008 โตชิบามีกำไรลดลงจากปี ค.ศ. 2007 ร้อยละ 7.3 โดยมีกำไรสุทธิ 127,413 ล้านเยน ในส่วนของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์นั้น โตชิบาเน้นตลาดที่มีมูลค่าเพิ่มสูงคือฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ขนาด 1.8 นิ้ว และ 2.5 นิ้ว แต่ในปีที่ผ่านมาโตชิบาประสบภาวะยอดขายและกำไรที่ลดลงเนื่องจากราคาที่ลดลง อย่างไรก็ตาม โตชิบาคาดการณ์ว่าจะขยายส่วนแบ่งตลาดไปเป็นร้อยละ 20 ภายในปี ค.ศ. 2015 หลังจากการเข้าซื้อกิจการฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จากฟูจิตสึ โดยโตชิบามีจุดแข็งเหนือซีเกตและเวสเทิร์นดิจิตอลจากการเป็นผู้ผลิตคอมพิวเตอร์โน้ตบุ้ครายใหญ่ของโลก

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ทั่วโลก มีสัญญาณการฟื้นตัวขึ้นนับจากไตรมาสที่ 3 ของปี ค.ศ. 2009 กล่าวคือ อุปสงค์ของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ทั่วโลกในไตรมาสที่ 2 มีปริมาณสูงกว่าที่ได้ประมาณการณ์เอาไว้ จากเดิมที่คาดการณ์ไว้ที่ 114 ล้านหน่วย แต่ตัวเลขที่แท้จริงมีการปรับเพิ่มสูงขึ้นเป็น 120 ล้านหน่วย และเพิ่มมากกว่าอุปสงค์ในไตรมาสที่ 1 ร้อยละ 7 โดยซีเกตคาดการณ์ว่าอุปสงค์ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลกในไตรมาสสุดท้ายของปี ค.ศ. 2009 จะปรับเพิ่มขึ้นจากไตรมาสที่ 2 ถึงร้อยละ 6-8 และ IDC คาดการณ์ว่าอุปสงค์ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลกในปี ค.ศ. 2009 จะมีการเติบโตที่ร้อยละ 1 ซึ่งถือว่าอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์นั้นมีผลการดำเนินงานที่ดีและฟื้นตัวเร็วกว่าอุตสาหกรรมในภาคการผลิตอื่นๆ

6. สถานการณ์ปัจจุบันและผลกระทบจากวิกฤตการณ์การเงินโลกต่ออุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทย

6.1 สถานการณ์ปัจจุบัน

ด้านการผลิต

ภาวะการผลิตของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยมีทิศทางการหดตัวอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ของปี ค.ศ. 2008 อันเป็นช่วงที่ทั่วโลกได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ที่มีต้นกำเนิดในสหรัฐอเมริกา โดยในไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ปรับตัวลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปี ค.ศ. 2007 ถึงร้อยละ 5.90 มาอยู่ที่ระดับ 822.77 และในไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 สถานการณ์ด้านการผลิตมีความเลวร้ายลง โดยดัชนีผลผลิตปรับตัวลดลงเหลือ 670.99 โดยลดลงเมื่อเทียบกับไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2008 ถึงร้อยละ 19.28

ด้านการใช้กำลังการผลิต (Capacity utilization) นั้น อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในช่วงก่อนวิกฤตฯ จะส่งผลกระทบมายังไทยนั้น มีอัตราการใช้กำลังการผลิตเกือบเต็มที่ ประมาณร้อยละ 95 - 100 แต่ในไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 อัตราการใช้กำลังการผลิตมีการปรับตัวลดลงเหลือเพียงร้อยละ 64.96 แม้ว่าจะเริ่มมีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 โดยอัตราการใช้กำลังการผลิตปรับตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 73.13

อย่างไรก็ดี ภาวการณ์ผลิตของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีทิศทางในการปรับตัวที่ดีขึ้นนับตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2009 ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2009 มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.71 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี ค.ศ. 2008 และเมื่อพิจารณาในภาพรวมของปี ค.ศ. 2009 จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม พบว่าอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีการขยายตัวในด้านการผลิตร้อยละ 5

ด้านการส่งออก

สำหรับการส่งออกนั้น มูลค่าการส่งออกหน่วยเก็บข้อมูลมีการปรับตัวลดลงตามภาวะเศรษฐกิจโลก โดยในช่วง 6 เดือนแรกของปี ค.ศ. 2009 มูลค่าการส่งออกหน่วยเก็บข้อมูลปรับตัวลดลงร้อยละ 21 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี ค.ศ. 2008 ซึ่งทิศทางการปรับตัวลดลงของมูลค่าการส่งออกหน่วยเก็บข้อมูลนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับสินค้าส่งออกที่เป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด มูลค่าการส่งออกไปยังตลาดหลัก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และจีนมีการปรับตัวลดลงทั้งสิ้น

อย่างไรก็ดี นับตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2009 เป็นต้นมา ยอดคำสั่งซื้อของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ปรับตัวสูงขึ้นอย่างมาก ถึงแม้ว่ามูลค่าการส่งออกจะปรับตัวลดลง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากทิศทางด้านราคาของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่มีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ปริมาณการส่งออกทั้งปี ค.ศ. 2009 มีการขยายตัวร้อยละ 4.3

6.2 ผลกระทบจากวิกฤตการณ์การเงินโลก

ผลกระทบจากการหดตัวของอุปสงค์ในตลาดโลก ส่งผลให้บริษัทผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยมีการปรับลดกำลังการผลิตลง มีการเลิกจ้างคนงานปรับลดค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ซีเกตมีเป้าหมายที่จะปรับลดคนงานในไทยลง 800 คนในปี ค.ศ. 2009 เวสเทิร์นดิจิตอลมีการปิดสายการผลิตในนิคมอุตสาหกรรมนวนคร และโอนย้ายพนักงานไปรวมกับโรงงานที่บางประอินโดยไม่มีการเลิกจ้าง แต่มีการเปิดให้พนักงานลาออกได้ตามความสมัครใจ

ทั้งนี้ ผลกระทบจากวิกฤตฯ ที่มีต่อผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม สามารถแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านยอดขาย ด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ด้านความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน และด้านอื่นๆ โดยมีรายละเอียดของผลกระทบแต่ละประเภท ดังนี้

<u>ผลกระทบด้านยอดขาย</u>

ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมมียอดขายที่ลดลงตั้งแต่ช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 เรื่อยมาจนถึงช่วงเดือนกุมภาพันธ์ปี ค.ศ. 2009 ในส่วนของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์นั้น มียอดขายที่ลดลงอยู่ในช่วงร้อยละ 30 ถึงร้อยละ 50 ซึ่งเป็นผลจากการลดลงอย่างรุนแรงของอุปสงค์ในตลาดโลกของเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลแบบตั้งโต๊ะและเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (Server) โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ดี ในไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2009 ก็เริ่มมีสัญญาณในทิศทางที่ดีขึ้นในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยฮิตาชิและเวสเทิร์นดิจิตอลระบุว่ามียอดสั่งซื้อที่เพิ่มสูงขึ้น แต่ยังไม่สูงเท่ากับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา โดยยอดการสั่งซื้อนี้มาจากการที่ผู้จัดจำหน่ายมีสินค้าคงคลังที่ลดลงจึงต้องสั่งสินค้าเข้ามาทดแทน ทำให้ทั้ง 2 บริษัทนี้เริ่มมีการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นในช่วงไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2009 เพื่อขยายกำลังการผลิตให้สอดคล้องกับยอดสั่งซื้อที่เพิ่มสูงขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบด้านยอดขายในแต่ละผลิตภัณฑ์ของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ จะพบว่าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่ายจะได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุด เนื่องจากเป็นสินค้าสำหรับองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ โดยมีลูกค้าหลักคือสถาบันการเงิน ซึ่งได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ โดยตรง ในส่วนของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ขนาด 3.5 นิ้ว ซึ่งใช้สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัวแบบตั้งโต๊ะได้รับผลกระทบที่รุนแรงรองลงมา เพราะตลาดปลายทางส่วนใหญ่ของเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัวแบบตั้งโต๊ะ คือ ภาคธุรกิจและผลิตภัณฑ์ที่ได้รับผลกระทบน้อยเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของ

อุตสาหกรรม ได้แก่ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ขนาด 2.5 นิ้ว ซึ่งเป็นฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลแบบโน้ตบุ้คและสินค้าอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค

สำหรับผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์นั้น ได้รับผลกระทบต่อเนื่องมาจากผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยผู้ผลิตชิ้นส่วนที่ได้สัมภาษณ์ เปิดเผยว่ายอดขายปรับตัวลดลงในช่วงร้อยละ 30 ถึงร้อยละ 60

อย่างไรก็ดี ผู้ประกอบการทุกรายที่ได้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลตรงกันว่า คำสั่งซื้อเริ่มกลับเข้ามาในช่วงปลายเดือนมีนาคมปี ค.ศ. 2009 และเพิ่มสูงขึ้นอย่างกะทันหันในช่วงเดือนเมษายนในปีเดียวกัน โดยการปรับตัวสูงขึ้นของคำสั่งซื้อนี้ เป็นการปรับตัวกลับเข้าสู่ระดับเดิมของช่วงเวลาเดียวกันในปีที่ผ่านมา และสำหรับผู้ประกอบการบางรายเป็นการปรับตัวสูงขึ้นกว่าระดับเดิมเมื่อเทียบกับปีก่อน แม้ว่ายอดขายในครึ่งปีแรกของปี ค.ศ. 2009 โดยรวมจะต่ำกว่าปี ค.ศ. 2008 ก็ตาม

ผลกระทบด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมที่ได้ทำการสัมภาษณ์จะใช้แหล่งเงินทุนจากบริษัทแม่ในไทยหรือในต่างประเทศและผลประกอบการสะสมเป็นหลัก แต่ผู้ประกอบการบางรายจะมีการใช้แหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินภายในประเทศร่วมด้วย

สำหรับผู้ประกอบการที่พึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากบริษัทแม่แต่เพียงอย่างเดียวนั้น ส่วนมากไม่ได้รับผลกระทบในด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เนื่องจากบริษัทแม่เป็นบริษัทที่มีความเข้มแข็งทางการเงิน แต่สำหรับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กบางรายที่ให้สัมภาษณ์นั้น บริษัทแม่มีนโยบายให้บริษัทในไทยการลดการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากบริษัทแม่ลงตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตฯ และต้องการให้บริษัทในไทยสามารถพึ่งพิงตนเองทางการเงินให้มากขึ้น แต่เมื่อเกิดวิกฤตฯ ขึ้น และบริษัทในไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ดังกล่าว ทางบริษัทแม่จึงยังคงต้องให้ความช่วยเหลือด้านแหล่งเงินทุนต่อไป เนื่องจากการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินภายในประเทศในช่วงวิกฤตฯ นั้นทำได้ยาก โดยผู้ประกอบการมีการขอขยายวงเงินสินเชื่อ แต่ไม่ได้รับการอนุมัติจากสถาบันการเงิน แต่หากผู้ประกอบการเป็นบริษัทที่จัดตั้งในไทยมานาน และมีผลประกอบการที่ดีมาโดยตลอด สถาบันการเงินจะยังมีความมั่นใจในการให้สินเชื่อ แม้จะอยู่ในภาวะวิกฤตฯ ก็ตาม

ในส่วนของผู้ประกอบการที่พึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากผลประกอบการสะสมนั้น ไม่ได้รับผลกระทบในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแต่อย่างใด

ผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน

จากการที่ผลผลิตของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ทั้งหมดถูกส่งออกไปยังต่างประเทศ ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน จึงส่งผลกระทบต่อผลประกอบการของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอย่างมาก ในส่วนของผู้ผลิตชิ้นส่วนถึงแม้ว่าตลาดปลายทางหลักจะเป็นการจำหน่ายให้กับผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ภายในประเทศ แต่ก็ยังมีการส่งออกชิ้นส่วนไปยังต่างประเทศด้วย และมีการนำเข้าวัตถุดิบส่วนใหญ่จากต่างประเทศ ซึ่งทำให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนได้รับผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเช่นกัน

ผู้ประกอบการมีวิธีการต่างๆ ในการป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน เช่น การซื้อเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง แต่จากการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการบางราย จะไม่ประกันความเสี่ยงเต็มจำนวน เนื่องจากต้องการแสวงหาโอกาสในการทำกำไรจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน และในบางบริษัท บริษัทแม่จะเป็นผู้กำหนดแนวทางการป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน โดยมีการกำหนดว่าจะมีการใช้เครื่องมือประกันความเสี่ยงเป็นสัดส่วนเท่าใด ส่วนที่เหลือให้เป็นอำนาจการตัดสินใจของผู้ประกอบการในประเทศในการดำเนินการเรื่องการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน

การลดผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนในรูปแบบอื่นๆ จะประกอบไปด้วยการตกลงกับผู้ซื้อในการขอปรับเปลี่ยนราคาสินค้า เพื่อให้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยน ในขณะที่ผู้ประกอบการส่วนหนึ่ง มีการใช้บัญชีเป็นเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐในการซื้อขาย และจะมีการแลกเป็นเงินบาทก็ต่อเมื่อมีความต้องการใช้เงินและอัตราแลกเปลี่ยนอยู่ในระดับที่ผู้ประกอบการเห็นว่าเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้ประกอบการบางรายจะไม่โอนเงินรายได้จากการขายสินค้าเข้าไทย แต่จะเก็บไว้ที่บัญชีของบริษัทในเครือที่มีสำนักงานภูมิภาคอยู่นอกไทย เช่นที่สิงคโปร์ และจะมีการโอนเงินเข้าไทยเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้เงินเท่านั้น ซึ่งจะเป็นการป้องกันความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนได้

อย่างไรก็ดี ผู้ประกอบการขนาดเล็กบางรายไม่ได้ใช้เครื่องมือใดๆ ในการป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเลย โดยผู้ประกอบการให้ความเห็นว่า ทางบริษัทยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยง แต่มีแผนการที่จะศึกษาและใช้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงในอนาคต

ผลกระทบอื่นๆ

ผลกระทบอื่นๆ ที่ผู้ประกอบการได้รับ ได้แก่

- ในช่วงที่วิกฤตฯ ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอย่างรุนแรง ทำให้ผู้ประกอบการทั้งในส่วนของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และผู้ผลิตชิ้นส่วน มีการแข่งขันด้านราคาที่

รุนแรงมากขึ้นจากเดิมที่มีการแข่งขันด้านราคาในระดับที่รุนแรงอยู่แล้ว เนื่องจากการลดลงของคำสั่งซื้อที่รุนแรง ทำให้ผู้ประกอบการมีกำลังการผลิตเหลือเป็นจำนวนมาก จึงมีการแข่งขันในด้านราคาเพื่อดึงดูดผู้ซื้อ และในส่วนของผู้ซื้อเองก็มีการเปรียบเทียบราคาที่ผู้ประกอบการแต่ละรายเสนอ หรือมีการใช้วิธีการเปิดประมูล เพื่อที่จะเลือกผู้ประกอบการที่เสนอราคาที่ต่ำที่สุด

- ผู้ซื้อมีการกระจายความเสี่ยงมากขึ้น โดยมีการลดการพึ่งพิงผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เพียงรายใดรายหนึ่งเป็นหลัก เพื่อหลีกเลี่ยงการหยุดชะงักในการผลิตและการส่งมอบสินค้า ในส่วนของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เองก็ได้มีการดำเนินนโยบายแบบเดียวกัน คือ การกระจายความเสี่ยงโดยการใช้ผู้ผลิตชิ้นส่วนมากกว่าหนึ่งรายในการจัดหาชิ้นส่วนให้

- ผลกระทบจากวิกฤตฯ ทำให้ผู้ประกอบการบางรายปรับลดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก เมื่อมีคำสั่งซื้อกลับเข้ามา จึงไม่สามารถขยายกำลังการผลิตเพื่อรองรับคำสั่งซื้อได้ทัน ทำให้ผู้ซื้อเปลี่ยนไปสั่งซื้อจากผู้ประกอบการรายอื่นแทน โดยผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบในทางบวกเช่นนี้ จะเป็นผู้ประกอบการที่ไม่ได้มีการปรับลดกำลังแรงงาน หรือเป็นผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการปรับตัวด้านผลผลิตที่สูง

7. ห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

กิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. อุตสาหกรรมต้นน้ำ ได้แก่ การวิจัยและพัฒนา การออกแบบผลิตภัณฑ์ การผลิตชิ้นส่วนพื้นฐานที่สำคัญเช่น แผงวงจรรวม (IC)

2. อุตสาหกรรมกลางน้ำ ได้แก่ การผลิตชิ้นส่วนย่อย การผลิตชิ้นส่วนหลักและการประกอบชิ้นส่วน และการประกอบขั้นสุดท้าย

3. อุตสาหกรรมปลายน้ำ ได้แก่ การส่งออก และการกระจายสินค้า

<u>อุตสาหกรรมต้นน้ำ</u>

การวิจัยและพัฒนา และการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นกิจกรรมเริ่มต้นของห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การวิจัยและพัฒนานี้ จะเกิดขึ้นที่ประเทศที่เป็นเจ้าของบริษัทผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยไทยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้ เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา และการออกแบบดังกล่าวยังจำกัดอยู่เฉพาะเพียงไม่กี่ประเทศ เนื่องจากฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นเพียงชิ้นส่วนหนึ่งในเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งประกอบด้วย

ชิ้นส่วนจำนวนมาก ขณะที่เทคโนโลยีของชิ้นส่วนที่สำคัญที่สุดซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดเทคโนโลยีของชิ้นส่วนอื่นๆ คือ เทคโนโลยีของหน่วยประมวลผลกลาง (CPU หรือ Chip) นั้น จำกัดอยู่เพียงไม่กี่ประเทศที่มีศักยภาพในการออกแบบและผลิตชิ้นส่วนนี้ อาทิ สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยวงจรชีวิต (Life cycle) ของสินค้าจะมีอายุเพียง 3 เดือนเท่านั้น ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของเทคโนโลยีจึงเป็นหัวใจสำคัญต่อกระบวนการด้านการวิจัยและพัฒนา และการออกแบบสินค้า ฉะนั้น หากหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการวิจัยและพัฒนา และการออกแบบ อยู่ใกล้เคียงหรืออยู่ในบริเวณเดียวกับแหล่งวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญอื่นๆ ของคอมพิวเตอร์ ทั้งเทคโนโลยีฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ด้วยแล้ว ก็จะทำให้มีข้อได้เปรียบค่อนข้างมากในการทำงาน

สำหรับการผลิตชิ้นส่วนพื้นฐานสำคัญ ได้แก่ แผงวงจรรวม (IC) นั้น ไทยยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะทำการผลิตชิ้นส่วนสำคัญพื้นฐานนี้ได้ จึงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น

ในอุตสาหกรรมต้นน้ำนี้ มีอุตสาหกรรมสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมโลหะและอัลลอยด์ อุตสาหกรรมแม่พิมพ์ อุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมเครื่องจักร อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ เป็นต้น

<u>อุตสาหกรรมกลางน้ำ</u>

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมกลางน้ำ คือ การผลิตชิ้นส่วนย่อย การผลิตชิ้นส่วนหลักและการประกอบชิ้นส่วน และการประกอบขั้นสุดท้าย โดยวัตถุดิบที่ใช้ในขั้นตอนนี้มาจากอุตสาหกรรมต้นน้ำที่ทำการผลิตในประเทศและการนำเข้าวัตถุดิบและชิ้นส่วนสำเร็จจากต่างประเทศ

ในส่วนของการผลิตชิ้นส่วนย่อยนั้น เป็นการแปรรูปวัตถุดิบขั้นพื้นฐาน เช่น เหล็ก ยาง พลาสติก เป็นชิ้นส่วนย่อย และการจัดหาเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตและการประกอบชิ้นส่วน

สำหรับการผลิตชิ้นส่วนหลักนั้น จะเป็นการนำชิ้นส่วนย่อยมาประกอบเป็นชิ้นส่วนหลัก แต่มีชิ้นส่วนสำคัญบางชิ้นที่มีการนำเข้าทั้งชิ้นส่วนจากต่างประเทศได้แก่ ดิสก์บันทึกข้อมูล (Media Platter) เนื่องจากไทยไม่มีความสามารถในการผลิตชิ้นส่วนสำคัญเหล่านี้ได้

ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมกลางน้ำนี้จะเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนในขั้นที่ 1 ขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นบริษัทต่างชาติหรือบริษัทร่วมทุนกับต่างชาติ มีบริษัทที่เป็นของคนไทยทั้งหมดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

สำหรับการประกอบขั้นสุดท้ายจะถูกดำเนินการโดยบริษัทประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ระดับโลกที่มาลงทุนอยู่ในไทยดังที่ได้กล่าวไปแล้ว การประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์นี้ส่วนใหญ่จะเป็นการประกอบในไทยเป็นหลัก ในอุตสาหกรรมกลางน้ำนี้ มีอุตสาหกรรมสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อุตสาหกรรม

ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมโลหะและอัลลอยด์ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม (เครื่องนุ่งห่มสำหรับผู้ปฏิบัติงานในห้องสะอาด) เป็นต้น

อุตสาหกรรมปลายน้ำ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมปลายน้ำ ได้แก่ การส่งออก และการกระจายสินค้า โดยฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ส่วนใหญ่ที่ประกอบเสร็จแล้วจะถูกส่งออกไปต่างประเทศ โดยส่งไปยังจุดกระจายสินค้าของบริษัทผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ซึ่งฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ถูกส่งออกไปนี้จะถูกกระจายต่อไปยังผู้ใช้ปลายทาง อันได้แก่ ผู้ประกอบเครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้ผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค หรือถูกส่งต่อไปยังช่องทางการค้าปลีกต่อไป ในส่วนของอุตสาหกรรมปลายน้ำนี้ ไทยไม่มีบทบาทในกิจกรรมต่างๆ เลย

ภาพที่ 13 ห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

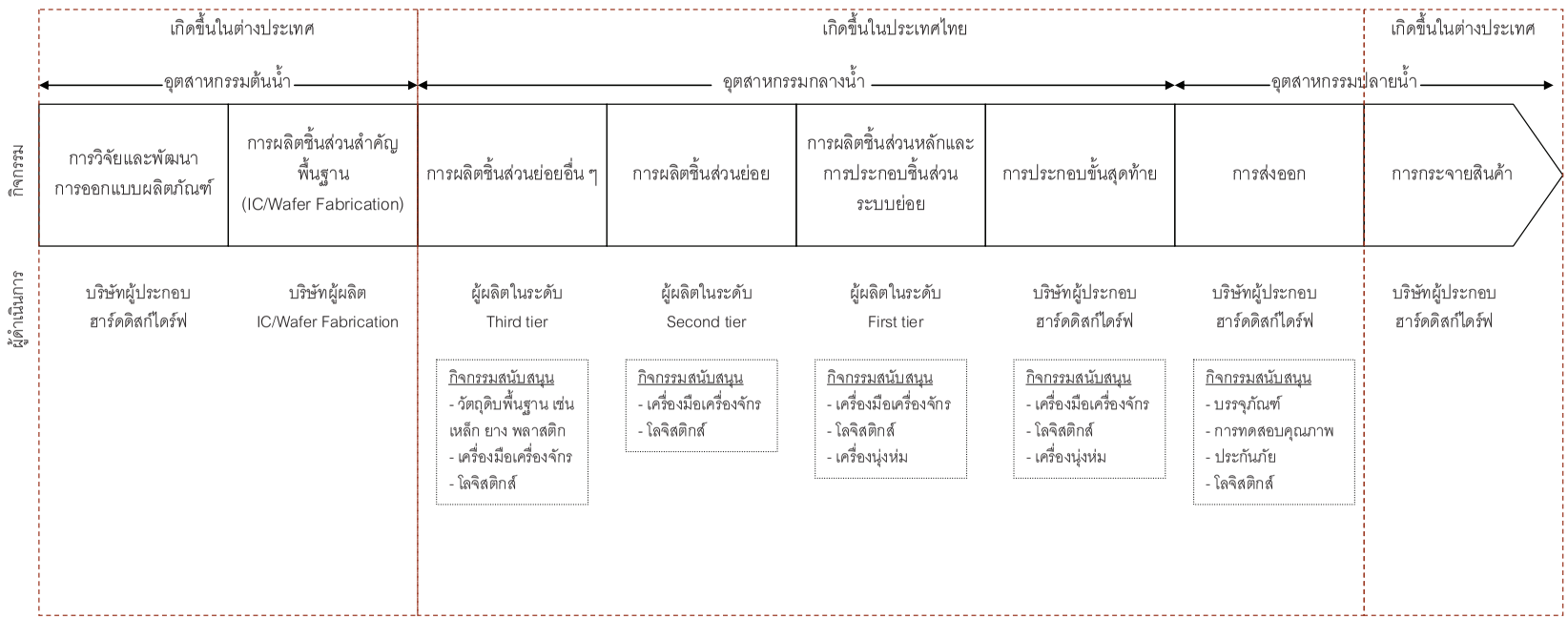

ที่มา: จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

8. เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

การผลิตชิ้นส่วนและการประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์นั้น เป็นการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศเกือบทั้งสิ้น จากการศึกษาของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2006) พบว่า มีเพียง 2 จาก 60 บริษัทที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายการผลิตในไทยที่เป็นบริษัทที่คนไทยถือหุ้นทั้งหมด บริษัทที่เหลือล้วนเป็นบริษัทข้ามชาติหรือบริษัทที่มีการร่วมทุนกับคนไทยทั้งสิ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศของอุตสาหกรรมนี้ในไทย อยู่ภายใต้การควบคุมของบริษัทต่างชาติ

บทบาทของไทยในเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สามารถสรุปได้ดังนี้

- การเป็นฐานการประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์
- การเป็นฐานการประกอบชิ้นส่วนย่อยที่สำคัญ ได้แก่ ชิ้นส่วนย่อยที่เกี่ยวข้องกับหัวอ่าน/เขียน (Head Gimbal Assembly: HGA/Head Stack Assembly: HSA)
- การเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนขั้นที่ 1 ขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ไทยเป็นฐานการประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์อันดับหนึ่งของโลกในปัจจุบันมาจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีความต่อเนื่องของรัฐบาลทุกชุดที่ผ่านมา ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีบทบาทอย่างมากในการจูงใจบรรษัทข้ามชาติจำนวนมากในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์รวมถึงฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนในไทย ซึ่งต่างจากประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคในช่วงเวลาเดียวกันที่ยังมิได้มีการริเริ่มนโยบายในลักษณะนี้ จึงทำให้ไทยกลายเป็นแหล่งลงทุนที่มีความน่าสนใจของนักลงทุนจากต่างประเทศมาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ปัจจัยอื่นๆ ที่มีส่วนสำคัญในการดึงดูดการลงทุนของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จากต่างประเทศให้เข้าสู่ไทยเช่นกัน ได้แก่ การที่ไทยมีแรงงานที่มีทักษะฝีมือที่ดี มีค่าจ้างแรงงานที่ไม่สูงมาก แรงงานมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถเรียนรู้ได้เร็ว ขณะเดียวกันการเข้ามาตั้งฐานการผลิตของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ได้ดึงดูดให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนจำนวนมากเข้ามาตั้งฐานการผลิตในไทยเพื่ออาศัยประโยชน์จากการลดต้นทุนโลจิสติกส์ อย่างไรก็ตาม ไทยยังต้องนำเข้าวัตถุดิบพื้นฐาน เช่น เหล็ก สแตนเลส เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตชิ้นส่วนต่างๆ นอกจากนี้ เครื่องมือและเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตชิ้นส่วน ส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากประเทศเจ้าของเทคโนโลยี เช่น สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ลักษณะของเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ (International production network) ของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยสามารถสรุปได้ดังนี้

บทบาทของไทย

บทบาทของไทยคือ การเป็นฐานการประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในอันดับต้นๆ ของโลก โดยมีผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์รายหลักเกือบทั้งหมดของโลกอยู่ในไทย อาทิ ซีเกต เวสเทิร์นดิจิตอล และฮิตาชิ เป็นต้น จะขาดเพียงโตชิบาและซัมซุง ซึ่งโตชิบากำลังอยู่ระหว่างการซื้อกิจการฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จากฟูจิตสึซึ่งมีโรงงานประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทย โดยบริษัทแม่ของผู้ประกอบการจะเป็นเจ้าของเทคโนโลยีในการผลิต เงินทุน และเป็นผู้กำหนดนโยบายการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนรูปแบบการกระจายสินค้าทั้งหมด

สำหรับการพิจารณาคัดเลือกผู้ผลิตชิ้นส่วนมาเป็นผู้จัดหาชิ้นส่วน (Supplier) ให้กับผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์นั้น จะเป็นการคัดเลือกโดยพิจารณาผู้จัดหาชิ้นส่วนจากการจัดหาชิ้นส่วนจากแหล่งต่างๆ ทั่วโลก (Global sourcing) และใช้เกณฑ์การเลือกจากการที่ผู้ผลิตชิ้นส่วนสามารถผลิตชิ้นส่วนได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและเป็นที่ยอมรับของบริษัทแม่สามารถจัดส่งชิ้นส่วนให้กับผู้ประกอบได้อย่างรวดเร็ว และมีต้นทุนการขนส่งที่ไม่แพง ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้มีผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ต้องการเข้ามาลงทุนในไทยเป็นจำนวนมาก เพื่อจัดสร้างฐานการผลิตชิ้นส่วนสำหรับป้อนสินค้าให้แก่ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่มีฐานประกอบในไทย เพื่อเป็นการลดต้นทุนค่าขนส่งและสามารถจัดส่งชิ้นส่วนได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ยังคัดเลือกผู้ผลิตชิ้นส่วน โดยพิจารณาจากความน่าเชื่อถือในตัวผู้ผลิตชิ้นส่วน เช่น ในเรื่องการปรับเปลี่ยนปริมาณการผลิตให้เป็นไปตามที่ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ต้องการ ตลอดจนพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และผู้ผลิตชิ้นส่วนอีกด้วย เช่น การมีบริษัทแม่ที่มาจากประเทศเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์กันในทางธุรกิจมาก่อน เป็นต้น

ผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่อยู่ในไทยนั้น เกือบทั้งหมดเป็นบริษัทต่างชาติหรือเป็นบริษัทร่วมทุนกับบริษัทต่างชาติทั้งสิ้น และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตชิ้นส่วนนั้น ส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ โดยผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทคนไทยจะทำการผลิตสินค้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและชิ้นส่วนของอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตตลอดจนเป็นผู้ให้บริการสนับสนุนเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดในด้านคุณภาพการผลิตและแหล่งวัตถุดิบ

สัดส่วนการใช้และการส่งออกชิ้นส่วน

ในส่วนของผู้ผลิตชิ้นส่วนในไทย จะเน้นการผลิตชิ้นส่วนเพื่อป้อนให้แก่ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยเป็นหลัก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 75 ถึง 80 ของกำลังการผลิตทั้งหมด ซึ่งการจำหน่ายให้แก่ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยนี้ ถือได้ว่าเป็นการส่งออกทางอ้อม (Indirect export) เนื่องจากฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ผลิตได้จะถูกส่งออกไปต่างประเทศทั้งหมด ส่วนที่เหลือจะเป็นการส่งออกไปยังโรงงานประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ตั้งอยู่ในต่างประเทศ เช่น จีน ซึ่งเป็นการส่งออกทางตรง (Direct

export) ของผู้ผลิตชิ้นส่วน นอกจากนี้ ผู้ผลิตชิ้นส่วนบางรายยังมีการตั้งฐานการผลิตในประเทศอื่น และส่งชิ้นส่วนเข้ามาในไทยอีกด้วย แต่ก็เป็นเพียงส่วนน้อย

ขณะเดียวกันไทยก็ยังมีการส่งออกชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังประเทศอื่น ได้แก่ จีน สิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งเป็นฐานการประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของบรรษัทข้ามชาติด้วยเช่นกัน ทำให้ไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศเหล่านี้ในฐานะที่อยู่ในเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ (International production network) เดียวกัน อย่างไรก็ดีเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในภูมิภาคเอเชีย ยังต้องพึ่งพิงชิ้นส่วนสำคัญที่อาศัยเทคโนโลยีระดับสูงในการผลิตจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ซึ่งเป็นเจ้าของเทคโนโลยี

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์บางรายมีการผลิตชิ้นส่วนสำคัญบางรายการเอง เช่น ดิสก์บันทึกข้อมูล (Media Platter) และแผงวงจรพิมพ์ (PCBA) ซึ่งจะเป็นการนำเข้าจากโรงงานผลิตชิ้นส่วนของตนเองที่ตั้งอยู่ในประเทศอื่น เช่น มาเลเซีย จีน หรือเป็นการนำเข้าชิ้นส่วนจากบริษัทแม่โดยตรง เพื่อเข้ามาทำการประกอบในไทยอีกทีหนึ่ง

<u>โครงสร้างเครือข่ายการผลิต</u>

ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์บางราย ยังได้มีการกำหนดกลยุทธ์การสร้างเครือข่ายการผลิตในระดับภูมิภาคอีกด้วย โดยเฉพาะฐานการผลิตและประกอบในประเทศต่างๆ ของภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ จีน และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถึงชนิดสินค้าที่ทำการผลิต เช่น สิงคโปร์จะเน้นไปที่ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (Server) หรือฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่มีความซับซ้อนและเป็นศูนย์กลางระดับภูมิภาคในการวิจัยและพัฒนาและการกระจายสินค้า ในขณะที่จีนจะเน้นการประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ขนาด 3.5 นิ้ว สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลแบบตั้งโต๊ะซึ่งมีความซับซ้อนน้อย ราคาถูก และสามารถผลิตได้ในปริมาณมาก โดยส่วนหนึ่งเป็นการผลิตเพื่อการจำหน่ายตลาดในประเทศด้วย เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่มีตลาดในประเทศขนาดใหญ่ ขณะที่ฟิลิปปินส์ทำการผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์บางชนิด เช่น หัวอ่านและ Slider เป็นต้น

ในส่วนของไทยจะเป็นฐานการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ขนาด 2.5 นิ้ว หรือฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊คเป็นหลัก ซึ่งมีความซับซ้อนมากกว่าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลแบบตั้งโต๊ะที่ผลิตในจีน และเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก โดยไทยยังมีการนำเข้าชิ้นส่วนสำคัญในการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ได้แก่ ดิสก์บันทึกข้อมูล (Media Platter) จากมาเลเซียและสิงคโปร์ และนำเข้าแผงวงจรรวม (IC) จากสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

การจัดจำหน่าย

ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ผลิตได้ในไทยจะถูกส่งออกไปต่างประเทศทั้งหมด โดยผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จะส่งสินค้าไปยังศูนย์กระจายสินค้าในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ในส่วนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ศูนย์กระจายสินค้าจะอยู่ที่สิงคโปร์ สำหรับฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ใช้ในไทยจะเป็นการนำเข้าจากสิงคโปร์อีกครั้งหนึ่ง[9] เนื่องจากผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยได้รับการส่งเสริมการลงทุนการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในประเทศจำเป็นต้องมีการจัดทำบัญชีแยกส่วนเป็นการเฉพาะออกจากสินค้าที่ผลิตเพื่อส่งออก ประกอบกับมีขั้นตอนทางพิธีการศุลกากรที่ซับซ้อน ขณะเดียวกันปริมาณฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่จำหน่ายในประเทศก็คิดเป็นสัดส่วนที่ต่ำเมื่อเทียบกับปริมาณการผลิตทั้งหมด ทำให้เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว การส่งสินค้าไปยังศูนย์กระจายสินค้าที่สิงคโปร์และนำกลับเข้ามาอีกครั้งจะมีต้นทุนที่ถูกกว่า นอกจากนี้ สิงคโปร์ยังเป็นศูนย์กลางในด้านการให้บริการสนับสนุนหลายอย่าง เช่น การสอบเทียบ (Calibrate) เครื่องจักร เป็นต้น

การวิจัยและพัฒนา และการออกแบบ

ปัจจุบันผู้ประกอบการในไทยทั้งในส่วนของผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และผู้ผลิตชิ้นส่วนเริ่มเข้ามามีบทบาทในขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา แต่ยังเป็นการเข้ามามีบทบาทในแง่ของการวิจัยและพัฒนาบางขั้นตอนในกระบวนการผลิต (Process R&D) แต่ยังไม่ได้มีบทบาทใดๆ ในส่วนของการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product R&D) ซึ่งหน้าที่ในการวิจัยและพัฒนา ไปจนกระทั่งการออกแบบสินค้าและชิ้นส่วนทั้งหมดนั้น กล่าวได้ว่า ยังคงเป็นขั้นตอนที่บริษัทแม่ในต่างประเทศเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด

[9] เป็นการผลิตในไทย แล้วส่งออกไปยังสิงคโปร์ ก่อนมีการนำเข้ามาจำหน่ายในไทยอีกครั้ง

ภาพที่ 14 เครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

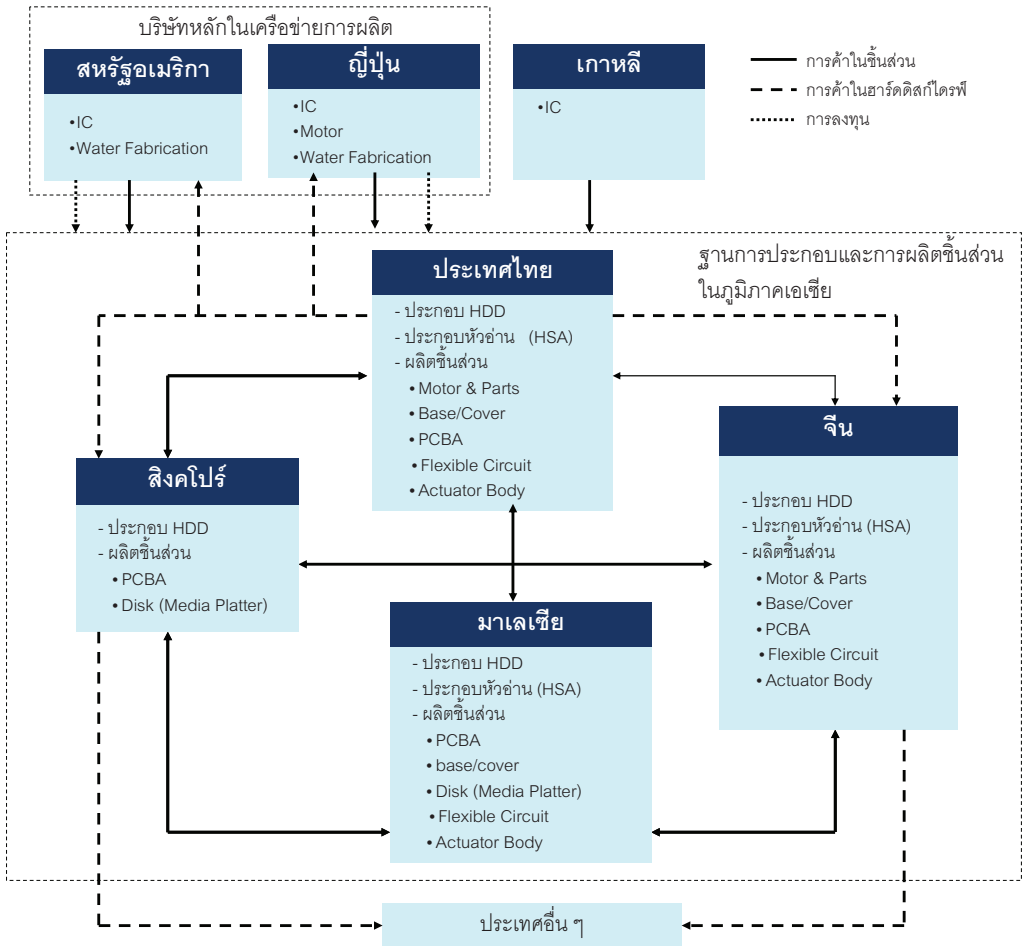

ที่มา: ปรับปรุงจากศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2007)

9. ปัญหาสำคัญอื่น ๆ ของอุตสาหกรรมนอกจากผลกระทบจากวิกฤตการณ์การเงินโลก

9.1 การขาดแคลนแรงงานในระดับปฏิบัติการ

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในระดับปฏิบัติการ เนื่องจากลักษณะของงานในอุตสาหกรรมนั้นเป็นงานที่ต้องการความละเอียดอ่อนที่สูง มีกฎข้อบังคับควบคุมในเรื่องการทำงานที่เข้มงวด เช่น เรื่องความสะอาด การห้ามใช้เครื่องสำอางบางชนิดเพื่อป้องกันการปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์ การปฏิบัติงานในห้องสะอาด (Clean room) ต้องใส่ชุดป้องกันฝุ่น เป็นต้น จึงทำให้แรงงานเลือกทำงานในอุตสาหกรรมอื่นที่มีข้อบังคับน้อยกว่า นอกจากนี้ ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ยังทำให้อุตสาหกรรมนี้มีอัตราการเปลี่ยนงานของแรงงานที่สูง ส่งผลให้การฝึกฝนทักษะของแรงงานทำได้อย่างไม่ต่อเนื่อง

อีกทั้ง อุตสาหกรรมยังประสบปัญหาเรื่องคุณภาพของแรงงานในระดับปฏิบัติการด้วย เช่น ในตำแหน่งผู้ปฏิบัติการตรวจสอบด้วยสายตา (Visual inspector) ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบผลิตภัณฑ์ด้วยตาเปล่า จะต้องมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษ เนื่องจากจะต้องสามารถอ่านคู่มือการตรวจสอบ และชื่อชิ้นส่วนต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษได้

9.2 การขาดแคลนเครื่องมือที่ใช้ในการสอบเทียบ (Calibrate) เครื่องจักร

ไทยยังไม่มีเครื่องมือที่ใช้ในการสอบเทียบ (Calibrate) เครื่องจักรที่ใช้ในกระบวนการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ทำให้ผู้ประกอบการต้องส่งเครื่องจักรไปทำการสอบเทียบยังต่างประเทศ ซึ่งเป็นต้นทุนที่สูง

9.3 นโยบายการส่งเสริมการลงทุนไม่เป็นที่ดึงดูดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น

นโยบายการส่งเสริมการลงทุนของไทย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ ถือได้ว่าเป็นนโยบายที่ให้แรงจูงใจนักลงทุนน้อยกว่า ไม่ว่าจะเป็นสิทธิประโยชน์ด้านภาษีและด้านการซื้อสินทรัพย์ถาวร การให้ความสนับสนุนในเรื่องเงินลงทุนเริ่มต้น การให้เงินอุดหนุนสำหรับกิจกรรมด้านการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น ซึ่งสิงคโปร์มีความยืดหยุ่นในการพิจารณาให้สิทธิประโยชน์ในด้านนี้มากกว่าไทย

9.4 หน่วยงานภาครัฐมีทิศทางการดำเนินนโยบายที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ผู้ประกอบการประสบปัญหาจากการที่หน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงาน มีแนวทางการดำเนินนโยบายที่ไม่สอดคล้องกัน เช่น ในประเด็นด้านการประเมินภาษี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม

การลงทุนและกรมสรรพากรจะให้คำตอบเกี่ยวกับแนวทางการประเมินที่ไม่เหมือนกัน ทำให้ผู้ประกอบการสับสนว่าควรจะดำเนินการตามแนวทางของหน่วยงานใด

ขณะเดียวกัน ภาครัฐและเอกชนก็ยังมีการประสานความร่วมมือได้ไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้นโยบายที่ออกมาไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง และการขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมจึงทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ ภาครัฐและเอกชนยังไม่มีการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกันในระดับที่มากพอที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันทั้งสองฝ่าย จึงทำให้ไม่มีการพัฒนาในอีกหลายๆ ส่วนที่เป็นความจำเป็นของประเทศ

9.5 ข้อจำกัดที่ทำให้ไทยไม่สามารถพัฒนาเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ได้

บทบาทของผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ คือ การเป็นผู้ประกอบและเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัสดุที่ใช้ในโรงงานและกระบวนการผลิตเท่านั้น เช่น กล่องกระดาษ ถาดพลาสติก เป็นต้น แต่ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถพัฒนาตนเองไปเป็นผู้ออกแบบและเจ้าของผลิตภัณฑ์ได้ทั้งในส่วนของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และในชิ้นส่วนทางตรง เนื่องจากไทยไม่ได้เป็นเจ้าของเทคโนโลยี ประกอบกับเทคโนโลยีที่ใช้ในอุตสาหกรรมนี้มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก ต้องใช้การลงทุนในด้านการวิจัยและพัฒนาที่สูง ซึ่งผู้ประกอบการไทยมีข้อจำกัดในด้านเงินทุนและทรัพยากรมนุษย์

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ เป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันด้านราคาที่รุนแรง ผู้ประกอบการผลิตชิ้นส่วน จำเป็นที่จะต้องผลิตสินค้าให้ได้ในปริมาณมาก เพื่อจะได้มีต้นทุนต่อหน่วยที่ต่ำ แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีและด้านเงินทุน ทำให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนชาวไทยไม่สามารถผลิตสินค้าในปริมาณมากได้ ทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูง ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการต่างชาติได้

แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดสำหรับผู้ผลิตชิ้นส่วนชาวไทยคือ การเป็นที่ยอมรับในด้านคุณภาพของชิ้นส่วนจากผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และผู้ซื้อ ว่าชิ้นส่วนที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพทัดเทียมกับชิ้นส่วนที่ผลิตได้จากบริษัทต่างชาติอื่นๆ ซึ่งผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เปิดเผยว่า ถ้าผู้ผลิตชิ้นส่วนในประเทศ สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ มีความน่าเชื่อถือ และมีราคาที่สามารถแข่งขันได้กับผู้ประกอบการผลิตชิ้นส่วนรายอื่นๆ ก็ยินดีที่จะซื้อชิ้นส่วนจากผู้ประกอบการชาวไทย ซึ่งอาจเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ผู้ผลิตชิ้นส่วนจะสามารถสร้างตราผลิตภัณฑ์ของตนเองขึ้นมา เช่นเดียวกับกรณีของชิ้นส่วนยานยนต์

9.6 ข้อจำกัดของไทยในการเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้า

ไทยเป็นฐานการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์อันดับหนึ่งของโลก ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ผลิตทั้งหมดถูกส่งออกไปต่างประเทศ โดยส่งไปยังศูนย์กระจายสินค้าตามภูมิภาคต่างๆ โดยในภูมิภาค

เอเชียจะถูกส่งไปที่สิงคโปร์ สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ไทยไม่สามารถเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าได้ทั้งๆ ที่เป็นฐานการผลิตขนาดใหญ่ เนื่องจาก

- บริษัทบางราย เช่น ฮิตาชิยังคงใช้สิงคโปร์เป็นสำนักงานหลักของภูมิภาค (Regional headquarter) ในการกำหนดกลยุทธ์การกระจายสินค้า แม้ว่าจะมีการปิดโรงงานที่ อั้ง โม เกียว และวูดแลนด์ในสิงคโปร์ เพื่อย้ายฐานการผลิตเข้ามาที่ไทยแล้วก็ตาม
- ระบบโลจิสติกส์ที่ไม่เอื้ออำนวย เช่น ความถี่ของเรือและเครื่องบินบรรทุกสินค้าของไทยนั้นมีต่ำกว่าสิงคโปร์
- ไทยมีขั้นตอนในด้านพิธีการทางศุลกากรและเอกสารต่างๆ ที่ยุ่งยากและซับซ้อนกว่า ทำให้ต้องใช้เวลาในการผ่านพิธีการทางศุลกากรที่นานกว่า คือ อย่างน้อย 12 ชั่วโมง ขณะที่สิงคโปร์ใช้เวลาไม่เกิน 6 ชั่วโมง และฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นสินค้าที่ต้องการขนาดระดับโลก (Global scale) หรืออย่างน้อยระดับภูมิภาค ความต้องการในประเทศใดประเทศหนึ่งไม่เพียงพอที่จะรองรับการผลิตได้

ดังนั้น การจะใช้ประเทศใดเป็นฐานการผลิตหรือศูนย์กลางกระจายสินค้า จึงอยู่ที่การวางแผนการผลิตและกระจายสินค้าในระดับโลกมากกว่าปริมาณการผลิตหรือความต้องการบริโภคในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในแง่ของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ไทยถือได้ว่ามีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าในระดับภูมิภาคหรือระดับโลกสำหรับฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ได้เช่นกัน

นอกจากนี้ ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ทุกรายในไทยที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จะต้องมีกระบวนการขออนุญาตและมีขั้นตอนทางศุลกากรที่แยกจากสินค้าที่ผลิตเพื่อการส่งออกหากต้องการนำสินค้าที่ผลิตได้มาจำหน่ายในประเทศ ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้ประกอบการ อีกทั้ง ตลาดฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทยยังมีขนาดเล็ก ทำให้ผู้ประกอบการนิยมส่งออกสินค้าที่ผลิตได้ไปยังศูนย์กระจายสินค้าที่สิงคโปร์ทั้งหมดและจะมีการนำเข้าสินค้าที่ต้องการใช้ในประเทศกลับเข้ามาอีกครั้ง ซึ่งจะทำให้มีขั้นตอนและต้นทุนที่ต่ำกว่า

9.7 ความเสี่ยงในการย้ายฐานการผลิตไปประเทศอื่น

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ เป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศเป็นหลัก ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมทั้งผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และผู้ผลิตชิ้นส่วนเกือบทั้งหมดล้วนเป็นบริษัทต่างชาติ ทำให้อุตสาหกรรมนี้มีความเสี่ยงในการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีปัจจัยอื่นๆ ที่เอื้ออำนวยกว่าได้

สาเหตุที่ไทยเป็นฐานการประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่สำคัญนั้น เนื่องจากการที่มีแรงงานที่มีฝีมือ การมีผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์หลักของโลกอยู่ในไทยและการมีเครือข่ายของผู้ผลิตชิ้นส่วนในไทย แต่ในปัจจุบันไทยเริ่มประสบปัญหาค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น มีการขาดแคลนแรงงานในระดับปฏิบัติการดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญที่จะทำให้อุตสาหกรรมอาจย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นที่มีต้นทุนด้านแรงงานที่ถูกกว่าได้ ดังเช่นที่เกิดกับสิงคโปร์ ที่ผู้ประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีการย้ายฐานการผลิตมาที่ไทย และจีน เนื่องจากสิงคโปร์มีต้นทุนค่าแรงที่สูง ผู้ประกอบการบางรายมีความเห็นว่า การย้ายฐานการผลิตยังอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีของผลิตภัณฑ์ หรือการเกิดวิกฤตฯ ครั้งใหม่ในอนาคต ซึ่งอาจทำให้ผู้ประกอบการต้องเลือกที่จะปิดฐานการผลิตที่มีประสิทธิภาพด้อยกว่าฐานการผลิตอื่นๆ ทำให้เกิดการย้ายฐานการผลิตได้

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านความไม่แน่นอนทางการเมืองอาจเพิ่มความเสี่ยงในการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นอีกด้วย ดังที่จะกล่าวต่อไป

9.8 ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

เทคโนโลยีของอุปกรณ์บันทึกข้อมูล (Storage device) กำลังเปลี่ยนแปลงจากการใช้จานดิสก์เป็นตัวบันทึกข้อมูล ไปเป็นการใช้เทคโนโลยี Solid state เนื่องจากเทคโนโลยีของการประมวลผลข้อมูลที่เพิ่มสูงขึ้นจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ที่บันทึกข้อมูลได้มากขึ้น แต่ใช้ไฟฟ้าน้อยลง ขณะที่เทคโนโลยีฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์แบบเดิม ไม่สามารถตอบสนองโจทย์ดังกล่าวได้ในระยะยาว ซึ่งหากอุตสาหกรรมมีการเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีใหม่นี้ จะเป็นความท้าทายอย่างมากสำหรับผู้ประกอบการในไทย โดยเฉพาะผู้ผลิตชิ้นส่วนขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดังกล่าว

9.9 ความไม่แน่นอนทางการเมือง

ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ดึงดูดการลงทุนจากบรรษัทข้ามชาติให้เข้ามาสร้างฐานการผลิตในไทยตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา คือ การที่ไทยมีเสถียรภาพทางการเมืองที่สูงประเทศเพื่อนบ้านที่มีระดับค่าจ้างที่ใกล้เคียงกัน แต่ในปัจจุบัน สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองยังไม่มีหนทางที่จะสามารถบรรเทาหรือลดกระแสความรุนแรงของความขัดแย้งลงได้ ซึ่งหากสถานการณ์ยังไม่ดีขึ้น จะส่งผลต่อต้นทุนของผู้ประกอบการเพราะทางบริษัทต่างประเทศอาจจะต้องการให้บริษัทในไทยหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงดังกล่าวในรูปแบบต่างๆ เช่น จากวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ทำให้มีการปิดสนามบินในปีที่ผ่านมา ทำให้บริษัทแม่ในญี่ปุ่นประสบปัญหาขาดแคลนชิ้นส่วนที่ป้อนเข้าสู่กระบวนการผลิตและไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทัน จึงกำหนดให้บริษัทลูกในไทยบางแห่งต้องจัดทำแม่พิมพ์ (Mold) ของชิ้นส่วนที่ผลิตขึ้นมาอีกชุดหนึ่งเก็บสำรองไว้ที่ญี่ปุ่น เพื่อป้องกันเหตุวุ่นวายทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นอีก การที่บริษัทลูกในไทยต้องจัดทำแม่พิมพ์ชิ้นส่วนเพิ่มขึ้นมา

อีกชุดหนึ่งนี้ ทำให้บางบริษัทมีต้นทุนที่เพิ่มขึ้นมาอีกหลายสิบล้านบาทต่อปี หรือการที่บริษัทบางแห่งมีการขยายสายการผลิตชิ้นส่วนหัวอ่านเขียน (HGA) ไปที่มาเลเซีย จากเดิมที่มีฐานการผลิตอยู่เฉพาะในไทย เพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงในด้านการผลิตภายหลังจากเหตุการณ์ปิดสนามบินที่เกิดขึ้น ความผันผวนทางการเมืองที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน และอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในการย้ายฐานการผลิตหรือขยายฐานการผลิตในประเทศอื่นได้ในอนาคต

10. บทเรียนและโอกาสจากวิกฤตการณ์

ในส่วนของบทเรียนและโอกาสจากวิกฤตฯ ผู้ประกอบการมีความเห็นว่า บทเรียนและโอกาสที่สำคัญที่ได้จากวิกฤตฯ ครั้งนี้คือ

10.1 บทเรียนจากวิกฤตการณ์

การวิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบคอบ

ผู้ประกอบการมีความเห็นว่าการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และการคาดการณ์ผลกระทบในอนาคตอย่างไม่ตื่นตระหนก เป็นบทเรียนสำคัญบทเรียนหนึ่งที่ได้รับจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ จากการที่อุตสาหกรรมได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากวิกฤตฯ นั้น ทำให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการปลดแรงงานเพื่อลดต้นทุน ซึ่งเมื่อมองย้อนกลับไป ผู้ประกอบการเห็นว่าเป็นการตัดสินใจที่กะทันหันเกินไป เนื่องจากผู้ประกอบการต้องการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โดยเร็วที่สุดจากบทเรียนในปี ค.ศ. 1997 และไม่ได้คาดคิดว่าสถานการณ์จะปรับตัวกลับมาดีขึ้นภายในระยะเวลาประมาณ 1 - 2 เดือน นับจากที่มีการปลดคนงาน นอกจากนี้ การมีคำสั่งซื้อบางส่วนกลับเข้ามา ทำให้ผู้ประกอบการที่ปลดพนักงานออกนั้น กลับต้องประสบปัญหาในการหาแรงงานเพื่อกลับเข้ามาทำงาน ขณะที่แรงงานที่ถูกปลดออกไปนั้น เมื่อได้รับเงินชดเชยแล้วบางส่วนก็นำกลับไปเป็นทุนประกอบอาชีพในท้องถิ่นและไม่กลับเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม และบางส่วนก็เปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นแทน

ในส่วนของผู้ประกอบการบางรายได้มีการทำการทดสอบภาวะวิกฤต (Stress test) เพื่อประเมินสถานการณ์ในอนาคตว่า ถ้าไม่มีการปลดแรงงานแต่มีการใช้นโยบายอื่นๆ ในด้านการปรับลดค่าใช้จ่ายลงควบคู่กับการลดกะการทำงานจะส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร และองค์กรสามารถดำเนินงานต่อไปได้โดยไม่มีการปลดคนงานเป็นระยะเวลานานเท่าใด การประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบนี้เองทำให้ผู้ประกอบการไม่มีการปลดแรงงาน และเมื่อยอดการสั่งซื้อกลับเข้ามา ผู้ประกอบการจึงไม่ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานรุนแรง

บทบาทของความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับลูกจ้าง

ผู้ประกอบการมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารและลูกจ้างนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถฟันฝ่าวิกฤตฯ ครั้งนี้มาได้ เช่น การเปิดโอกาสให้ลูกจ้างเป็นผู้เสนอแนะนโยบายต่างๆ เพื่อลดรายจ่าย การสื่อสารระหว่างฝ่ายบริหารและลูกจ้าง เพื่อให้ลูกจ้างรับรู้ถึงสถานการณ์ปัจจุบันและความเป็นไปขององค์กร การเปิดโอกาสให้ฝ่ายลูกจ้างมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อรับมือวิกฤต เช่น การหารือร่วมกันถึงแนวทางในการปรับเปลี่ยนชั่วโมงทำงานล่วงเวลา ซึ่งเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับลูกจ้าง เป็นต้น ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างฝ่ายบริหารและลูกจ้าง ยังมีส่วนช่วยให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินนโยบายต่างๆ ของผู้ประกอบการในช่วงวิกฤตฯ ให้บรรลุผลด้วย เช่น การลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ในองค์กร

10.2 โอกาสจากวิกฤตการณ์

การสร้างชื่อเสียงและการเป็นที่ยอมรับจากผู้ซื้อ

ช่วงที่เกิดวิกฤตฯ ยังเป็นโอกาสของผู้ประกอบการในการสร้างชื่อเสียงและการเป็นที่ยอมรับจากผู้ซื้อ เนื่องจากผู้ประกอบการที่มีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะผ่านพ้นวิกฤตฯ มาได้ นอกจากนี้ผู้ประกอบการบางรายยังมีความสามารถในการปรับตัวด้านผลผลิต สามารถเพิ่มหรือลดปริมาณการผลิตตามที่ผู้ซื้อต้องการได้ จึงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ซื้อในการทำธุรกิจร่วมกับผู้ประกอบการ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการปรับตัวด้านการผลิตมีผู้ซื้อเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ซื้อเปลี่ยนการสั่งซื้อมาจากผู้ประกอบการที่ไม่สามารถผลิตตามปริมาณที่ผู้ซื้อต้องการได้

การปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต

ในส่วนของผู้ประกอบการที่มีการเพิ่มวันหยุดของโรงงาน หรือมีการหยุดการผลิตเป็นช่วงๆ นั้น ผู้ประกอบการถือเป็นโอกาสในการซ่อมบำรุงเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต ปรับปรุงสิ่งต่างๆ ในโรงงาน ซึ่งไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ในช่วงที่มีการผลิตอยู่ และเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการเองเมื่ออุตสาหกรรมมีการฟื้นตัวด้วย

การสร้างขวัญและกำลังใจให้พนักงาน

ผู้ประกอบการบางรายยังถือโอกาสในช่วงวิกฤตฯ ที่มียอดสั่งซื้อน้อยและมีการเพิ่มวันหยุดของโรงงาน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับลูกจ้างของตนเอง

11. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

11.1 มาตรการภาครัฐที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ

ปัจจัยที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้น ประกอบไปด้วยความสามารถในการปรับตัวด้านกลยุทธ์การตลาด แหล่งเงินทุน ผลผลิต วัตถุดิบ และสินค้าคงคลัง อีกทั้งอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ยังเริ่มมีปัญหาอันเนื่องมาจากการขาดแคลนแรงงานในระดับปฏิบัติการ ซึ่งทำให้บริษัททุกแห่งในอุตสาหกรรมจะขาดความสามารถในการปรับตัวด้านการจ้างงานมากขึ้นในอนาคต ดังนั้น มาตรการภาครัฐที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ ในระยะสั้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมในระยะยาว จะประกอบไปด้วย

11.1.1 มาตรการเพื่อบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

ในส่วนของมาตรการที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ จะประกอบไปด้วย

1. การยกระดับนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

การมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนที่ดึงดูดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการบังคับใช้กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการได้สิทธิประโยชน์ในการลงทุนในระดับที่เหมาะสม เช่น การไม่จำกัดปริมาณการผลิตที่จะได้รับการยกเว้นภาษี ซึ่งนโยบายการลงทุนที่ดีจะช่วยจูงใจให้ผู้ประกอบการจากต่างประเทศมาลงทุนในไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหากสามารถดึงดูดบรรษัทข้ามชาติขนาดใหญ่มาลงทุนในไทยได้ จะส่งผลดีกับอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ เนื่องจากการมีบริษัทขนาดใหญ่ที่มีความมั่นคงทางการเงินเข้ามาลงทุนในไทย จะเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งด้านแหล่งเงินทุนให้กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม อีกทั้ง การมีผู้จัดหาวัตถุดิบ (Supplier) ของอุตสาหกรรมย้ายฐานการผลิตเข้ามาในไทย จะช่วยลดระยะเวลาการส่งมอบวัตถุดิบ (Lead time) และจะเพิ่มความสามารถในการปรับตัวด้านวัตถุดิบและสินค้าคงคลัง

นอกจากนี้ หากมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่สามารถดึงดูดผู้ประกอบการจากหลายอุตสาหกรรมเข้ามาลงทุนในไทยได้ จะเป็นการเพิ่มความสามารถในการปรับตัวด้านการตลาดและผลผลิตให้กับผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้ผลิตชิ้นส่วน

2. การส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมต้นน้ำในประเทศ

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ประสบปัญหาในการขาดความสามารถในการปรับตัวด้านวัตถุดิบ สืบเนื่องมาจากการขาดอุตสาหกรรมต้นน้ำที่สำคัญในไทย เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก ทำให้มีระยะเวลาการส่งมอบวัตถุดิบ (Lead time) ที่สูง โดยเฉพาะในกรณีของผู้ผลิตชิ้นส่วน การมีอุตสาหกรรมต้นน้ำในประเทศจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว และช่วยเพิ่มความสามารถในการปรับตัวด้านการจัดการวัตถุดิบและสินค้าคงคลังได้เป็นอย่างดี

3. การฝึกอบรมเพิ่มทักษะให้กับแรงงานในภาวะที่เศรษฐกิจถดถอย

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะให้กับแรงงาน ในยามที่ภาคการผลิตประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ จะเป็นการช่วยไม่ให้แรงงานโยกย้ายไปยังอุตสาหกรรมอื่นหรือกลับภูมิลำเนาเดิม และเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับแรงงานในการกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตเมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจเริ่มกลับมาดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้อุตสาหกรรมมีความสามารถในการปรับตัวด้านการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น จะช่วยบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ ได้ ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวอาจเกิดขึ้นด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐไม่ว่าจะเป็นเงินช่วยเหลือหรือมาตรการทางด้านภาษี เป็นต้น

11.1.2 มาตรการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมในระยะยาว

นโยบายที่จะมีส่วนช่วยเพิ่มความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์จะประกอบไปด้วย

1. การพัฒนาคุณภาพและทักษะแรงงาน

- การจัดให้มีวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาเฉพาะด้าน เช่น ในด้านเครื่องมือ (Tooling) เพื่อเป็นการสร้างแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านอย่างแท้จริง
- การสนับสนุนด้านการเงินในการฝึกอบรมแรงงานในระดับวิศวกร เช่น การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายบางส่วนในการส่งไปฝึกอบรมยังต่างประเทศ
- การสร้างนักวิจัยในด้านการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะช่วยเพิ่มทักษะแรงงานทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น มีทักษะที่เหมาะสมกับความต้องการของอุตสาหกรรม และทำให้มีจำนวนแรงงานที่มีทักษะสูงในปริมาณที่เพียงพอต่ออุตสาหกรรม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะช่วยเพิ่มผลิตภาพการผลิตให้กับอุตสาหกรรมได้ และเป็นแรงจูงใจให้บริษัทข้ามชาติเข้ามาเลือกไทยเป็นฐานการผลิต

2. การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน

- การพัฒนาระบบไฟฟ้าให้มีความเสถียรจะได้ไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของเครื่องจักร นอกจากนั้น ผู้ประกอบการยังเสนอให้ภาครัฐดูแลเรื่องการปรับอัตราค่าไฟฟ้าให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับการใช้เป็นปัจจัยการผลิตในอุตสาหกรรม และดึงดูดผู้ประกอบการให้รักษาฐานการผลิตในไทย เนื่องจากอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ไฟฟ้าเป็นจำนวนมาก
- การปรับปรุงคุณภาพของถนนให้อยู่ในสภาพที่ดีเหมาะแก่การขนส่ง เนื่องจากฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์สามารถชำรุดเสียหายได้ง่าย หากมีการสั่นสะเทือนเกิดขึ้น

- การอำนวยความสะดวกด้านการจราจรบริเวณนิคมอุตสาหกรรมเพื่อให้การขนส่งแรงงานและสินค้าดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว
- การจัดหาแหล่งพลังงานทดแทนเพื่อแก้ปัญหาต้นทุนด้านพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นและการขาดแคลนพลังงาน

การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าว จะช่วยให้บริษัทมีผลิตภาพการผลิตและความสามารถในการทำกำไรที่สูงขึ้น ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมได้

3. การจัดตั้งห้องปฏิบัติการกลางและศูนย์สำหรับสอบเทียบ (Calibration) เครื่องจักร

การจัดตั้งห้องปฏิบัติการที่ใช้ในการทดสอบคุณสมบัติบางประการ เช่น การวิเคราะห์ความเสียหาย (Failure analysis) จะต้องอาศัยเครื่องมือที่มีราคาสูงมาก การที่ภาครัฐจะเป็นเจ้าภาพในการจัดตั้งห้องปฏิบัติการกลาง (Central lab) โดยให้ผู้ประกอบการมารับภาระต้นทุนร่วมกันจะเป็นการช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายให้กับผู้ประกอบการได้เป็นอย่างมาก และสถาบันการศึกษายังสามารถใช้ประโยชน์จากห้องปฏิบัติการกลางนี้ในด้านการเรียนการสอนและการทำวิจัยอีกด้วย

ในส่วนของการจัดตั้งศูนย์เพื่อทำการทดสอบเทียบ (Calibrate) เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตและการทดสอบสินค้าจะช่วยลดค่าใช้จ่ายจากการส่งเครื่องจักรไปทำการสอบเทียบ (Calibrate) ในต่างประเทศ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูง ทั้งนี้ ผลจากมาตรการดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้กับอุตสาหกรรมได้ในระยะยาว

4. การลดอุปสรรคและข้อกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ

ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือด้านอุปสรรคที่มิใช่ภาษี (Non Tariff Barriers: NTBs) อาทิ เช่น การกีดกันทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดทางด้านแรงงานและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากทางยุโรปเริ่มมีการออกกฎระเบียบด้านการนำเข้าสินค้าที่มีความเข้มงวดในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility) มากขึ้น อาทิ กฎระเบียบที่เกี่ยวกับขยะจากอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste Electrical and Electronic Equipment: WEEE) หรือฉลากคาร์บอน (Carbon label) เป็นต้น เช่นเดียวกับญี่ปุ่นที่มีการออกระเบียบที่เกี่ยวกับสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมวัสดุอันตราย (Restriction on Hazardous Substances: RoHS) ซึ่งไทยยังมีความเข้มงวดในกระบวนการผลิตที่ค่อนข้างน้อยกว่า ทำให้เกิดปัญหาในการส่งสินค้าเข้าไปขายในยุโรปมากพอสมควร ดังนั้น ภาครัฐจึงอาจควรเข้าให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้กับผู้ประกอบการมากขึ้น เพราะเป็นการลงทุนที่หวังผลในอนาคตซึ่งจะส่งผลดีต่อการทำกำไรของผู้ประกอบการในอนาคต

11.2 มาตรการให้ความช่วยเหลืออุตสาหกรรมที่ภาครัฐกำลังดำเนินการอยู่

เนื่องจากอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีการฟื้นตัวค่อนข้างเร็ว ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ประกอบกับผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นบริษัทต่างชาติ ซึ่งมีบริษัทแม่คอยให้ความช่วยเหลือทางการเงินและการตลาด รวมทั้งในด้านเทคโนโลยี ดังนั้น มาตรการที่ภาครัฐให้ความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่จึงเป็นมาตรการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการมากกว่าการให้ความช่วยเหลือในระยะสั้น หน่วยงานหลักที่เป็นผู้ดำเนินการและประสานงานในการให้ความช่วยเหลืออุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ได้แก่ สถาบันฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (Hard Disk Drive Institute) ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ โดยมาตรการที่มีการดำเนินการอยู่ ได้แก่

11.2.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับอุตสาหกรรม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมสามารถทำได้จากการจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ความสามารถให้กับแรงงานในอุตสาหกรรม ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการในประเทศกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนาบุคลากรในระดับปริญญาโทและเอก ผ่านการทำวิจัยร่วมกับภาคเอกชน การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ และการร่วมสนับสนุนด้านเงินทุนสำหรับการส่งนักวิจัยไปฝึกอบรมและทำงานร่วมกับภาคเอกชนในต่างประเทศ เป็นต้น

11.2.2 การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนภาคเอกชนในด้านการวิจัยและพัฒนา

ในปัจจุบันภาครัฐได้ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการวิจัยระหว่างศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติร่วมกับสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น โดยศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ยังมีส่วนร่วมในการให้ทุนอุดหนุนการทำวิจัยในลักษณะของการทำวิจัยพื้นฐาน (Basic research) เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับนักวิจัย และเข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนการวิจัยเฉพาะทางและการประยุกต์โดยเป็นการจับคู่ (Matching) ระหว่างนักวิจัยในสถาบันการศึกษา หน่วยงานของภาครัฐที่ทำวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และภาคเอกชน เพื่อให้เกิดงานวิจัยที่ตรงกับความต้องการหรือช่วยแก้ไขปัญหาของภาคเอกชนได้

11.2.3 การเปิดดำเนินการระบบสื่อสารสมัยใหม่

นอกเหนือจากมาตรการทั้ง 2 มาตรการข้างต้นที่ดำเนินการโดยสถาบันฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์แล้ว ภาครัฐยังมีนโยบายเร่งเปิดดำเนินการให้บริการระบบสื่อสารสมัยใหม่ต่างๆ ได้แก่ อินเตอร์เน็ตความเร็วสูง (Broadband) โทรศัพท์ระบบ 3G โทรทัศน์ระบบดิจิตอล และระบบทีวีแบบบอกรับเป็นสมาชิก (เคเบิลทีวี) ซึ่งจะส่งผลให้มีความต้องการเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อรองรับการสื่อสาร

ข้อมูลในรูปแบบมัลติมีเดียมากขึ้น เป็นการกระตุ้นให้เกิดความต้องการฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ทางอ้อมของตลาดในประเทศได้อีกทางหนึ่ง

12. บทสรุป

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอันดับ 1 ของโลกในปี ค.ศ. 2008 โดยเป็นฐานประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่สำคัญของบริษัทหลักของโลกในอุตสาหกรรมถึง 4 บริษัท ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องในการผลิตชิ้นส่วนและบริการสนับสนุนเป็นจำนวนมาก จุดแข็งของไทยในการเป็นฐานการผลิตเกิดจากการมีแรงงานที่มีทักษะฝีมือสูง มีความละเอียดอ่อน การมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนก่อนประเทศอื่นในภูมิภาค ประกอบกับมีหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ และสถาบันฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ให้การสนับสนุนผู้ประกอบการทั้งในด้านการพัฒนาทักษะของแรงงาน และการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิต แต่อุตสาหกรรมนี้มีการพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างชาติเกือบทั้งหมด ผู้ประกอบการไทยไม่มีบทบาทในการพัฒนาหรือออกแบบผลิตภัณฑ์ ชิ้นส่วนสำคัญที่ใช้ในการประกอบจะมีการนำเข้าจากโรงงานในต่างประเทศที่อยู่ในเครือข่ายการผลิตเดียวกัน หรือโรงงานในเครือข่ายที่ตั้งอยู่ในไทย ทำให้มูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมนี้ในไทยมาจากทักษะแรงงานเป็นด้านหลัก นอกจากนี้ ผู้ประกอบการไทยยังมีข้อจำกัดในการขยายกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ไปสู่กิจกรรมอื่นๆ ในห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกของอุตสาหกรรมเนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยี

ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ผลิตในไทยจะเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกเกือบทั้งสิ้น และส่วนใหญ่จะเป็นการส่งออกเพื่อไปเป็นสินค้าขั้นกลางสำหรับสินค้าอื่น เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค รถยนต์ เป็นต้น ในช่วงที่เกิดวิกฤตฯ อุปสงค์ในสินค้าเหล่านี้มีการหดตัวอย่างรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบด้านยอดขายอย่างรุนแรงต่อผู้ประกอบและผู้ผลิตชิ้นส่วนฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 และไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมจึงมีการปลดพนักงานลงเพื่อให้สอดคล้องกับคำสั่งซื้อที่หดตัวอย่างมาก แต่จากการที่อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์มีการฟื้นตัวที่รวดเร็ว ส่งผลให้คำสั่งซื้อฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2009 ผู้ประกอบการจึงต้องมีการจ้างแรงงานกลับเข้ามาทำงานตามคำสั่งซื้อที่เพิ่มขึ้น แต่ไม่สามารถหาแรงงานทดแทนได้ทันที เนื่องจากอุตสาหกรรมประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานในระดับปฏิบัติการ

อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมที่มีความเข้มแข็งและมีแนวโน้มที่ดีในอนาคต จากการที่ไทยเป็นฐานการประกอบฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์และผลิตชิ้นส่วนมาอย่างยาวนาน มีจุดแข็งในหลายด้านดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อีกทั้งในโลกยุคดิจิตอล ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ถือเป็นสินค้าจำเป็นและนำไปใช้ประกอบในผลิตภัณฑ์อีกหลายชนิด ทำให้อุปสงค์ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลกขยายตัวอย่าง

ต่อเนื่อง แต่อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มีการเผชิญกับความเสี่ยงในการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นๆ อันเป็นผลมาจากการขาดแคลนแรงงานในระดับปฏิบัติการดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ความผันผวนทางการเมือง ต้นทุนโลจิสติกส์ที่สูง และจากการที่ค่าจ้างแรงงานของไทยอยู่ในระดับที่สูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น จีน เป็นต้น รัฐบาลจึงควรเร่งส่งเสริมอุตสาหกรรมโดยการปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ นโยบายการส่งเสริมการลงทุน และเร่งสร้างเสถียรภาพทางการเมืองให้เกิดขึ้น เพื่อรักษาฐานการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ให้อยู่ในไทยต่อไป

13. เอกสารอ้างอิง

1. ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2003), "ทิศทางอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์: ต้องสร้างเครือข่ายคลัสเตอร์ที่เข้มแข็ง", กันยายน 2003

2. ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2007), *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาห่วงโซ่อุปทานและมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2549*, สิงหาคม 2007

3. ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2006), *รายงานฉบับสมบูรณ์ แผนที่นำทางการพัฒนาคลัสเตอร์ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในประเทศไทย ปี 2549 - 2553*, กุมภาพันธ์ 2006

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
ผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกปี ค.ศ. 2008

ก.1 วิกฤตการณ์ซับไพรม์

วิกฤตการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาได้สร้างความปั่นป่วนให้กับระบบการเงินและเศรษฐกิจโลกอย่างมากนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา ต้นเหตุของวิกฤตการณ์ในครั้งนี้เกิดขึ้นจากการค้างชำระหนี้ในสินเชื่อประเภทซับไพรม์ ซึ่งเป็นสินเชื่อประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่มีคุณภาพต่ำกว่าสินเชื่อแบบปกติ โดยปัญหาของสินเชื่อประเภทซับไพรม์ได้เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงต้นปี ค.ศ. 2007 เมื่อเกิดการล้มละลายของบริษัทที่ให้สินเชื่อด้านอสังหาริมทรัพย์ (Mortgage Companies) หลายแห่ง รวมถึงอัตราการค้างชำระหนี้ประเภทซับไพรม์และสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์

สาเหตุของวิกฤตการณ์ซับไพรม์นั้นประกอบด้วยกันหลายปัจจัย อันได้แก่

- ภาวะฟองสบู่ในภาคอสังหาริมทรัพย์ของสหรัฐอเมริกานับตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1997 อันเป็นผลทำให้ราคาอสังหาริมทรัพย์ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก ก่อนเกิดภาวะฟองสบู่แตกในปี ค.ศ. 2006
- ความหย่อนยานในมาตรการกำกับดูแลสินเชื่อประเภทซับไพรม์
- การเอื้อประโยชน์จากกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่อนุญาตให้ใช้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยเท่านั้นในการหักลดหย่อนภาษี
- การปรับตัวเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยอย่างต่อเนื่องในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ซับไพรม์ ทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ลดลง

ก.2 การส่งผ่านผลกระทบของปัญหาสินเชื่อซับไพรม์สู่ภาคการเงินของสหรัฐอเมริกา

ปัญหาการเสื่อมคุณภาพของสินเชื่อประเภทซับไพรม์ได้ลุกลามไปยังภาคการเงินของสหรัฐอเมริกาและส่งผลกระทบอย่างรุนแรง เนื่องมาจากการใช้สินเชื่อประเภทนี้ค้ำประกันการออกตราสารทางการเงิน ที่เรียกว่า Mortgage-Backed Securitization (MBS) และตราสารอนุพันธ์ประเภท Collateralized Debt Obligation (CDO)

ตราสารทางการเงินเหล่านี้ ได้ขยายผลของสินเชื่อประเภทซับไพรม์ ซึ่งแท้จริงแล้วมีมูลค่าน้อยกว่า 1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ และมีมูลค่าของสินเชื่อที่มีปัญหาอยู่เพียงไม่เกิน 2 แสนล้านเหรียญสหรัฐ (คิดเป็นร้อยละ 1.42 ของ GDP ของสหรัฐอเมริกา) ให้กระทบภาคการเงินของสหรัฐอเมริกาอย่างกว้างขวางและรุนแรง สาเหตุมาจากการใช้สินเชื่อประเภทซับไพรม์ค้ำประกันการออกตราสาร ซึ่งได้แก่

1. การออกหรือลงทุนในตราสารอนุพันธ์เหล่านี้ทำให้การทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างสถาบันการเงินมีความเกี่ยวโยงมากขึ้น ส่งผลให้ความเสี่ยงที่สถาบันการเงินอื่นจะมีปัญหาเมื่อสถาบันการเงินแห่งหนึ่งประสบปัญหาด้านสภาพคล่องมีมากยิ่งขึ้น

2. ธุรกรรมที่เกี่ยวกับ MBS และ CDO มักจะอยู่ในลักษณะที่อยู่นอกงบดุลของสถาบันการเงิน (Off balance sheet) จึงยากแก่การตรวจสอบโดยธนาคารกลาง ผู้ลงทุน และผู้ฝากเงิน และการดำเนินธุรกรรมดังกล่าวจะทำผ่านหน่วยลงทุนพิเศษที่เรียกว่า Structure Investment Vehicles (SIVs) ซึ่งจะทำให้ผู้ลงทุนและผู้ฝากเงินไม่ทราบว่าสถาบันการเงินมีการลงทุนในตราสารที่มีปัญหาจนกว่า SIVs จะเกิดปัญหาขนาดหนักจนสถาบันการเงินที่เป็นเจ้าของต้องตัดลดกลับมาเป็นสินทรัพย์ในบริษัทแม่

3. ลักษณะของตราสาร MBS และ CDO ที่ไม่มีตลาดกลางในการซื้อขาย และมีสภาพคล่องต่ำประกอบกับความซับซ้อนของตราสาร ทำให้ผู้ลงทุนไม่ทราบความเสี่ยงที่แท้จริงของตราสารเหล่านี้ ซึ่งส่งผลให้ราคาของตราสารประเภทนี้ปรับตัวลดลงอย่างมาก เมื่อเกิดปัญหากับสินเชื่อประเภทซับไพรม์ เนื่องจากความไม่สมมาตรของข้อมูลระหว่างผู้ออกตราสารและนักลงทุน

4. ราคาของตราสารประเภท MBS และ CDO ที่ลดลงส่งผลกระทบต่อ SIVs และกองทุนป้องกันความเสี่ยง (Hedge fund) ที่ลงทุนในตราสารเหล่านี้ ประสบภาวการณ์ขาดทุนอย่างหนัก จนต้องเทขายสินทรัพย์ที่มีอยู่ เพื่อให้มีเงินสดเพียงพอกับการเรียกหลักประกันเพิ่ม (margin calls) ซึ่งทำให้ SIVs และกองทุนป้องกันความเสี่ยงหลายแห่งมีขนาดสินทรัพย์ที่เล็กเกินกว่าจะดำรงอยู่ได้ จึงทำให้สถาบันการเงินที่เป็นบริษัทแม่ต้องนำ SIVs หรือกองทุนเหล่านี้ตัดกลับเข้ามาเป็นขาดทุนของตน ซึ่งทำให้ขนาดสินทรัพย์ของบริษัทแม่ลดลง

5. เมื่อสภาพคล่องและมูลค่าสินทรัพย์ลดลง สถาบันการเงินจะถูกปรับลดอันดับความน่าเชื่อถือลง และทำให้สถาบันการเงินต้องดำรงเงินสำรองเพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนมีราคาสินทรัพย์ลดลง ยิ่งส่งผลกระทบต่อขนาดสินทรัพย์ของสถาบันการเงิน ซึ่งวงจรดังกล่าวทำให้สถาบันการเงินประสบภาวการณ์ขาดสภาพคล่องในที่สุด

จากสาเหตุที่กล่าวมา เราจะเห็นปัญหาของวิกฤตการณ์ซับไพรม์ที่มีต่อภาคการเงินของสหรัฐอเมริกาได้จากการลดขนาดสินทรัพย์จำนวนมากของสถาบันการเงินหลายแห่ง เช่น วาโชเวีย ซิตี้กรุ๊ป เมอร์ริลลินช์ และมอร์แกนสแตนลี่ย์ การถูกควบรวมกิจการของแบร์สเติร์นส์ การล้มละลายของเลแมนบราเดอร์สไปจนถึงการขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรงของเอไอจี จนต้องอาศัยเงินกู้ฉุกเฉินจากธนาคารกลางสหรัฐอเมริกา

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเลแมนบราเดอร์สและสถาบันการเงินหลายแห่ง ส่งผลกระทบอย่างมากต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนในตลาดเงินของสหรัฐอเมริกา ดังจะเห็นได้จากการแห่ถอนเงินจากกองทุนในตลาดเงินของสหรัฐอเมริกาถึง 15,000 ล้านเหรียญสหรัฐในช่วงเวลาเพียง 2 วันในเดือนกันยายน ค.ศ. 2008 นอกจากนี้ TED spread[10] ของสหรัฐอเมริกาได้ปรับตัวสูงขึ้นอย่างมากเป็นประวัติการณ์ โดยมีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นมาอยู่ที่ระดับร้อยละ 4.56 หลังจากการล้มละลายของเลแมนบราเดอร์สและปัญหาที่เกิดกับเอไอจี ซึ่งในสถานการณ์ปกติ TED spread ของสหรัฐ อเมริกาจะเคลื่อนไหวระหว่างร้อยละ 0.25 ถึงร้อยละ 0.5 เท่านั้น สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความเชื่อมั่นในตลาดเงินของสหรัฐอเมริกาอย่างรุนแรง โดยผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินในช่วงปี ค.ศ. 2008 ทำให้ธนาคารในสหรัฐอเมริกาต้องปิดตัวลงถึง 77 แห่ง และในปี ค.ศ. 2009 บรรษัทประกันเงินฝากของสหรัฐอเมริกา (Federal Deposit Insurance Corporation) ต้องเข้าควบคุมกิจการของธนาคารที่ประสบปัญหาในสหรัฐอเมริกาถึง 140 แห่ง[11]

ก.3 ผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกต่อภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกานั้น ได้มีสัญญาณของภาวะเศรษฐกิจถดถอยนับตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ของปี ค.ศ. 2008 และในไตรมาสที่ 1 ปี ค.ศ. 2009 GDP ที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกามีการหดตัวถึงร้อยละ 6.4 ซึ่งเป็นการหดตัวที่รุนแรงที่สุดนับจากปี ค.ศ. 1982 อย่างไรก็ดี GDP ที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกาเริ่มกลับมาขยายตัวในไตรมาสที่ 3 ของปี ค.ศ. 2009 ที่ระดับร้อยละ 0.7 แม้จะไม่เพียงพอที่จะทำให้อัตราการเติบโตทั้งปีเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากการหดตัว

---

[10] TED Spread คือ ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคาร (Interbank rate) กับอัตราดอกเบี้ยที่ไม่มีความเสี่ยง ซึ่งได้แก่ อัตราดอกเบี้ยของตั๋วเงินคลังสหรัฐฯ โดย TED Spread นี้แสดงถึงค่าส่วนเพิ่มความเสี่ยง (Risk premium) ของตลาดเงิน เนื่องจากตั๋วเงินคลังสหรัฐฯนั้นถือได้ว่าเป็นหลักทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยง ดังนั้น ถ้าค่า TED Spread ปรับตัวสูงขึ้น แสดงว่าความเสี่ยงในตลาดเงินปรับตัวสูงขึ้น โดย TED Spread สามารถใช้เป็นตัววัดการเปลี่ยนแปลงในความชอบความเสี่ยงของนักลงทุนในตลาด

[11] ข้อมูลจาก Failed Bank List ของบรรษัทประกันเงินฝากของสหรัฐอเมริกา

ของเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในช่วงครึ่งปีแรก ส่งผลให้ในภาพรวมของปี ค.ศ. 2009 GDP ที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกามีการหดตัวร้อยละ 2.4

หากพิจารณาอัตราการว่างงานในสหรัฐอเมริกา จะพบว่ามีการปรับตัวเพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 5.8 ในปี ค.ศ. 2008 เป็นร้อยละ 9.3 ในปี ค.ศ. 2009 โดยเดือนที่มีอัตราว่างงานสูงที่สุด คือ เดือนตุลาคมปี ค.ศ. 2009 โดยมีอัตราการว่างงานที่ระดับร้อยละ 10.1 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามสถานการณ์การจ้างงานในสหรัฐอเมริกาเริ่มมีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น โดยมีอัตราลดลงเหลือร้อยละ 9.7 ในเดือนกุมภาพันธ์ปี ค.ศ. 2010 ซึ่งถือว่าเป็นการปรับตัวที่เร็วกว่าการคาดการณ์ จากเดิมที่ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยมิชิแกน แอนอาร์เบอร์ (RSQE) คาดการณ์ว่าอัตราการว่างงานจะเริ่มปรับตัวลดลงในไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2010

ในส่วนของการบริโภค ในไตรมาสที่ 2 ปี ค.ศ. 2008 ได้มีการปรับตัวลดลงครั้งแรกนับจากปี ค.ศ. 1990 และต่ำที่สุดนับจากปี ค.ศ. 1981 ที่ระดับร้อยละ 3 และการบริโภครวมทั้งปีของปี ค.ศ. 2008 นั้น มีการหดตัวร้อยละ 1.4 อย่างไรก็ตาม มาตรการช่วยเหลือภาคการเงินและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ ส่งผลให้การบริโภคกลับมาขยายตัวร้อยละ 1.05 ในปี ค.ศ. 2009

เมื่อพิจารณาถึงภาคอสังหาริมทรัพย์ จะพบว่าราคาอสังหาริมทรัพย์ในสหรัฐอเมริกามีการปรับตัวลดลงร้อยละ 20 ในปี ค.ศ. 2008 และร้อยละ 4.7 ในปี ค.ศ. 2009 จากที่เคยปรับตัวสูงขึ้นถึงร้อยละ 124 ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1997-2006 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาวะฟองสบู่แตก

นอกจากนี้ภาคการผลิตของสหรัฐอเมริกาได้มีการหดตัว โดย Philly Fed Factory Index ปรับตัวลดลงมาที่ระดับ -41.3[12] ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2009 ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำที่สุดในรอบ 18 ปี ในขณะที่ ISM factory index ปรับตัวมาที่ระดับต่ำสุดในรอบ 26 ปี เมื่อเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2008 ที่ระดับ 36.2[13] ก่อนที่ดัชนีผลผลิตทั้งคู่จะปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น โดยในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2009 Philly Fed Factory Index ปรับตัวขึ้นมาอยู่ที่ระดับ 20.4 และ ISM Factory Index ปรับตัวขึ้นมาที่ระดับ 56.5 ซึ่งเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่าภาคการผลิตของสหรัฐอเมริกามีการปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้น อันเป็นผลมาจากการใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐในปีค.ศ. 2009

ในส่วนของราคาหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกามีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนมีระดับต่ำที่สุดในรอบ 11 ปี อยู่ที่ระดับ 6,469.95 ในวันที่ 6 มีนาคมปี ค.ศ. 2009 แม้ว่าจะมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่องในภายหลัง แต่ยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าช่วงก่อนเกิดวิกฤตฯ

---

[12] ถ้า Philly Fed Factory Index มีค่าต่ำกว่า 0 หมายความว่า มีการหดตัวในภาคอุตสาหกรรมการผลิต

[13] ถ้า ISM factory index มีค่าต่ำกว่า 50 หมายความว่า มีการหดตัวในภาคอุตสาหกรรมการผลิต

ปัจจัยเหล่านี้ล้วนทำให้การลงทุนของสินทรัพย์ถาวรลดลง และการจับจ่ายใช้สอยของผู้บริโภคลดต่ำลงไปอีก เมื่อรวมเข้ากับภาวะความปั่นป่วนในภาคการเงิน จึงทำให้เกิดการถดถอยของภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงในสหรัฐอเมริกาอย่างรุนแรงในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 ถึงไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2009

ก.4 ช่องทางการส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินไปยังประเทศอื่น

งานศึกษาของกรกรัณย์และสมประวิณ (2008) ได้แบ่งช่องทางที่วิกฤตการณ์ทางการเงินจากประเทศหนึ่งจะส่งผ่านไปยังประเทศอื่นๆ ได้ออกเป็น 3 ช่องทาง ได้แก่ 1) ช่องทางภาคการเงิน 2) ช่องทางตลาดทุน และ 3) ช่องทางการค้าระหว่างประเทศ

ก.4.1 ช่องทางภาคการเงิน

วิกฤตการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นในประเทศหนึ่ง สามารถแพร่กระจายไปยังอีกประเทศผ่านช่องทางภาคการเงินได้ เนื่องจาก

- การตึงตัวของสภาพคล่องในตลาดการเงินโลกจะส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องในตลาดการเงินภายในประเทศได้เช่นเดียวกัน
- การถือครองสินทรัพย์ในกองทุนหรือสถาบันการเงินในประเทศที่มีปัญหา
- การมีธุรกรรมเกี่ยวเนื่องกับสถาบันการเงินที่มีปัญหา
- การเข้ามาลงทุนในตลาดเงิน หรือถือหุ้นสถาบันการเงินในประเทศ โดยกองทุนหรือสถาบันการเงินในประเทศที่มีปัญหา ซึ่งอาจเกิดการถอนทุนหรือเทขายสินทรัพย์เมื่อกองทุนหรือสถาบันการเงินเหล่านี้ประสบปัญหา
- ปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล ทำให้เกิดความตื่นตระหนกในผู้ลงทุนและผู้ฝากเงินเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับสถาบันการเงินในประเทศอื่น อาจทำให้ความเชื่อมั่นในภาคการเงินหรือสถาบันการเงินลดลง และเกิดการเทขายสินทรัพย์หรือแห่ถอนเงินได้

ก.4.2 ช่องทางตลาดทุน

วิกฤตการณ์ทางการเงินในประเทศหนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อตลาดทุนของตนเองและส่งผ่านผลกระทบไปยังตลาดทุนของประเทศอื่นได้ ดังนี้

- ผลตอบแทนและความผันผวนในผลตอบแทนของตลาดทุน จะประกอบไปด้วยส่วนที่เกิดจากการส่งผ่านจากตลาดทุนในต่างประเทศ (Spillover Effect) โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่เกิดปัญหาขึ้นคือสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการส่งผ่านผลกระทบไปสู่ตลาดอื่นได้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในตลาดยุโรป

- การเทขายหลักทรัพย์จากกองทุนและนักลงทุนในประเทศที่เกิดปัญหา ซึ่งอาจเนื่องมาจากความต้องการเงินสดเพื่อให้เป็นไปตามการเรียกหลักประกันเพิ่ม (margin calls) หลังจากมูลค่าสินทรัพย์ที่ถือครองมีการปรับตัวลดลง หรือการปรับเปลี่ยนความชอบในความเสี่ยง ทำให้ตัดสินใจลดการลงทุนในบางตลาด เช่น ตลาดประเทศกำลังพัฒนา

- สภาพเศรษฐกิจหรือตลาดเงินที่อ่อนแอลง จะส่งผลกระทบต่อปัจจัยพื้นฐานของบริษัท ซึ่งมีผลกระทบต่อเนื่องถึงราคาหุ้นของบริษัทเหล่านั้น

- ความอ่อนไหวของนักลงทุนจากปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล ความไม่แน่นอนจากความผันผวนของเศรษฐกิจที่สูง และพฤติกรรมหมู่ (Herding behavior) ทำให้เกิดการเทขายหลักทรัพย์ในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในประเทศอื่น

นอกจากนี้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในตลาดทุนจากวิกฤตการณ์ทางการเงิน สามารถส่งผ่านไปยังภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงได้ ผ่านผลด้านความมั่งคั่ง (Wealth effect) ของผู้บริโภค เนื่องจากผู้บริโภคและภาคธุรกิจนิยมสะสมความมั่งคั่งผ่านการลงทุนและการออมในตลาดทุน วิกฤตการณ์ทางการเงินจะส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ในตลาดทุนลดลง ซึ่งส่งผลให้ผู้บริโภคมีความมั่งคั่งน้อยลง จึงมีการจับจ่ายใช้สอยและลงทุนน้อยลง ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง

ก.4.3 ช่องทางการค้าระหว่างประเทศ

วิกฤตการณ์ทางการเงินในประเทศหนึ่ง สามารถส่งผลกระทบต่ออีกประเทศหนึ่งผ่านช่องทางการค้าระหว่างประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าประเทศที่เกิดปัญหาเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญ และประเทศที่ได้รับผลกระทบเป็นประเทศที่พึ่งพิงการส่งออกเป็นหลัก โดยช่องทางการค้าระหว่างประเทศ สามารถแบ่งได้เป็น

- การค้าทางตรง เป็นผลมาจากการลดลงในอุปสงค์ของประเทศที่มีปัญหาโดยตรง ซึ่งทำให้ยอดการส่งออกสินค้าไปยังประเทศนั้นลดลง

- การค้าทางอ้อม เป็นผลจากการส่งออกที่ลดลงในสินค้าขั้นกลางไปยังประเทศที่ทำการผลิตหรือประกอบสินค้าขั้นสุดท้ายที่ลดลง เนื่องจากการลดลงของการบริโภคขั้นสุดท้ายในอุปสงค์ของตลาดที่มีปัญหา

- ผลลูกโซ่ (Multiplier effect) โดยเป็นผลมาจากการที่ประเทศอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจจากประเทศที่มีปัญหา มีระดับรายได้ที่ลดลง จะทำให้มีการนำเข้าสินค้าลดลงตามไปด้วย

- การอ่อนตัวของอัตราแลกเปลี่ยนในประเทศที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน ทำให้ราคาสินค้าในประเทศนั้นถูกกว่าประเทศอื่นโดยเปรียบเทียบ ซึ่งส่งผลกระทบให้ประเทศคู่แข่งมีแรงกดดันจากการอ่อนตัวของอัตราแลกเปลี่ยน และเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินตามมาในที่สุด

งานศึกษาได้สรุปว่าช่องทางการค้าระหว่างประเทศจะเป็นช่องทางการส่งผ่านวิกฤตการณ์ทางการเงินมายังไทยได้รุนแรงที่สุด งานศึกษาชิ้นนี้จึงเลือกช่องทางดังกล่าวมาศึกษาเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม งานศึกษานี้จะไม่คำนึงถึงผลจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน เนื่องจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ส่งผลให้อัตราแลกเปลี่ยนของไทยและประเทศที่ส่งออกสินค้าใกล้เคียงกับไทยปรับตัวในทิศทางเดียวกัน ผลจากการใช้แทนกัน (Substitution effect) จึงเกิดขึ้นอย่างจำกัด

ก.5 การส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกจากสหรัฐอเมริกาไปภูมิภาคยุโรป

สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปมีขนาดทางเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับ 1 และ 2 ของโลก อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจทั้งในด้านการเงิน การค้า และการลงทุนระหว่างกันเป็นมูลค่ามหาศาล งานศึกษาของ IMF (2009e) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการเติบโตทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อสหภาพยุโรป และพบว่าถ้าเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาหดตัวลงร้อยละ 1 จะส่งผลให้เศรษฐกิจของสหภาพยุโรปหดตัวลงร้อยละ 0.5 ดังนั้นการเกิดวิกฤตการณ์ซับไพรม์ในสหรัฐอเมริกาจึงส่งผลกระทบไปยังเศรษฐกิจของสหภาพยุโรปอย่างรุนแรง

ในปี ค.ศ. 2009 เศรษฐกิจของสหภาพยุโรปมีการหดตัวถึงร้อยละ 4.2 โดยเป็นผลมาจากการหดตัวของการลงทุนภาคเอกชนและการส่งออก ดัชนีผลผลิตภาคอุตสาหกรรมมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนมาอยู่ที่ระดับร้อยละ 20.3 ในเดือนพฤษภาคมปี ค.ศ. 2009 ซึ่งเป็นการปรับตัวลดลงต่ำสุดนับจากปี ค.ศ. 2000 และเมื่อพิจารณาอัตราการว่างงานจะพบว่ามีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 7.7 ในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2008 มาอยู่ที่ระดับร้อยละ 9.4 เมื่อสิ้นปี ค.ศ. 2009

นอกจากนี้ บริษัทล้มละลายในสหภาพยุโรปมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก โดยมีจำนวนบริษัทที่ล้มละลายเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ในเยอรมันในปี ค.ศ. 2009 และในสหราชอาณาจักรเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2008

สิ่งดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจของสหภาพยุโรปได้รับการส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกปี ค.ศ. 2008 จากสหรัฐอเมริกา โดยจะทำการศึกษาการส่งผ่านผลกระทบโดยแบ่งช่องทางการส่งผ่านผลกระทบออกเป็น 3 ช่องทาง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนที่ ก.4 ซึ่งประกอบไปด้วย ช่องทางภาคการเงิน ช่องทางตลาดทุน และช่องทางการค้าระหว่างประเทศ

ก.5.1 ช่องทางภาคการเงิน

วิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องมายังภาคการเงินของยุโรปโดยเฉพาะในส่วนของความเสียหายจากการมีธุรกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับสินเชื่อซับไพรม์และสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง การมีลักษณะทางเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกับสหรัฐอเมริกาจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนในยุโรป อีกทั้งปัญหาสภาพคล่องจากวิกฤตฯ ในสหรัฐอเมริกาที่ก่อให้เกิดการตึงตัวในตลาดเงินของสหภาพยุโรปตามไปด้วย ซึ่งส่งผลกระทบที่รุนแรงต่อประเทศในยุโรปโดยเฉพาะประเทศที่มีหนี้สาธารณะในระดับที่สูงอีกด้วย

สถาบันการเงินในยุโรปได้รับความเสียหายจากการถือครองสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์หรือการมีธุรกรรมเชื่อมโยงกับสถาบันการเงินที่มีการลงทุนในสินเชื่อซับไพรม์ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการประมาณมูลค่าการตัดลดขนาดสินทรัพย์ของสถาบันการเงินยุโรปปี ค.ศ. 2007 - 2010 ของ IMF (2009a) ที่แสดงในตารางที่ ก.1 ซึ่งจะเห็นว่าสหราชอาณาจักรได้รับผลกระทบดังกล่าวรุนแรงกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคยุโรป อีกทั้ง สัดส่วนการตัดลดมูลค่าสินทรัพย์ของสหราชอาณาจักร (ร้อยละ 7.2) กับสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 8.2) ยังอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถาบันการเงินในสหราชอาณาจักรมีสัดส่วนการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ หรือสถาบันการเงินที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ในอัตราที่สูงใกล้เคียงกับสถาบันการเงินในสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ ก.1 มูลค่าการตัดลดขนาดสินทรัพย์ของสถาบันการเงินสำหรับปี ค.ศ. 2007 - 2010

ประเทศ	มูลค่าการตัดลดขนาดสินทรัพย์ (พันล้านเหรียญสหรัฐ)	สัดส่วนเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ของระบบธนาคาร (ร้อยละ)
สหราชอาณาจักร	604	7.2
สหภาพยุโรป (เฉพาะประเทศที่ใช้เงินสกุลยูโร)	814	3.6

ที่มา: IMF (2009a)

ความเสียหายจากสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ที่สถาบันการเงินในสหราชอาณาจักรได้รับ ส่งผลให้สถาบันการเงินหลายแห่งต้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือยอมรับข้อเสนอซื้อกิจการ (Takeover) หรือควบรวมกิจการกับสถาบันการเงินอื่น (Merger) เพื่อไม่ให้ล้มละลาย เช่น ธนาคารแบรดฟอร์ดแอนด์บิงลีย์ (Bradford & Bingley) ต้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหราชอาณาจักรจนนำมาสู่การยึดกิจการโดยรัฐ (Nationalize) ธนาคารอัลไลแอนซ์แอนด์เลสเทอร์ (Alliance & Leicester) ต้องยอมรับข้อเสนอการซื้อกิจการของธนาคารบังโก ซานตานเดอร์ (Banco Santander) ซึ่งเป็นกลุ่มสถาบันการเงินจากสเปน และการเข้าถือหุ้นของกระทรวงการคลังของสหราชอาณาจักรในธนาคารรอยัลแบงค์อ็อฟสกอตแลนด์ (Royal Bank of Scotland: RBS) ธนาคารเอชบีโอเอส (HBOS) และธนาคารลอยด์ ทีเอสบี (Lloyd TS)[14]

เช่นเดียวกันกับสถาบันการเงินอื่นๆ ในยุโรป เช่น ฟอร์ติส (Fortis) ของกลุ่มประเทศเบเนลักซ์ และเด็กเซีย (Dexia) ของเบลเยี่ยมและฝรั่งเศส ที่ต้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล เนื่องจากประสบปัญหาด้านสภาพคล่องจากความเสียหายจากสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์และความเชื่อมโยงกับสถาบันการเงินที่มีปัญหาในสหรัฐอเมริกา

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสถาบันการเงินของสหภาพยุโรปดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ส่งผลให้การขยายตัวของสินเชื่อในระบบสถาบันการเงินยุโรปมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. 2008 เนื่องจากความเสี่ยงในระบบการเงินที่สูงขึ้นในช่วงที่เกิดวิกฤตฯ การปรับเปลี่ยนความชอบในความเสี่ยงของสถาบันการเงิน รวมถึงการที่สถาบันการเงินมีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่สูง จึงมีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้นเพื่อป้องกันการเพิ่มขึ้นของหนี้สูญที่อาจทำให้ไม่สามารถรักษาสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Capital adqueacy ratio) ได้ตามมาตรฐาน Basel II

[14] การที่กระทรวงการคลังของสหราชอาณาจักรเข้าถือหุ้นในธนาคารเอชบีโอเอสและธนาคารลอยด์ ทีเอสบีนั้น เป็นการเข้าถือหุ้นภายใต้เงื่อนไขว่าทั้งสองธนาคารจะต้องมีการควบรวมกิจการกัน

ซึ่งสอดคล้องกับ IMF (2009b) ที่พบว่าสินเชื่อภาคครัวเรือนของยุโรปมีการหดตัวในไตรมาสที่ 3 ของปี ค.ศ. 2008 รวมถึงการขยายตัวที่ลดลงของสินเชื่อภาคธุรกิจ ดังที่แสดงในภาพที่ ก.1

ภาพที่ ก.1 การขยายตัวของสินเชื่อในสหภาพยุโรป (คิดเป็นสัดส่วนต่อ GDP)

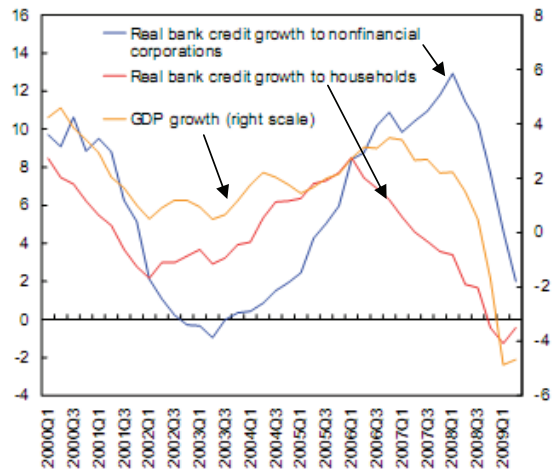

ที่มา: IMF (2009b)

นอกจากนี้ หลายประเทศในยุโรปยังประสบปัญหาฟองสบู่ในภาคอสังหาริมทรัพย์เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะสหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส สเปน และไอร์แลนด์ ซึ่งส่งผลให้สถาบันการเงินขาดสภาพคล่อง เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของหนี้สูญในสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์อันเป็นผลจากการเพิ่มสูงขึ้นของอัตราดอกเบี้ย และการลดลงของมูลค่าสินทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันเงินกู้ (Collateral) ส่งผลให้ลูกหนี้มีความสามารถในการชำระหนี้น้อยลง

อย่างไรก็ตาม ปัญหาฟองสบู่แตกในภาคอสังหาริมทรัพย์ของสหภาพยุโรปมีความรุนแรงน้อยกว่าของสหรัฐอเมริกา ดังจะเห็นได้จากการปรับตัวลดลงของราคาที่อยู่อาศัยในระดับที่น้อยกว่า ดังที่แสดงในตารางที่ ก.2 นอกจากนี้ สถาบันการเงินในภูมิภาคยุโรปไม่ได้มีการออกตราสารอนุพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกับสินเชื่อภาคอสังหาริมทรัพย์ที่ซับซ้อนมาก เช่น CDO ดังเช่นที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา จึงทำให้การขยายผลกระทบของสินเชื่อที่มีปัญหาสู่ภาคการเงินอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า

ตารางที่ ก.2 อัตราการเปลี่ยนแปลงในดัชนีราคาที่อยู่อาศัยของสหรัฐอเมริกา และประเทศในสหภาพยุโรป

ประเทศ	อัตราการเปลี่ยนแปลงในดัชนีราคาที่อยู่อาศัยในไตรมาสที่ 1 ปี ค.ศ. 2009
สหรัฐอเมริกา	-14
สหราชอาณาจักร (เฉพาะอังกฤษและเวลส์)	-12.6
สเปน	-6.5
ไอซ์แลนด์	-6.8
เยอรมัน	0.3
อิตาลี	-3.5
ฝรั่งเศส	-8.3

ที่มา: Financial Times

ปัญหาฟองสบู่แตกในภาคอสังหาริมทรัพย์ เป็นหนึ่งในปัญหาเศรษฐกิจมหภาคของยุโรปที่มีความคล้ายคลึงกับสหรัฐอเมริกา อีกทั้งกลุ่มประเทศทั้งสองยังมีความคล้ายคลึงกันในปัจจัยทางเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น โครงสร้างตลาดเงิน โครงสร้างทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ประกอบกับการที่ภาคการเงินของยุโรปมีความเชื่อมโยงกับสหรัฐอเมริกาในระดับที่สูง จึงส่งผลให้นักลงทุนมีการปรับเปลี่ยนการคาดการณ์ภาวะเศรษฐกิจของยุโรปว่าอาจประสบปัญหาเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา นักลงทุนจึงขาดความเชื่อมั่นในการลงทุนในตลาดเงินของสหภาพยุโรป ซึ่งพิจารณาได้จาก Credit Default Swap (CDS) spread[15] ในยุโรปนับจากไตรมาสที่ 3 ของปี ค.ศ. 2008 ที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงไตรมาสแรกของปี ค.ศ. 2009 ซึ่งสะท้อนถึงความเสี่ยงที่สูงขึ้นในตลาดเงิน ดังที่แสดงในภาพที่ ก.2

[15] Credit Default Swap (CDS) เป็นตราสารอนุพันธ์ที่ใช้ในการประกันความเสี่ยงสำหรับการผิดนัดชำระ (Default) ของตราสารหนี้ โดย Credit Default Swap spread คือ ค่าธรรมเนียมที่ผู้ซื้อการประกันความเสี่ยงเป็นผู้จ่ายให้กับผู้ขาย CDS การปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นของ CDS spread นี้สะท้อนถึงความเสี่ยงในการผิดนัดชำระที่เพิ่มสูงขึ้น หรือค่าส่วนเพิ่มความเสี่ยง (Risk premium) ของตราสารหนี้เมื่อเทียบกับตราสารที่ไม่มีความเสี่ยง เช่น ตั๋วเงินคลัง (Treasury Bill)

ภาพที่ ก.2 Credit Default Swap ของประเทศในสหภาพยุโรป

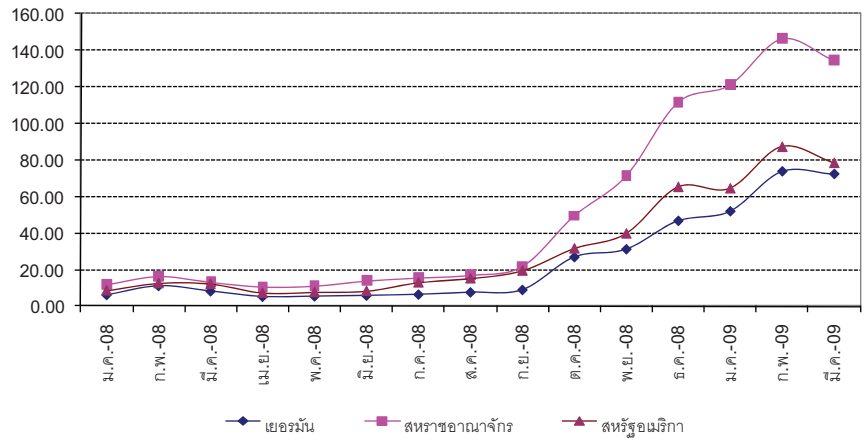

ที่มา: IMF (2009a)

หากพิจารณาสภาพคล่องของตลาดเงินยุโรปจะพบว่ามีความตึงตัวอย่างรุนแรงนับจากปี ค.ศ. 2008 ดังจะเห็นได้จาก TED spread[16] ของประเทศที่ใช้เงินสกุลยูโรได้มีการปรับตัวสูงขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงที่เลแมนบราเดอร์สเข้าสู่กระบวนการล้มละลายในสหรัฐอเมริกา TED spread ของสหภาพยุโรปได้ปรับตัวสูงขึ้นมาอยู่ที่ร้อยละ 3.25 เมื่อเปรียบเทียบกับในภาวะปกติที่ค่า TED spread จะอยู่ที่ระดับร้อยละ 0.1 ถึง 0.2 ดังที่แสดงในภาพที่ ก.3

ภาพที่ ก.3 TED Spread ของยุโรป

ที่มา: Zanders (http://zanders.eu)

[16] TED Spread ของประเทศที่ใช้เงินสกุลยูโร คือ ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคารของสหภาพยุโรป (European Interbank offer rate: EURIBOR) กับอัตราดอกเบี้ยที่ไม่มีความเสี่ยง ซึ่งในภาพที่ ก.3 ใช้อัตราดอกเบี้ยพันธบัตรของเยอรมนี

การตึงตัวของสภาพคล่องในตลาดเงินยังส่งผลต่อสถาบันการเงินในยุโรปเป็นอย่างมาก เช่น การที่ธนาคารแลนด์สแบงกี (Landsbanki) กลิตนีร์ (Glitnir) และโคปทิง (Kaupthing) ของไอซ์แลนด์ซึ่งเป็นธนาคารที่พึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากตลาดการเงินระหว่างประเทศและการรับฝากเงินจากต่างประเทศ[17] ประสบปัญหาสภาพคล่องอย่างรุนแรงอันเนื่องมาจากการตึงตัวของสภาพคล่องในตลาดการเงินระหว่างประเทศในช่วงปลายเดือนกันยายนและต้นเดือนตุลาคมปี ค.ศ. 2008 ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ฝากเงินอย่างมากจนเกิดการแห่ไปถอนเงิน (Bank run) ส่งผลให้รัฐบาลไอซ์แลนด์ต้องเข้ามาควบคุมและยึดกิจการ (Nationalize) เพื่อป้องกันการล้มของสถาบันการเงินดังกล่าว และยับยั้งไม่ให้ผลกระทบลุกลามไปยังสถาบันการเงินอื่นๆ ในประเทศ

นอกจากนี้ ธนาคารนอร์ทเทิร์นร็อค (Northern Rock) ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่เน้นการปล่อยสินเชื่อให้กับภาคอสังหาริมทรัพย์ในสหราชอาณาจักร ยังประสบปัญหาด้านสภาพคล่องและไม่สามารถหาแหล่งเงินทุนจากตลาดการเงินระหว่างประเทศได้ เนื่องจากภาวะตึงตัวของตลาดเงินและการลดการปล่อยสินเชื่อให้กับสถาบันการเงินที่มีธุรกรรมเกี่ยวข้องกับภาคอสังหาริมทรัพย์ แม้ว่าธนาคารจะมีฐานะทางการเงินที่ดีก็ตาม ทำให้ธนาคารต้องขอความช่วยเหลือฉุกเฉินจากธนาคารกลางอังกฤษในช่วงเดือนกันยายนปี ค.ศ. 2008 ผู้ฝากเงินจึงเกิดความไม่มั่นใจในสถานะของธนาคาร จนส่งผลให้เกิดการแห่ไปถอนเงิน (Bank run) เป็นครั้งแรกในรอบกว่า 100 ปีของระบบธนาคารในสหราชอาณาจักร กระทรวงการคลังและธนาคารกลางอังกฤษจึงต้องประกาศรับประกันเงินฝากของธนาคารนอร์ทเทิร์นร็อค เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ฝากเงินและให้ความช่วยเหลือกับธนาคารในด้านสภาพคล่องจนนำมาสู่การยึดกิจการโดยภาครัฐในเดือนกุมภาพันธ์ปี ค.ศ. 2009 ในที่สุด

การตึงตัวของตลาดเงิน ยังส่งผลกระทบต่อประเทศในสหภาพยุโรปที่มีระดับหนี้สาธารณะและการขาดดุลงบประมาณที่สูง และพึ่งพิงการกู้เงินจากตลาดการเงินระหว่างประเทศ อันประกอบไปด้วย กรีซ สเปน โปรตุเกส และไอร์แลนด์[18] ซึ่งต้องเผชิญกับต้นทุนในการกู้ยืมที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก นักลงทุนจึงขาดความเชื่อมั่นในความสามารถในการชำระหนี้ของประเทศดังกล่าว ซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้เงินยูโรอ่อนค่าลงด้วย โดยกรีซเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุดในกลุ่มนี้เนื่องจากมีระดับหนี้สาธารณะต่อ GDP สูงที่สุด และผลกระทบดังกล่าวทำให้องค์กรจัดอันดับความน่าเชื่อถือต่างปรับลดระดับความน่าเชื่อถือของพันธบัตรรัฐบาลของกรีซลงมาที่ระดับขยะ (Junk status)

---

[17] การรับฝากเงินของธนาคารดังกล่าว ส่วนมากจะมาจากประชาชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของสหราชอาณาจักร

[18] เมื่อพิจารณาระดับหนี้สินต่อ GDP จะพบว่าของกรีซอยู่ที่ระดับร้อยละ 112.6 สเปน ร้อยละ 54.3 และไอร์แลนด์ร้อยละ 65.8

วิกฤตการณ์หนี้สาธารณะของกรีซส่งผลให้ผู้นำของประเทศในสหภาพยุโรปต้องหามาตรการให้ความช่วยเหลือเป็นการเร่งด่วน เพื่อไม่ให้มีการส่งผลกระทบลุกลามไปยังประเทศอื่นๆ ที่ใช้เงินสกุลยูโร โดยเฉพาะประเทศที่มีปัจจัยพื้นฐานที่ใกล้เคียงกันกับกรีซ เช่น สเปน โปรตุเกส ไอร์แลนด์ และอิตาลี และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการถอนตัวจากการใช้เงินสกุลยูโรของกรีซหรือประเทศอื่นๆ ที่ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป สหภาพยุโรปได้รับผลกระทบของวิกฤตฯ ในสหรัฐอเมริกาผ่านช่องทางภาคการเงินที่รุนแรง อันจะเห็นได้จากการตัดลดขนาดสินทรัพย์ของสถาบันการเงินในภูมิภาคยุโรป อันเป็นผลมาจากการลงทุนในสินเชื่อซับไพรม์ และการที่สถาบันการเงินในหลายๆ ประเทศในยุโรปประสบปัญหาด้านสภาพคล่องที่รุนแรง จนรัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือหรือควบคุมกิจการเพื่อป้องกันไม่ให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นลุกลามออกไปมาก รวมถึงการขาดความเชื่อมั่นของนักลงทุนอันเนื่องมาจากการที่หลายประเทศในสหภาพยุโรปมีลักษณะทางเศรษฐกิจมหภาคที่คล้ายคลึงกับสหรัฐอเมริกา เช่น ปัญหาฟองสบู่แตกในภาคอสังหาริมทรัพย์ และปัญหาการตึงตัวของตลาดเงินที่ส่งผลให้ประเทศที่พึ่งพิงหนี้สินต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงจนเกิดปัญหาลุกลามเป็นวิกฤตการณ์หนี้สาธารณะในยุโรป

ก.5.2 ช่องทางด้านตลาดทุน

ผลตอบแทนและความผันผวนของราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ของยุโรป นอกจากจะถูกกำหนดโดยปัจจัยพื้นฐานและพฤติกรรมของนักลงทุนในตลาดแล้ว ยังมีส่วนที่ได้รับผลกระทบมาจากตลาดหลักทรัพย์ของประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในตลาดหลักทรัพย์และระบบเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาจะส่งผลกระทบมายังตลาดหลักทรัพย์ของสหภาพยุโรปอย่างรวดเร็วและรุนแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากความอ่อนไหวของนักลงทุน ดังจะเห็นได้จากการปรับตัวลดลงอย่างรุนแรงของดัชนีหลักทรัพย์ในภูมิภาคยุโรป และการชะลอตัวของการไหลเข้าของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในช่วงดังกล่าว

งานศึกษาของ Diebold และ Yilmaz (2008) ทำการวัดระดับการส่งผ่านผลกระทบจากตลาดทุนในสหรัฐอเมริกามายังตลาดทุนของประเทศอื่นๆ และพบว่าผลตอบแทนของตลาดทุนเยอรมันได้รับผลกระทบจากสหรัฐอเมริกาถึงร้อยละ 40.8 ในขณะที่ตลาดทุนของอังกฤษและฝรั่งเศส ได้รับผลกระทบที่ส่งผ่านถึงร้อยละ 40.3 และ 38.3 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของตลาดหลักทรัพย์สหรัฐอเมริกาที่มีต่อตลาดหลักทรัพย์ของยุโรปเป็นอย่างมาก

Hwang และคณะ (2009) ได้ทำการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพลวัตแบบมีเงื่อนไข (Dynamic conditional correlation) ระหว่างดัชนีหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกากับอีก 38 ประเทศจากภูมิภาคเอเชีย ยุโรป และลาตินอเมริกา โดยผลการศึกษาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างดัชนีหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกาและของยุโรปจะมีการปรับตัวสูงขึ้นในช่วงที่

เกิดวิกฤตฯ โดยเฉพาะในช่วงปลายปี ค.ศ. 2008 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดความปั่นป่วนในตลาดการเงินสหรัฐฯ อันเนื่องมาจากการล้มละลายของเลแมนบราเดอร์ส แสดงให้เห็นว่าวิกฤตการณ์ซับไพรม์ทำให้ผลกระทบจากตลาดหลักทรัพย์สหรัฐอเมริกาส่งผ่านมายังตลาดหลักทรัพย์ในยุโรปได้มากกว่าในภาวะปกติ

งานศึกษาของ Horta และคณะ (2008) ซึ่งพิจารณาถึงการแพร่กระจายผลกระทบจากวิกฤตฯ ในสหรัฐอเมริกาไปยังกลุ่มประเทศ G7 ได้ข้อสรุปใกล้เคียงกับ Hwang และคณะ (2009) กล่าวคือ ในช่วงวิกฤตการณ์ซับไพรม์นั้น ตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มประเทศ G7 ในยุโรป เช่น อิตาลี สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส จะได้รับผลจากการติดต่อ (Contagion effect) จากสหรัฐอเมริกา และในวันที่ 15 กันยายนปี ค.ศ. 2008 ที่เลแมนบราเดอร์สเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย จะพบว่าดัชนีหลักทรัพย์ของยุโรปมีการปรับตัวลดลงอย่างรุนแรงเช่นเดียวกับดัชนีหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกา ดังที่แสดงในตารางที่ ก.3

ตารางที่ ก.3 การปรับตัวของดัชนีหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป เมื่อเลแมนบราเดอร์สเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

ดัชนีหลักทรัพย์	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
ดัชนี Down Jones (สหรัฐอเมริกา)	-4.4
ดัชนี Euro Stoxx 50 (สหภาพยุโรป)	-3.67
ดัชนี FTSE (สหราชอาณาจักร)	-3.92
ดัชนี CAC-40 (ฝรั่งเศส)	-3.78
ดัชนี DAX (เยอรมัน)	-2.74

ที่มา: Bloomberg

อย่างไรก็ดี ดัชนีหลักทรัพย์ของสหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และเยอรมัน รวมถึงดัชนี Euro Stoxx 50 ได้มีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับจากจุดต่ำที่สุดในเดือนมีนาคมปี ค.ศ. 2009 เป็นต้นมา แม้ว่าเศรษฐกิจของสหภาพยุโรปจะยังอยู่ในช่วงเศรษฐกิจถดถอยในไตรมาสที่ 2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อดัชนีหลักทรัพย์ในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 นั้นเป็นการปรับตัวที่รุนแรงกว่ากว่าที่ควรจะเป็น (Overshoot)

ตารางที่ ก.4 เปรียบเทียบดัชนีหลักทรัพย์ในภูมิภาคยุโรป ณ จุดต่ำสุดเมื่อเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 2009 กับเมื่อสิ้นปี ค.ศ. 2009

ตารางที่ ก.4 ดัชนีหลักทรัพย์ในสหภาพยุโรปเมื่อสิ้นปีค.ศ. 2009

ดัชนีหลักทรัพย์	มีนาคม ค.ศ. 2009	สิ้นปี ค.ศ. 2009
ดัชนี Euro Stoxx 50 (สหภาพยุโรป)	1,809.9	2,964.9
ดัชนี FTSE (สหราชอาณาจักร)	3,645.8	5,412.8
ดัชนี CAC-40 (ฝรั่งเศส)	2,519.2	3,936.3
ดัชนี DAX (เยอรมัน)	3,666.4	5,957.4

ที่มา: Bloomberg

เมื่อพิจารณาถึงการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศในภูมิภาคยุโรป โดยอาศัยข้อมูลการไหลเข้าสุทธิของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ (Net portfolio investment) จากภาพที่ ก.4 จะพบว่ายังมีการไหลเข้าสุทธิของเงินลงทุนในหลักทรัพย์อย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าตลาดหลักทรัพย์ในภูมิภาคยุโรปไม่ได้รับผลกระทบจากการถอนการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติมากนัก เนื่องจากตลาดสหภาพยุโรปเป็นตลาดที่พัฒนาแล้ว (Mature market) จึงถือว่ามีระดับความเสี่ยงในทัศนคติของนักลงทุนที่ต่ำกว่าตลาดของประเทศกำลังพัฒนาโดยเปรียบเทียบ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงความชอบในความเสี่ยง (Risk appetite) ในช่วงที่เกิดวิกฤตฯ จะทำให้นักลงทุนเลือกรักษาการลงทุนในตลาดของยุโรปมากกว่าตลาดประเทศกำลังพัฒนา

อย่างไรก็ดี การไหลเข้าสุทธิของเงินลงทุนในหลักทรัพย์มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกับดัชนีหลักทรัพย์ กล่าวคือ เงินลงทุนในหลักทรัพย์ไหลเข้าสุทธิลดลงอย่างมากในช่วงไตรมาสที่ 3 และ 4 ของปี ค.ศ. 2008 ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่นักลงทุนและกองทุนป้องกันความเสี่ยงมีการเทขายหลักทรัพย์เพื่อให้มีเงินสดเพียงพอกับการเรียกหลักประกันเพิ่ม (Margin call) เนื่องจากประสบภาวะขาดทุนจากสินทรัพย์ที่เกี่ยวเนื่องกับสินเชื่อซับไพรม์หรือการลงทุนในสินทรัพย์ที่ออกโดยสถาบันการเงินที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ และภาวะการขาดความเชื่อมั่นของนักลงทุน

ภาพที่ ก.4 การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศและการลงทุนในหลักทรัพย์ของภูมิภาคยุโรป

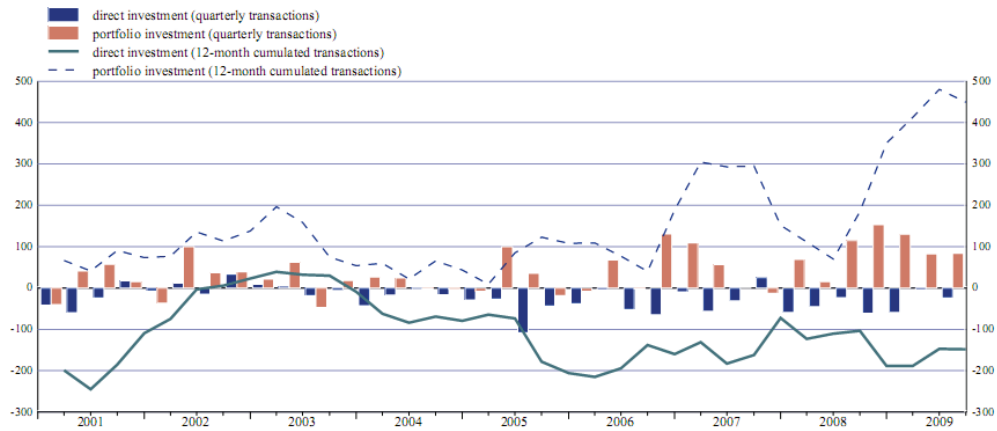

ที่มา: European Central Bank Monthly Bulletin, January 2010

กล่าวโดยสรุปแล้ว การส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตฯ ในสหรัฐอเมริกามายังภูมิภาคยุโรปทางตลาดทุนนั้น เป็นผลจากการติดต่อ (Contagion effect) จากตลาดหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากทิศทางการปรับตัวของดัชนีหลักทรัพย์ในสหภาพยุโรปซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่วิกฤตฯ ในสหรัฐอเมริกามีความรุนแรงมาก โดยอยู่ในลักษณะการปรับเปลี่ยนที่รุนแรงกว่าที่ควรจะเป็น (Overshoot) ในขณะที่นักลงทุนส่วนมากยังมีความเชื่อมั่นในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของยุโรป จึงทำให้ดัชนีหลักทรัพย์ในยุโรปปรับตัวลดลงอย่างรุนแรงในระยะสั้นเท่านั้น

ก.5.3 ช่องทางด้านการค้าระหว่างประเทศ

สหภาพยุโรปเป็นกลุ่มประเทศที่มีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศสูงที่สุดในโลก หรือประมาณ 1,363.9 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2008 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 7 ของ GDP ของสหภาพยุโรป โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของสหภาพยุโรป กล่าวคือกลุ่มประเทศทั้งสองมีมูลค่าการค้าระหว่างกันถึง 631 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2008 หรือคิดเป็นร้อยละ 46.2 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของสหภาพยุโรป ในปี ค.ศ. 2009 สำนักงานผู้แทนการค้าของสหรัฐอเมริกาประมาณการณ์ว่ามูลค่าความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปอยู่ที่ระดับ 2.7 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อวัน และก่อให้เกิดการจ้างงานรวมกันถึง 14 ล้านคน

ลักษณะการค้าของสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกานั้น จะเป็นการค้าทางตรงเป็นหลัก เนื่องจากทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปมีค่าจ้างแรงงานที่สูง การไปตั้งฐานการผลิตในอีกประเทศหนึ่งของบรรษัทข้ามชาติ จึงเป็นไปเพื่อการผลิตสำหรับจำหน่ายสินค้าในประเทศนั้นๆ

ไม่ใช้การลงทุนเพื่อสร้างเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ จึงมีความสัมพันธ์ในรูปแบบของการค้าทางอ้อมระหว่างกันไม่สูงนัก

สินค้าส่งออกที่สำคัญจากยุโรปไปยังสหรัฐอเมริกาคือสินค้าอุตสาหกรรม เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์การขนส่ง และรถยนต์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 40 ของมูลค่าการส่งออกไปสหรัฐอเมริกาทั้งหมด สินค้าส่งออกที่สำคัญอื่นๆ ได้แก่ เคมีภัณฑ์ เชื้อเพลิง และสินค้าอุตสาหกรรมอื่นๆ ซึ่งสินค้าเหล่านี้เป็นสินค้าทุนและสินค้าตามวัฏจักร (Pro-cyclical) เมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอันเนื่องมาจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้น จึงส่งผลให้เกิดการหดตัวในอุปสงค์ของสินค้านำเข้าจากสหภาพยุโรปอย่างรุนแรง โดยในปี ค.ศ. 2009 มูลค่าการนำเข้าของสหรัฐอเมริกาจากสหภาพยุโรปมีการหดตัวลงถึงร้อยละ 23.5 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี ค.ศ. 2008 ดังที่แสดงอยู่ในตารางที่ ก.5

ตารางที่ ก.5 การขยายตัวของมูลค่าการส่งออกจากภูมิภาคยุโรปไปสหรัฐอเมริกา

ประเทศ	ปี ค.ศ. 2008 (ร้อยละ)	ปี ค.ศ. 2009 (ร้อยละ)
สหภาพยุโรป	N/A	-23.5
เยอรมัน	4.6	-26.9
อิตาลี	3.14	-26.9
ฝรั่งเศส	5.76	-22.7
สหราชอาณาจักร	2.98	-18.9

ที่มา: International Trade Administration, US Department of Commerce

ในส่วนของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อมูลของ European Economic Statistic ปี ค.ศ. 2009 จะพบว่าสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปมีความเกี่ยวข้องกันในด้านการลงทุนระหว่างประเทศที่สูง โดยสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีการเข้ามาลงทุนทางตรงในสหภาพยุโรปสูงเป็นอันดับ 1 หรือคิดเป็นร้อยละ 45 ของการลงทุนทางตรงทั้งหมดในสหภาพยุโรป[19] อย่างไรก็ดี ในช่วง 3 ไตรมาสแรกของปี ค.ศ. 2009 นั้น ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นว่ายังมีการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาในสหภาพยุโรปอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีอัตราการเติบโตที่ลดลงก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าช่องทางการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศไม่ได้เป็นช่องทางในการส่งผ่านผลกระทบจากวิกฤตฯ แต่อย่างใด

[19] ข้อมูลปีค.ศ. 2007

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าสหภาพยุโรปได้รับผลกระทบในด้านการค้าทางตรงที่รุนแรง โดยมีการหดตัวของการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกาในอัตราที่สูง แต่เมื่อพิจารณาการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ จะพบว่าสหภาพยุโรปไม่ได้รับผลกระทบทางช่องทางนี้เนื่องจากไม่มีการถอนทุนแต่อย่างใด

ก.5.4 บทสรุปและสถานการณ์ปัจจุบัน

สหภาพยุโรปเป็นภูมิภาคที่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากวิกฤตฯ ที่มีต้นกำเนิดในสหรัฐอเมริกา โดยช่องทางที่สหภาพยุโรปได้รับผลกระทบที่รุนแรงได้แก่ช่องทางภาคการเงินและการค้าระหว่างประเทศ ในส่วนของช่องทางภาคการเงินนั้น เกิดจากการที่ยุโรปกับสหรัฐอเมริกามีความเชื่อมโยงของภาคการเงินระหว่างกันที่สูงมาก ผลกระทบจากวิกฤตฯ จึงลุกลามมายังสถาบันการเงินในยุโรปได้อย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากการตึงตัวของสภาพคล่องในตลาดเงินของยุโรป การตัดลดมูลค่าสินทรัพย์ของสถาบันการเงินอันเนื่องมาจากสินเชื่อซับไพรม์หรือจากความเชื่อมโยงกับสถาบันการเงินที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ อย่างรุนแรง การขาดความเชื่อมั่นของนักลงทุน และปัญหาต่อเนื่องมายังหนี้สาธารณะของรัฐบาลในหลายประเทศของสหภาพยุโรป

ในส่วนของช่องทางด้านการค้าระหว่างประเทศนั้น เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของสหภาพยุโรป ภาวะเศรษฐกิจถดถอยในสหรัฐอเมริกา ทำให้เกิดการหดตัวของอุปสงค์ในสินค้านำเข้าอย่างรุนแรง จึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของยุโรปผ่านช่องทางการค้าระหว่างประเทศอย่างรุนแรง โดยเฉพาะประเทศที่เป็นคู่ค้าสำคัญกับสหรัฐอเมริกา เช่น เยอรมัน สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส

ในส่วนของช่องทางด้านตลาดทุนนั้น สามารถส่งผ่านผลกระทบจากวิกฤตฯ ได้ในระยะสั้นเท่านั้น ดัชนีหลักทรัพย์ของประเทศในสหภาพยุโรปได้รับผลกระทบที่รุนแรงในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 และไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 แต่ได้มีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาต่อมา และยังมีการไหลเข้าของเงินลงทุนในหลักทรัพย์อย่างต่อเนื่อง แม้จะปรับตัวลดลงอย่างมากในช่วงปลายปี ค.ศ. 2008 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตฯ ส่งผลกระทบต่อสหรัฐอเมริกาอย่างรุนแรง

ก.6 การส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกจากสหรัฐอเมริกาไปภูมิภาคเอเชีย[20]

เศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียมีความเชื่อมโยงกับสหรัฐอเมริกาในระดับที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดของภูมิภาคเอเชีย เมื่อเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาประสบภาวะถดถอย จึงส่งผลกระทบมายังประเทศในภูมิภาคเอเชียอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันจะเห็นได้จากงานศึกษาของ IMF (2008) ที่พิจารณาการแพร่กระจายของภาวะเศรษฐกิจถดถอยจากสหรัฐอเมริกามายังภูมิภาคเอเชีย และพบว่าหากเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกามีการหดตัวลงร้อยละ 1 จะทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียหดตัวลงร้อยละ 0.6 ในงานศึกษาชิ้นเดียวกันนี้ยังพบว่าประเทศที่มีความเชื่อมโยงทางการค้าและการเงินในระดับที่สูงกับสหรัฐอเมริกา จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในภาวะเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาในระดับที่รุนแรงขึ้นตามไปด้วย

การส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตฯ ในสหรัฐอเมริกามายังภูมิภาคเอเชีย จะเห็นได้จากการเกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยของประเทศในภูมิภาคในเวลาไล่เลี่ยกับสหรัฐอเมริกา ข้อมูลของ ADB (2009b) แสดงให้เห็นว่าอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ เกาหลีใต้ ฮ่องกง มาเลเซีย ไทย และไต้หวัน มีการหดตัวลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ของปี ค.ศ. 2008 และมีการหดตัวของเศรษฐกิจหดตัวรุนแรงที่สุดในไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 สอดคล้องกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาที่มีการหดตัวตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2008 ในขณะที่ญี่ปุ่นมีการหดตัวของเศรษฐกิจตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2008 และมีการหดตัวรุนแรงที่สุดในไตรมาสที่ 4 ของปีเดียวกัน

ในส่วนของภาคการผลิตนั้น อัตราการเติบโตของการผลิตภาคอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ ฮ่องกง สิงคโปร์ และไต้หวันมีการหดตัวอย่างรุนแรงในช่วงไตรมาสที่ 3 และ 4 ของปี ค.ศ. 2008 ในขณะที่ดัชนีผลผลิตภาคอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นมีการหดตัวอย่างรุนแรงในไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าวิกฤตฯ ในสหรัฐอเมริกาได้แพร่กระจายมายังภูมิภาคเอเชียแล้ว

สำหรับภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นหนึ่งในภาคการผลิตที่มีความสำคัญมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียนั้น กลับไม่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากสินค้าเกษตรเป็นสินค้าจำเป็น นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 2008 ราคาสินค้าเกษตรโดยรวมยังมีการปรับตัวสูงขึ้น อันเป็นผลมาจากปัญหาภัยแล้งในประเทศผู้ผลิตหลายประเทศ และปัญหาราคาน้ำมันที่ปรับตัวขึ้นสูง

---

[20] ภูมิภาคเอเชียในที่นี้ หมายรวมถึง กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนิเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม) และเอเชียตะวันออก (จีน ญี่ปุ่น ฮ่องกง เกาหลีใต้ ไต้หวัน)

ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงช่องทางการแพร่กระจายวิกฤตฯ จากสหรัฐอเมริกามายังภูมิภาคเอเชีย โดยจะแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 ช่องทาง ได้แก่ ช่องทางภาคการเงิน ช่องทางตลาดทุน และช่องทางด้านการค้าระหว่างประเทศ

ก.6.1 ช่องทางภาคการเงิน

ความเชื่อมโยงระหว่างภาคการเงินของภูมิภาคเอเชียและสหรัฐอเมริกาเกิดได้หลายช่องทางดังที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อ ก.4.1 โดยช่องทางที่เป็นไปได้คือ การตึงตัวของตลาดเงินในภูมิภาคเอเชียตามภาวะตลาดเงินของสหรัฐอเมริกาและโลก และความเชื่อมโยงผ่านสถาบันการเงินที่ถือครองหลักทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ที่เกิดปัญหาในสหรัฐอเมริกา

หากพิจารณาถึงความตึงตัวของสภาพคล่องในตลาดเงิน ในช่วงไตรมาสที่ 3 และ 4 ของปี ค.ศ. 2008 อันเป็นช่วงที่วิกฤตการณ์ซับไพรม์ได้ลุกลามไปยังภาคการเงินของสหรัฐอเมริกาและประเทศต่างๆ ทั่วโลก จะพบว่ากลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียได้รับผลกระทบในด้านสภาพคล่องซึ่งส่งผ่านมาจากสหรัฐอเมริกาเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากค่า TED spread[21] ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น เกาหลีใต้ ฮ่องกง อินเดีย และญี่ปุ่นที่มีการปรับตัวสูงขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนกันยายนและตุลาคมของปี ค.ศ. 2008 ซึ่งเป็นช่วงที่วิกฤตฯ ได้แพร่กระจายไปทั่วโลก TED spread ของบางประเทศในภูมิภาค เช่น อินเดียและฮ่องกงมีการปรับตัวสูงขึ้นกว่า 2 เท่าเมื่อเทียบกับเดือนมกราคมปี ค.ศ. 2008 ในขณะที่ TED spread ของญี่ปุ่นมีการปรับตัวขึ้นสูงกว่า 3 เท่าในไตรมาสสุดท้ายของปี ค.ศ. 2008 เมื่อเทียบกับเดือนมกราคมปี ค.ศ. 2008 ซึ่งเป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตฯ ดังที่แสดงในภาพที่ ก.5 และ ก.6

อย่างไรก็ดี TED spread ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย มีการปรับตัวกลับเข้าสู่ระดับใกล้เคียงกับช่วงก่อนเกิดวิกฤตฯ อย่างรวดเร็วในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภูมิภาคเอเชียนั้นไม่ได้ประสบปัญหาด้านสภาพคล่องที่รุนแรงอย่างแท้จริง แต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการปรับตัวของตลาดเงินในลักษณะรุนแรงกว่าที่ควรจะเป็น (Overshoot) ประกอบเข้ากับพฤติกรรมหมู่ของนักลงทุนเท่านั้น และถ้าพิจารณาอัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่อง (Current assets) ต่อหนี้สินระยะสั้นของสถาบันการเงินในภูมิภาค ดังที่แสดงในตารางที่ ก.6 จะเห็นได้ว่าส่วนมากประเทศในภูมิภาคเอเชียจะมีอัตราส่วนดังกล่าวอยู่ในระดับที่สูง แสดงให้เห็นว่าภาคการเงินของภูมิภาคเอเชียยังมีฐานะทางสภาพคล่องที่ดี ความตึงตัวในตลาดเงินที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการปรับเปลี่ยนการคาดการณ์ของผู้ลงทุนเกี่ยวกับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น

---

[21] TED spread ในที่นี้คือ ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคารระยะเวลา 3 เดือน (Interbank rate) และอัตราดอกเบี้ยของตั๋วเงินคลังระยะเวลา 3 เดือนของประเทศที่กล่าวถึง ในส่วนของ TED spread ของญี่ปุ่น คือ ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคารระยะ 1 เดือนและอัตราดอกเบี้ยตั๋วเงินคลังระยะเวลา 1 เดือน

ภาพที่ ก.5 TED Spread ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

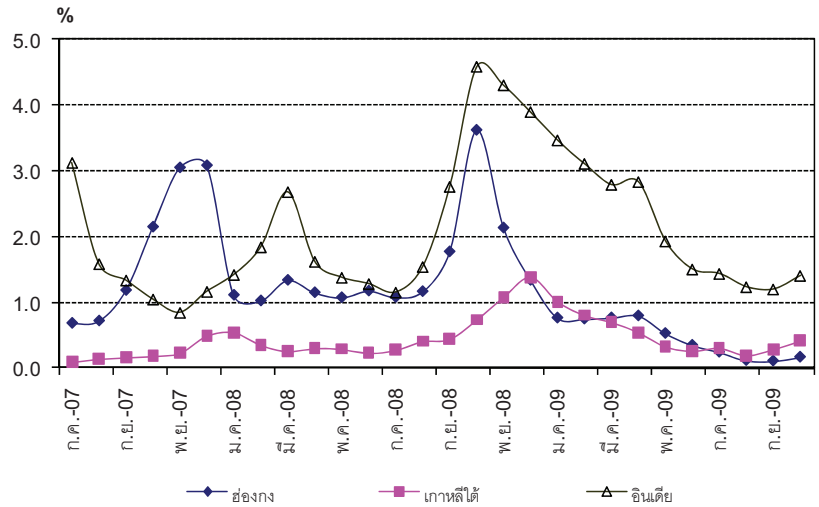

ที่มา: IMF (2009c)

ภาพที่ ก.6 TED Spread ของญี่ปุ่น

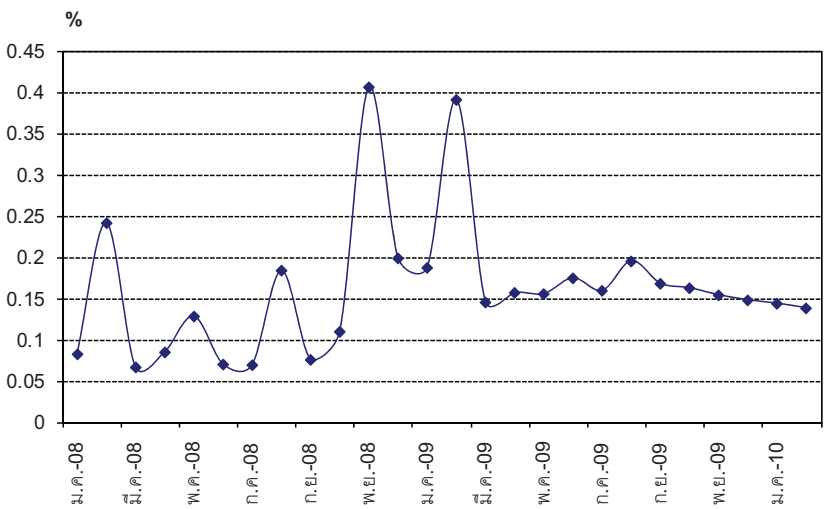

ที่มา: CEIC

ตารางที่ ก.6 อัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องของระบบธนาคารในภูมิภาคเอเชีย

ประเทศ	อัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อสินทรัพย์ทั้งหมด	อัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อหนี้สินระยะสั้น
จีนและฮ่องกง*	26	50
อินโดนิเซีย**	25.9	30.8
เกาหลีใต้**	35.3	101.4
มาเลเซีย*	14.6	41.6
ฟิลิปปินส์**	35.6	55.6
สิงคโปร์*	69.3	77.9

ที่มา: ADB (2009a)

*เป็นข้อมูลของไตรมาสที่ 4 ปีค.ศ. 2008

**เป็นข้อมูลเฉลี่ยของปีค.ศ. 2008

หากพิจารณาถึงการถือครองสินทรัพย์หรือกองทุนที่มีธุรกรรมเกี่ยวเนื่องกับสถาบันการเงินในสหรัฐอเมริกาที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ซับไพรม์นั้น งานศึกษาของ Shirai (2009) พบว่าธนาคารและสถาบันการเงินในภูมิภาคเอเชียมีพฤติกรรมไม่ชอบความเสี่ยง (risk averse) การลงทุนในสินทรัพย์ต่างประเทศจะเน้นไปที่ตราสารที่มีความเสี่ยงต่ำ เช่น ตั๋วเงินคลังของสหรัฐฯ และมีการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ออกโดยสถาบันการเงินในต่างประเทศไม่สูงนัก ดังจะเห็นได้จากการลงทุนในหลักทรัพย์และกองทุนของเลแมนบราเดอร์สของสถาบันการเงินในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของสินทรัพย์ของระบบธนาคารในแต่ละประเทศดังที่แสดงในตารางที่ ก.7

ตารางที่ ก.7 มูลค่าความเสียหายจากการลงทุนในหลักทรัพย์และกองทุนของเลแมนบราเดอร์สของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

ประเทศ	การลงทุนในหลักทรัพย์และกองทุนของเลแมนบราเดอร์ส (พันล้านเหรียญสหรัฐ)	สินทรัพย์ทั้งหมดของระบบธนาคาร (พันล้านเหรียญสหรัฐ)
ญี่ปุ่น	2.2	11,350
จีน	0.38	5,950
เกาหลีใต้	1.34	1,144

ที่มา: Reuter และ James et.al. (2008)

นอกจากนี้ ภาคการเงินของกลุ่มประเทศเอเชียยังไม่มีการออกตราสารอนุพันธ์ประเภทใหม่ๆ ที่มีความซับซ้อนมาก เช่น ตราสารที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ รวมถึงยังมีระดับการลงทุนในตราสารดังกล่าวในปริมาณที่ต่ำ เพราะตลาดการเงินยังไม่พัฒนาเพียงพอที่จะมีความรู้ความเข้าใจในตราสารทางการเงินดังกล่าว ซึ่งแตกต่างไปจากสถาบันการเงินและกองทุนในสหรัฐอเมริกาหรือยุโรป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ภาคการเงินในภูมิภาคเอเชียได้รับผลกระทบจากการถือครองสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ ดังจะพิจารณาได้จากตารางที่ ก.8 ซึ่งแสดงถึงการตัดลดสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย

ตารางที่ ก.8 การตัดลดสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

	ญี่ปุ่น	เกาหลีใต้	จีน	มาเลเซีย	ภูมิภาคเอเชีย
การตัดลดสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ (พันล้านเหรียญสหรัฐ)	8.7	0.4	2.8	0.1	19.5
การตัดลดสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ (คิดเป็นสัดส่วนต่อสินทรัพย์ทั้งหมดของระบบธนาคาร)	0.08%	0.04%	0.05%	0.03%	0.09%

ที่มา: James et.al. (2008)

อีกทั้งสถาบันการเงินในภูมิภาคเอเชียยังมีความเข้มแข็งอยู่มาก หากพิจารณาฐานะทางสภาพคล่องของสถาบันการเงินในภูมิภาคเอเชียจากอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Capital adequacy ratio) ในปี ค.ศ. 2009 จากตารางที่ ก.9 จะเห็นได้ว่าประเทศต่างๆ ในภูมิภาค เช่น อินโดนิเซีย เกาหลีใต้ มาเลเซีย และไทย ต่างมีอัตราส่วนดังกล่าวสูงกว่ามาตรฐาน Basel II ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 8 และอยู่ในระดับที่สูงกว่าช่วงวิกฤตการณ์การเงินปี ค.ศ. 1997 ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบในการกำกับดูแลสถาบันการเงิน และการดำเนินงานของสถาบันการเงินที่มีความระมัดระวังมากขึ้นนับตั้งแต่วิกฤตการณ์ทางการเงินในภูมิภาคเอเชียเมื่อปี ค.ศ. 1997 จึงทำให้ระบบสถาบันการเงินของประเทศเหล่านี้มีความแข็งแกร่ง และได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

และเมื่อพิจารณาการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินในภูมิภาคเอเชีย จากงานศึกษาของ ADB (2009a) จะพบว่าประเทศส่วนใหญ่ยังมีการขยายตัวของสินเชื่ออย่างต่อเนื่อง แต่มีอัตราการขยายตัวที่ไม่สูงมากนัก และมีการชะลอตัวนับตั้งแต่ไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 เว้นแต่บางประเทศ เช่น ไต้หวันและฮ่องกง ที่มีการหดตัวของสินเชื่อนับตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2008 การขยายตัวของสินเชื่อในภูมิภาคนี้ เป็นผลมาจากการที่สถาบันการเงินมีฐานะทางการเงินที่เข้มแข็งและมีสภาพคล่องอยู่ในระดับที่สูง

นอกจากนี้ ยังมีบางประเทศเช่น จีน ซึ่งมีอัตราการขยายตัวของสินเชื่อในระดับที่สูงแม้ในช่วงวิกฤตฯ ทั้งนี้เนื่องจากจีนมีปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดี สถาบันการเงินมีความเข้มแข็ง มีตลาดในประเทศขนาดใหญ่ซึ่งสามารถรองรับผลกระทบจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นต่อการส่งออกได้

ตารางที่ ก.9 อัตราส่วนกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

ประเทศ	อัตราส่วนกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง ปีค.ศ. 1997	อัตราส่วนกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง ปี ค.ศ. 2008
อินโดนิเซีย	8	16.8
เกาหลีใต้	7.25	10.9
มาเลเซีย	11.4	12.6
ฟิลิปปินส์	16	15.5
ไทย	9.81	15.3

ที่มา: ADB (2000) และ Pomerleano (2009)

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงสามารถสรุปได้ว่าภาคการเงินของภูมิภาคเอเชียมีความเข้มแข็ง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากบทเรียนจากวิกฤตการณ์การเงินในปี ค.ศ. 1997 จึงทำให้วิกฤตฯ ครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อภาคการเงินของภูมิภาคแต่เพียงในระยะสั้นเท่านั้น และเป็นผลมาจากการปรับตัวในตลาดเงินที่รุนแรงกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากความตื่นตระหนกของนักลงทุน แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป สถานการณ์ต่างๆ ในภาคการเงินมีการปรับตัวเข้าสู่ภาวะปกติดังเช่นในช่วงก่อนการแพร่กระจายผลกระทบจากวิกฤตฯ จากสหรัฐอเมริกา

ก.6.2 ช่องทางตลาดทุน

การเคลื่อนไหวของดัชนีหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาจะส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของดัชนีหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะวิกฤตฯ ซึ่งนักลงทุนมีความอ่อนไหวมากเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากงานศึกษาของ Diebold และ Yilmaz (2008) ที่พบว่า

ผลตอบแทนของตลาดหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกา สามารถเปลี่ยนแปลงผลตอบแทนของตลาดหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียในทิศทางเดียวกันที่ระดับเฉลี่ยประมาณร้อยละ 7.1[22]

งานศึกษาของ Frank และ Fesse (2008) ได้ทำการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพลวัตแบบมีเงื่อนไข (Dynamic conditional correlation: DCC) ระหว่างความเสี่ยงในตลาดเงินของสหรัฐอเมริกากับความเสี่ยงในตลาดทุนของกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ในเอเชีย ซึ่งผลการศึกษาพบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และระดับความสัมพันธ์ของตลาดทุนในสองภูมิภาคเพิ่มสูงขึ้นหลังจากการเกิดวิกฤตฯ ในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่เลแมนบราเดอร์สเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

งานศึกษาดังกล่าวได้ผลสรุปที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตฯ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ตลาดหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียนั้นมีความอ่อนไหวต่อวิกฤตฯ ที่มีต้นกำเนิดในสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก เช่น ในวันที่ 15 กันยายนปี ค.ศ. 2008 เมื่อเลแมนบราเดอร์สเข้าสู่กระบวนการล้มละลายนั้น ดัชนีหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียได้มีการปรับตัวลดลงอย่างมากตามดัชนีหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกา แม้เหตุการณ์ดังกล่าวจะยังไม่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงของภูมิภาคเอเชียก็ตาม ดังที่แสดงในตารางที่ ก.10

ตารางที่ ก.10 การปรับตัวของดัชนีหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียเมื่อเลแมนบราเดอร์สเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

ดัชนีหลักทรัพย์	การปรับตัวในวันที่เลแมนบราเดอร์สเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย (ร้อยละ)
ดัชนี Dow Jones (สหรัฐอเมริกา)	-4.4
ดัชนี Nikkei -225 (ญี่ปุ่น)	-4.95
ดัชนี Hang Seng (ฮ่องกง)	-5.4
ดัชนี Shanghai Composite (จีน)	-4.47
ดัชนี SET (ไทย)	-2.78

ที่มา: Bloomberg

[22] โดยผลตอบแทนของตลาดหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาส่งผ่านมายังผลตอบแทนของตลาดหลักทรัพย์ในเกาหลีใต้ ร้อยละ 8.3 มาเลเซีย ร้อยละ 4.1 ฟิลิปปินส์ ร้อยละ 11.1 ไต้หวัน ร้อยละ 6.4 ไทย ร้อยละ 6.3 และสิงคโปร์ ร้อยละ 16.8

นอกจากนี้ การเคลื่อนไหวของดัชนีหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียและสหรัฐอเมริกาในช่วงที่เกิดวิกฤตฯ ยังมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะช่วงทิศทางขาลงของตลาดหลักทรัพย์ในปี ค.ศ. 2008 ดังที่แสดงในภาพที่ ก.7

ภาพที่ ก.7 การเคลื่อนไหวของดัชนีหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชีย

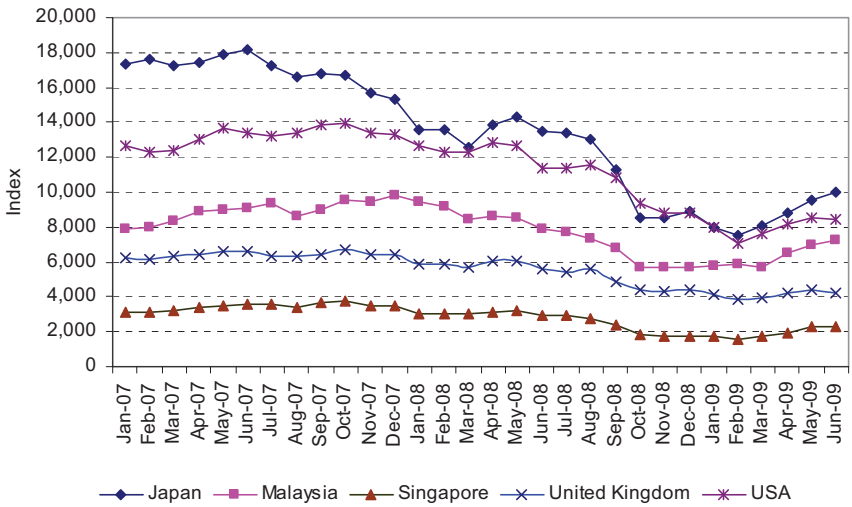

ที่มา: CEIC

สาเหตุของการส่งผ่านผลกระทบจากประเทศอื่นมายังตลาดทุนในเอเชีย อาจมาจากผลของการติดต่อ (Contagion effect) เป็นสำคัญ Dash และ Mallick (2009) และ Kogrid และคณะ (2009) ได้ศึกษาถึงผลจากการติดต่อ (Contagion effect) ที่เกิดขึ้นกับตลาดหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชีย โดยงานของ Dash และ Mallick (2009) พิจารณาถึงผลจากการติดต่อจากวิกฤตฯ ในสหรัฐอเมริกามายังตลาดหลักทรัพย์ของอินเดีย ขณะที่ Kogrid และคณะ (2009) ศึกษาถึงผลดังกล่าวในช่วงที่วิกฤตการณ์ทางการเงินในปี ค.ศ. 1997 แพร่กระจายจากไทยไปมาเลเซีย

หากทำการพิจารณาเฉพาะตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มตลาดเกิดใหม่ (Emerging markets) จะพบว่าการปรับตัวลดลงของดัชนีหลักทรัพย์นั้น สอดคล้องกับการไหลออกของเงินลงทุนต่างประเทศในหลักทรัพย์ของภูมิภาคด้วยซึ่งมีความรุนแรงมากในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 ดังที่แสดงในภาพที่ ก.8

ภาพที่ ก.8 การไหลเข้าของเงินลงทุนสุทธิในหลักทรัพย์ในเอเชียและดัชนีหลักทรัพย์ของบางประเทศของกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ในภูมิภาคเอเชีย

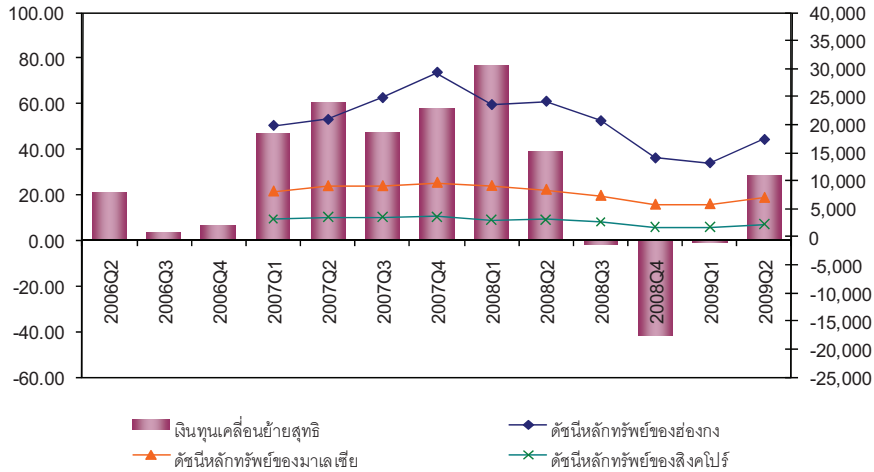

ที่มา: IMF (2009a) และ CEIC

การปรับตัวลดลงของดัชนีหลักทรัพย์และการไหลออกของเงินทุนจากต่างประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนของความชอบในความเสี่ยง (Risk appetite) ของนักลงทุน เนื่องจากนักลงทุนมองว่าการลงทุนในกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ เช่น ในภูมิภาคเอเชียมีความเสี่ยงสูง จึงเกิดการโยกย้ายเงินทุนออกจากภูมิภาคนี้ แต่จากภาพที่ ก.8 จะเห็นได้ว่ามีเงินทุนไหลเข้ามายังภูมิภาคนี้อีกครั้งในช่วงเวลาไม่นาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการไหลออกของเงินทุนในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เป็นการปรับตัวในลักษณะที่รุนแรงเกินกว่าที่ควรจะเป็น (Overshoot) ไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยพื้นฐานอย่างแท้จริง และเมื่อพิจารณาดัชนีหลักทรัพย์เป็นรายประเทศ จะพบว่าดัชนีหลักทรัพย์ของประเทศในภูมิภาคเอเชียมีการปรับตัวสูงขึ้นกว่าของสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ดังที่แสดงในตารางที่ ก.11

ในส่วนของตลาดหลักทรัพย์ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตลาดที่พัฒนาแล้ว (Mature market) ในเอเชียจะมีการปรับตัวลดลงของดัชนีหลักทรัพย์อย่างรุนแรงในไตรมาสที่ 3 และ 4 ของปี ค.ศ. 2008 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการไหลออกสุทธิของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ ดังที่แสดงในภาพที่ ก.9 เนื่องจากการปรับการคาดการณ์ของนักลงทุนว่าเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอาจเข้าสู่ภาวะถดถอยอีกครั้งจากการลดลงของการค้าระหว่างประเทศเพราะการชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาและการแข็งค่าของค่าเงินเยน หลังจากที่เริ่มมีการฟื้นตัวในปี ค.ศ. 2007 จากภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991

ตารางที่ ก.11 การปรับตัวของดัชนีหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาและภูมิภาคเอเชียปี ค.ศ. 2009 (ข้อมูลเดือนมกราคม-พฤศจิกายนเมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2008)

ประเทศ	การปรับตัวของดัชนีหลักทรัพย์ (ร้อยละ)
สหรัฐอเมริกา	14.7
ญี่ปุ่น	12.6
จีน	80
อินโดนิเซีย	80
ไทย	57.1
สิงคโปร์	53.5
มาเลเซีย	42.3
เกาหลีใต้	39.5

ที่มา: ADB (2009a)

ภาพที่ ก.9 เงินลงทุนในหลักทรัพย์สุทธิและดัชนีหลักทรัพย์ของญี่ปุ่น

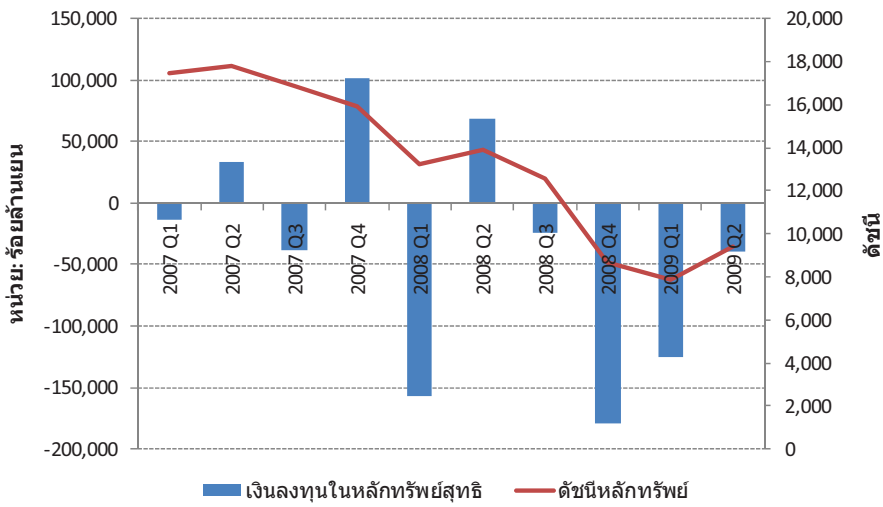

ที่มา: CEIC และธนาคารกลางของญี่ปุ่น

กล่าวโดยสรุป ภูมิภาคเอเชียได้รับการส่งผ่านผลกระทบจากวิกฤตฯ ผ่านช่องทางตลาดทุนในช่วงไตรมาสที่ 3 และ 4 ของปี ค.ศ. 2008 ซึ่งเป็นช่วงที่วิกฤตฯ ได้ลุกลามไปยังภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ดี ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่นั้นเป็นการปรับตัวที่รุนแรงกว่าที่ควรจะเป็น (Overshoot) ในช่วงที่นักลงทุนมีความอ่อนไหวต่อวิกฤตฯ เท่านั้น ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ในภูมิภาคมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นจนเข้าใกล้ระดับก่อนเกิดวิกฤตฯ และ

เริ่มมีการไหลเข้าของเงินทุนมายังภูมิภาคนี้อีกครั้งตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2009 ในส่วนของตลาดทุนของญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตลาดที่พัฒนาแล้วในภูมิภาคเอเชีย ก็ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ เช่นกัน อันเป็นผลมาจากการปรับการคาดการณ์ของนักลงทุนในภาวะเศรษฐกิจของญี่ปุ่น จึงทำให้มีการปรับตัวลดลงของดัชนีหลักทรัพย์และการไหลออกของเงินลงทุนสุทธิในหลักทรัพย์อย่างรุนแรงในไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008

ก.6.3 ช่องทางการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศในภูมิภาคเอเชียส่วนใหญ่พึ่งพิงการส่งออกเป็นหลัก และมีสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดปลายทางที่สำคัญ ในปี ค.ศ. 2008 สัดส่วนการส่งออกของภูมิภาคเอเชียไปยังสหรัฐอเมริกาคิดเป็นร้อยละ 28.6 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด ดังนั้น เมื่อเกิดวิกฤตฯ ขึ้นในสหรัฐอเมริกาจะส่งผลให้อุปสงค์ต่อสินค้าขั้นสุดท้ายของสหรัฐอเมริกาปรับตัวลดลงอย่างรุนแรง และส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังประเทศผู้ส่งออก อีกทั้งลักษณะการผลิตสินค้าในภูมิภาคเอเชียที่อยู่ในรูปแบบเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ ทำให้ผลกระทบจากการหดตัวของอุปสงค์ในสินค้าขั้นสุดท้าย จะถูกส่งต่อจากประเทศผู้ประกอบสินค้ามายังประเทศผู้ผลิตชิ้นส่วนและส่วนประกอบในภูมิภาคอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ในด้านการค้าระหว่างประเทศทั้งจากการค้าทางตรงและทางอ้อม

หากพิจารณาการค้าทางตรงระหว่างภูมิภาคเอเชียกับสหรัฐอเมริกา จะพบว่ามูลค่าการส่งออกไปสหรัฐอเมริกามีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 แต่วิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาส่งผลให้มูลค่าการส่งออกหดตัวอย่างมาก ดังที่แสดงในตารางที่ ก.12 โดยประเทศที่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงได้แก่ญี่ปุ่นและมาเลเซีย

ตารางที่ ก.12 การหดตัวของการส่งออกจากประเทศในภูมิภาคเอเชียไปสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 2009

ประเทศ	อัตราการหดตัวของมูลค่าการส่งออกไปสหรัฐอเมริกาในปีค.ศ. 2009
จีน	-12
ญี่ปุ่น	-31.1
เกาหลีใต้	-18.4
ไต้หวัน	-21.9
มาเลเซีย	-24.3
ไทย	-18.9

ที่มา: International Trade Administration, US Department of Commerce

นอกจากนี้ ประเทศในภูมิภาคเอเชียยังมีความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาในรูปแบบของการค้าทางอ้อมอีกด้วย ผ่านทางการค้าในชิ้นส่วนและส่วนประกอบ (Parts and components) ระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเดียวกัน งานศึกษาของ Chia (2010) Authukorala และ Kohpaiboon (2009) และ Singapore Ministry of Trade and Industry (2009) พบว่าการค้าในชิ้นส่วนและส่วนประกอบระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นผลมาจากลักษณะการผลิตของอุตสาหกรรมที่เป็นเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ จึงมีการค้าในชิ้นส่วนและส่วนประกอบเพื่อนำมาใช้ในการประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้ายส่งไปจำหน่ายยังตลาดภายนอกภูมิภาค ซึ่งได้แก่กลุ่มประเทศ G3 ซึ่งสอดคล้องกับสถิติการค้าของภูมิภาคเอเชียที่พบว่าการค้าในชิ้นส่วนและส่วนประกอบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.6 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของภูมิภาคในปี ค.ศ. 2006 และกว่าร้อยละ 50 เป็นการค้าในภูมิภาคเดียวกัน (Intra-regional trade)

งานศึกษาของ Authukorala และ Kohpaiboon (2009) พบว่าจีนเป็นตลาดปลายทางที่สำคัญที่สุดสำหรับการค้าชิ้นส่วนและส่วนประกอบภายในภูมิภาค โดยการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมของจีนจากประเทศในภูมิภาคเอเชียกว่าร้อยละ 40 จะอยู่ในลักษณะของชิ้นส่วนและส่วนประกอบสำหรับนำมาผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ โดยมีจีนเป็นฐานการประกอบสินค้า ซึ่งได้แก่ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อการและเครื่องจักรกล นอกจากนี้ งานศึกษาของ Authukorala และ Kohpaiboon (2009) และ Singapore Ministry of Trade and Industry (2009) ยังเน้นถึงบทบาทของจีนในการเป็นผู้นำเข้าชิ้นส่วนและส่วนประกอบของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศและเป็นอุตสาหกรรมส่งออกหลักที่สร้างรายได้สูงเป็นอันดับหนึ่งให้กับประเทศในภูมิภาคอาเซียนและจีน โดยประเทศในภูมิภาคอาเซียนทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนและส่วนประกอบ เพื่อส่งให้จีนนำไปประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้ายก่อนส่งออกไปจำหน่ายยังกลุ่มประเทศ G3 ดังนั้น การที่เศรษฐกิจของตลาดปลายทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา มีการหดตัวจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้น จะส่งผลกระทบผ่านช่องทางการค้าทางอ้อมมายังประเทศต่างๆ ที่เป็นผู้ส่งออกชิ้นส่วนและส่วนประกอบให้กับจีนได้

อย่างไรก็ตาม จากตารางที่ ก.13 จะเห็นได้ว่ามูลค่าการนำเข้าของจีนจากภูมิภาคเอเชียจะมีการปรับตัวลดลงก่อนการหดตัวของมูลค่าส่งออกจากจีนไปสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ทั้งนี้เนื่องจากการนำเข้าของจีนจากภูมิภาคเอเชียนั้นอยู่ในรูปของชิ้นส่วนและส่วนประกอบ การลดลงของการนำเข้านี้เกิดจากการหดตัวของคำสั่งซื้อในสินค้าขั้นสุดท้าย และเป็นสัญญาณว่ามูลค่าการส่งออกในช่วงเวลาถัดไปจะมีการปรับตัวลดลง ซึ่งสอดคล้องกับสถิติการค้าระหว่างประเทศซึ่งแสดงในตารางที่ ก.13 ที่แสดงให้เห็นว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียได้รับผลกระทบทางการค้าทางอ้อมผ่านเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

ตารางที่ ก.13 มูลค่าการส่งออกและนำเข้าของจีน

	การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าการส่งออก		การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าการนำเข้า
	สหรัฐอเมริกา	สหภาพยุโรป	ภูมิภาคเอเชียตะวันออก
ไตรมาสที่ 4 ปี ค.ศ. 2008	4.1	0.7	-23.5
ไตรมาสที่ 1 ปี ค.ศ. 2009	-17.7	-14.7	-35.3

ที่มา: Authukorala และ Kohpaiboon (2009)

ในส่วนของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียนั้น จะพบว่ายังมีการไหลเข้าสุทธิของเงินลงทุนทางตรงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภูมิภาคเอเชียไม่ได้รับการส่งผ่านผลกระทบจากวิกฤตฯ ผ่านช่องนี้แต่อย่างใด เว้นแต่บริษัทที่อยู่ในเครือของบริษัทที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ โดยตรง อาจได้รับผลกระทบในด้านการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากบริษัทแม่ ในกรณีที่บริษัทแม่มีที่ตั้งอยู่ในประเทศที่เป็นต้นตอหรือได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ที่รุนแรง

กล่าวโดยสรุป จากการที่ภูมิภาคเอเชียพึ่งพิงการส่งออกเป็นหลัก จึงทำให้ได้รับผลกระทบด้านการค้าระหว่างประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างรุนแรงจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา โดยผลกระทบด้านการค้าทางอ้อมนั้น เกิดขึ้นจากการที่ประเทศในภูมิภาคเอเชียทำหน้าที่เป็นฐานการผลิตชิ้นส่วนและส่วนประกอบให้กับจีน ซึ่งเป็นผู้ประกอบสินค้าก่อนส่งไปจำหน่ายยังกลุ่มประเทศ G3 อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้ จะพบว่าไม่ได้รับผลกระทบอย่างใด

ก.6.4 บทสรุปและสถานการณ์ปัจจุบัน

ผลกระทบจากวิกฤตฯ ที่มีต้นตอในสหรัฐอเมริกา มีการส่งผ่านมายังภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านช่องทางด้านการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศในภูมิภาคเอเชียเป็นประเทศที่พึ่งพิงการส่งออกเป็นหลัก และสหรัฐอเมริกาจัดเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของประเทศในภูมิภาคนี้ จึงทำให้ได้รับผลกระทบในรูปแบบการค้าทางตรงและทางอ้อม

ในส่วนของช่องทางภาคการเงินนั้น ประเทศในภูมิภาคเอเชีย ไม่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายจากหลักทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์หรือการมีธุรกรรมกับสถาบันการเงินที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ มากนัก เนื่องจากภาคการเงินของภูมิภาคมีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะภาคสถาบันการเงินในกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ของเอเชีย อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบและการดำเนินการหลังเกิดวิกฤตการณ์การเงินปี ค.ศ. 1997 จะมีเพียงผลกระทบจากการตึงตัวของสภาพคล่องในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 เท่านั้น

ในส่วนของช่องทางตลาดทุนนั้น ตลาดหลักทรัพย์ในภูมิภาคเอเชียมีการผันแปรไปในทิศทางเดียวกันกับตลาดหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาอยู่แล้ว และได้รับผลกระทบที่รุนแรงในช่วงไตรมาสที่ 3 และ 4 ของปี ค.ศ. 2008 ดังจะเห็นได้จากการปรับตัวลดลงของดัชนีหลักทรัพย์ เพราะผลจากการติดต่อจากสหรัฐอเมริกาและการไหลออกของเงินลงทุนสุทธิในหลักทรัพย์ อย่างไรก็ดี การปรับตัวที่เกิดขึ้นในตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มตลาดเกิดใหม่มาจากความอ่อนไหว การปรับเปลี่ยนความชอบในความเสี่ยงของนักลงทุนและการคาดการณ์แนวโน้มตลาดในระยะสั้น มากกว่าการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง ในขณะที่ตลาดหลักทรัพย์ของญี่ปุ่นซึ่งเป็นตลาดที่พัฒนาแล้ว ประสบปัญหาการปรับเปลี่ยนการคาดการณ์ของนักลงทุนว่าเศรษฐกิจญี่ปุ่นอาจเข้าสู่ภาวะถดถอยอีกครั้ง จึงทำให้มีการปรับตัวลดลงของดัชนีหลักทรัพย์และมีการไหลออกสุทธิของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ อย่างไรก็ดี นับตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ทั้งในกลุ่มตลาดเกิดใหม่และญี่ปุ่นมีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าในส่วนของญี่ปุ่น การปรับตัวที่เพิ่มขึ้นนี้จะยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่ากลุ่มตลาดเกิดใหม่ในเอเชียและสหรัฐอเมริกาก็ตาม

ก.7 มาตรการของสหรัฐอเมริกาในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงมาตรการของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้น โดยจะแบ่งมาตรการออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การใช้นโยบายการเงินในการกระตุ้นเศรษฐกิจ มาตรการในการช่วยเหลือภาคการเงิน มาตรการในการปรับปรุงการกำกับดูแลภาคการเงิน และมาตรการในการกระตุ้นเศรษฐกิจ (Stimulus package)

ก.7.1 นโยบายการเงิน

ธนาคารกลางของสหรัฐอเมริกา (Federal Reserve) ได้ใช้นโยบายการเงินในการเพิ่มสภาพคล่องในตลาดเงิน ลดต้นทุนการกู้ยืม และเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจโดยการผ่านมาตรการต่างๆ ดังนี้

- ลดอัตราดอกเบี้ยนโยบาย (Federal funds rate) ลงอย่างต่อเนื่องจนอยู่ในระดับร้อยละ 0.0 และคงอัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ระดับนี้ตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ. 2008 จนถึงปัจจุบัน

- การประกาศซื้อพันธบัตรรัฐบาลและหลักทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืมของภาคอสังหาริมทรัพย์ (Mortgage-related securities) เป็นวงเงิน 1.25 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ

- จัดตั้งโครงการปล่อยกู้หลักทรัพย์ที่ได้รับการค้ำประกันจากสินทรัพย์ (Term Asset-Backed Securities Loan Facility: TALF) ขึ้นเพื่อสนับสนุนการซื้อหลักทรัพย์ที่มีสินทรัพย์ค้ำประกัน โดยสินทรัพย์ดังกล่าวประกอบด้วย เงินกู้ของนักเรียนนักศึกษา

เงินกู้ของอุตสาหกรรมยานยนต์ เงินกู้ของบัตรเครดิต และเงินกู้ที่มีการค้ำประกันโดยสำนักบริหารธุรกิจขนาดเล็ก (Small Business Administration) ซึ่งคาดว่าจะสามารถก่อให้เกิดการปล่อยกู้ให้กับผู้บริโภคและธุรกิจขนาดเล็กได้สูงถึง 1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ

- การประกาศซื้อตั๋วเงินคลังระยะยาวเป็นวงเงินไม่เกิน 300 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งส่งผลให้อัตราผลตอบแทนของตั๋วเงินคลังระยะ 10 ปี (10-year Treasury yield) ลดลงจากร้อยละ 2.9 เหลือต่ำกว่าร้อยละ 2.6

ก.7.2 มาตรการในการช่วยเหลือภาคการเงิน

รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ออกมาตรการต่างๆ ในการช่วยเหลือภาคการเงิน สามารถสรุปได้ดังนี้

- กระทรวงการคลังของสหรัฐฯ ได้เข้าควบคุมกิจการของแฟนนี่เมและเฟรดดี้แมค ซึ่งเป็นวิสาหกิจของรัฐ (Government-sponsored enterprise: GSE) ในด้านสินเชื่อและสังหาริมทรัพย์

- ธนาคารกลางสหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือแก่เอไอจีซึ่งเป็นบริษัทด้านการประกันภัยขนาดใหญ่เป็นวงเงิน 123 พันล้านเหรียญสหรัฐ

- ธนาคารกลางสหรัฐฯ อนุมัติให้โกลด์แมนแซคส์และมอร์แกนสแตนลี่ย์ซึ่งเป็นวานิชธนกิจขนาดใหญ่เปลี่ยนสภาพเป็นธนาคาร เพื่อให้ธนาคารกลางสหรัฐฯ มีอำนาจการกำกับดูแลและตรวจสอบสถาบันการเงินทั้งสองแห่ง และสร้างช่องทางให้สถาบันการเงินทั้งสองสามารถกู้ยืมเงินจากธนาคารกลางผ่านหน้าต่างเงินกู้ซื้อลด (Discount window) ได้

- ธนาคารกลางสหรัฐฯ ปล่อยกู้ให้กับเจพีมอร์แกนและเชสเป็นวงเงิน 29 พันล้านเหรียญสหรัฐเพื่อใช้ในการซื้อกิจการของแบร์สเติร์นส์ซึ่งเป็นวานิชธนกิจขนาดใหญ่ที่ประสบปัญหาการขาดทุนอย่างหนักเนื่องจากวิกฤตการณ์ซับไพรม์ เพื่อป้องกันการล้มละลายของแบร์สเติร์นส์ที่อาจก่อให้เกิดภาวะตื่นตระหนกในตลาดเงิน

- การประกาศใช้กฎหมายสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจฉบับฉุกเฉิน ปี ค.ศ. 2008 (Emergency Economic Stabilization Act 2008) ซึ่งนำมาสู่การจัดตั้งโครงการบรรเทาสินทรัพย์ที่มีปัญหา (Troubled Asset Relief Program: TARP) วงเงิน 700 พันล้านเหรียญสหรัฐเพื่อใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการเงินของสหรัฐอเมริกาผ่านการเข้าไปถือหุ้นในสถาบันการเงินและการซื้อสินทรัพย์ที่มีปัญหา (Toxic assets) จากวิกฤตการณ์ซับไพรม์ ซึ่งในปัจจุบันกระทรวงการคลังสหรัฐฯได้

ใช้วงเงินภายใต้ TARP ไปแล้วทั้งสิ้นร้อยละ 42 ของวงเงินทั้งหมด โดย TARP นี้ได้รับการขยายเวลาดำเนินการไปจนถึงเดือนตุลาคมปีค.ศ. 2010

- การแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ที่มีปัญหา (Toxic assets) ผ่านการลงทุนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public-Private Partnership Investment) โดยการใช้เม็ดเงินจากภาคเอกชนร่วมกับเงินจาก TARP ในการซื้อสินทรัพย์ที่มีปัญหาจากสถาบันการเงิน เพื่อทำให้สถาบันการเงินมีความแข็งแกร่งมากขึ้น

- กระทรวงการคลัง ธนาคารกลาง และบรรษัทประกันเงินฝากของสหรัฐอเมริกา (Federal Deposit Insurance Corporation: FDIC) ร่วมกันค้ำประกันความเสียหายจากสินทรัพย์ที่มีปัญหา (Toxic assets) ของซิตี้กรุ๊ปในวงเงิน 306 พันล้านเหรียญสหรัฐ[23] นอกจากนี้ กระทรวงการคลังยังได้ให้การสนับสนุนด้านการเงินเพิ่มเติมกับซิตี้กรุ๊ปภายใต้ TARP อีกเป็นวงเงินรวมทั้งสิ้น 45 พันล้านเหรียญสหรัฐ

- การจัดทำการทดสอบภาวะวิกฤต (Stress test) กับสถาบันการเงินขนาดใหญ่จำนวน 19 แห่ง เพื่อหามาตรการในการรับมือในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์รุนแรงขึ้นในอนาคต

ก.7.3 มาตรการในการปรับปรุงการกำกับดูแลภาคการเงิน

รัฐบาลสหรัฐฯ ได้มีการเสนอกฎหมายต่างๆ ไปยังรัฐสภาเพื่อปรับปรุงการกำกับดูแลภาคการเงิน ประกอบด้วย

- การเสนอให้เพิ่มอำนาจให้ธนาคารกลางในการกำกับดูแลธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคารที่อาจส่งผลต่อเสถียรภาพของระบบการเงินของประเทศ

- การเสนอให้จัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลระบบธนาคารระดับชาติ (National Bank Supervisor) โดยเป็นการรวมองค์กรต่างๆ ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบธนาคารให้เป็นองค์กรเดียว

- การเสนอให้เพิ่มการกำกับดูแลตลาดสำหรับธุรกรรมการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ (Securitization market) ในด้านความโปร่งใสและการกำกับดูแลบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือ (Credit rating)

- การเสนอให้เพิ่มการกำกับดูแลการซื้อขายตราสารอนุพันธ์ผ่านตลาดต่อรองหรือนอกระบบตลาด (over-the-counter)

---

[23] ภายใต้การให้ความช่วยเหลือนี้ ซิตี้กรุ๊ปจะเป็นผู้รับผิดชอบความเสียหาย 29 พันล้านเหรียญสหรัฐแรก ความเสียหายส่วนที่เหลือจะเป็นภาระของทั้ง 3 หน่วยงานที่ร่วมกันค้ำประกันความเสียหาย

- ธนาคารกลางสหรัฐฯ เสนอแนวทางการกำกับดูแลการกำหนดค่าตอบแทนของผู้บริหารสถาบันการเงิน เพื่อไม่ให้การกำหนดค่าตอบแทนสร้างแรงจูงใจที่ทำให้ผู้บริหารดำเนินนโยบายที่สร้างความเสี่ยงให้กับสถาบันการเงิน

ก.7.4 มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ

สำหรับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา สามารถสรุปได้ดังนี้

- การประกาศใช้กฎหมายกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี ค.ศ. 2008 (Economic Stimulus Act 2008) ซึ่งมีสาระสำคัญได้แก่การลดภาษีให้กับผู้มีรายได้น้อยและปานกลาง การสร้างแรงจูงใจด้านภาษีให้กับภาคธุรกิจ เช่น การหักค่าใช้จ่ายและค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ การขยายเพดานสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ที่แฟนนี่เมและเฟรดดี้แมคซึ่งเป็นวิสาหกิจของรัฐสามารถซื้อได้

- การประกาศใช้กฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจและการลงทุนแห่งสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 2009 (American Recovery and Reinvestment Act 2009) ภายใต้วงเงิน 787.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อใช้ในการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการลดภาษีและการลงทุนของภาครัฐ โดยการใช้จ่ายของภาครัฐผ่านกฎหมายฉบับนี้จะเน้นไปที่โครงการที่เกี่ยวข้องกับพลังงานสะอาด การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน สะพาน ระบบส่งน้ำ) การศึกษา การลดภาษี การสร้างงาน การลดต้นทุนด้านสาธารณสุข การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ เป็นต้น

- รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ใช้เงินจำนวน 75.9 พันล้านเหรียญสหรัฐภายใต้ TARP ในการช่วยเหลืออุตสาหกรรมยานยนต์ ซึ่งรวมถึงการให้ความช่วยเหลือกับเจเนอร์รัลมอเตอร์และไครซ์เลอร์โดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะเป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ 60 ในเจเนอร์รัลมอเตอร์และถือหุ้นร้อยละ 8 ในไครซ์เลอร์

สำหรับข้อวิจารณ์ต่อมาตรการของรัฐบาลสหรัฐอเมริกานั้น ในส่วนของมาตรการช่วยเหลือภาคการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง TARP นั้น ถูกวิจารณ์ว่าวงเงินไม่เพียงพอที่จะใช้ในการซื้อสินทรัพย์ที่มีปัญหาจากสถาบันการเงิน และการให้ความช่วยเหลือสถาบันการเงินผ่าน TARP ไม่สามารถแก้ไขปัญหาสภาพคล่องในตลาดการเงินได้ เพราะไม่มีหลักประกันว่าสถาบันการเงินที่ได้รับความช่วยเหลือจะเริ่มทำการปล่อยกู้อีกครั้ง อีกทั้งการใช้การลงทุนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public-Private Partnership Investment) ในการซื้อสินทรัพย์ที่มีปัญหานั้น จะมีความยุ่งยากในการกำหนดราคาสินทรัพย์ เนื่องจากสินทรัพย์ที่มีปัญหาส่วนมากอยู่ในรูปแบบของตราสารอนุพันธ์ที่มีความซับซ้อนมาก ยากแก่การทราบมูลค่าที่แท้จริงในยามที่เกิดวิกฤตฯ

สำหรับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านกฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจและการลงทุนแห่งสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 2009 (American Recovery and Reinvestment Act 2009) นั้น ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของการมีข้อความให้ซื้อสินค้าสหรัฐอเมริกาในมาตรการดังกล่าว ซึ่งทำให้สหรัฐอเมริกาถูกโจมตีว่ากำลังจะใช้มาตรการกีดกันทางการค้าอีกด้วย

อย่างไรก็ดี Congressional Budget Office (CBO) ได้มีการประมาณว่าในไตรมาสสุดท้ายของปี ค.ศ. 2009 กฎหมายฉบับนี้ก่อให้เกิดการสร้างงานใหม่สูงถึง 2.1 ล้านตำแหน่ง และก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 3.5 ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีการคาดการณ์ว่ากฎหมายฉบับนี้จะช่วยให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้นในปี ค.ศ. 2010

ก.8 มาตรการของยุโรปในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงมาตรการของภาครัฐใช้ในการรับมือวิกฤตฯ ในยุโรป โดยจะแบ่งมาตรการออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การใช้นโยบายการเงินในการกระตุ้นเศรษฐกิจ มาตรการในการช่วยเหลือภาคการเงิน มาตรการในการปรับปรุงการกำกับดูแลสถาบันการเงินและมาตรการในการกระตุ้นเศรษฐกิจ

ก.8.1 นโยบายการเงิน

ธนาคารกลางของสหภาพยุโรปใช้นโยบายการเงินในการกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยการลดอัตราดอกเบี้ยลงจากร้อยละ 4.5 ในเดือนกันยายนปี ค.ศ. 2008 เหลือร้อยละ 2 ในเดือนมกราคมปี ค.ศ. 2009 และอยู่ที่ระดับร้อยละ 1 ในเดือนพฤษภาคมปี ค.ศ. 2009 และคงอัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ระดับนี้จนถึงสิ้นปี ค.ศ. 2009

ในขณะที่ธนาคารกลางของอังกฤษก็ได้มีการปรับลดอัตราดอกเบี้ยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เดือนกันยายนปี ค.ศ. 2008 จากร้อยละ 5 มาอยู่ที่ร้อยละ 0.5 ในเดือนเมษายนปี ค.ศ. 2009 และคงอัตรานี้ไว้จนถึงเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2009 นอกจากนี้ธนาคารกลางของอังกฤษยังได้เพิ่มปริมาณเงินในระบบอีกเป็นจำนวน 125 ล้านปอนด์เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจอีกทางหนึ่งด้วย

ก.8.2 มาตรการในการช่วยเหลือภาคการเงิน

สาระสำคัญของมาตรการนี้ได้แก่การเข้าไปให้ความช่วยเหลือสถาบันการเงินที่มีปัญหาในด้านสภาพคล่อง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากวิกฤตฯ ที่แพร่กระจายเข้ามาในยุโรป โดยมาตรการที่กลุ่มประเทศในยุโรปประกาศใช้ สามารถสรุปได้ดังนี้

- การขยายวงเงินการรับประกันเงินฝาก ซึ่งนอกเหนือจากที่แต่ละประเทศดำเนินการเองแล้ว ที่ประชุมรัฐมนตรีคลังของสหภาพยุโรปยังเห็นชอบให้กำหนดแนวทางร่วมกันในด้านการรับประกันเงินฝาก โดยรัฐบาลแต่ละประเทศจะขยายวงเงินขั้นต่ำ

ในการรับประกันเงินฝากจาก 20,000 ยูโร เป็น 50,000 ยูโร นอกจากนี้ในแต่ละประเทศมีการขยายวงเงินการรับประกันเงินฝาก ดังนี้

- รัฐบาลสหราชอาณาจักรประกาศขยายวงเงินรับประกันเงินฝากเป็น 50,000 ปอนด์
- รัฐบาลไอร์แลนด์ประกาศรับประกันเงินฝากเต็มจำนวนให้กับธนาคารจำนวน 6 แห่ง
- รัฐบาลเยอรมันประกาศรับประกันบัญชีเงินฝากเอกชนทุกบัญชี

- การให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนให้กับสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นมาตรการที่ประกาศใช้ในเกือบทุกประเทศ เช่น
  - รัฐบาลฝรั่งเศสจัดเตรียมเงินกู้จำนวน 320 ล้านยูโรให้กับธนาคารและสถาบันการเงินเพื่อเสริมสภาพคล่อง และเตรียมวงเงินอีก 40 พันล้านยูโรสำหรับให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนของสถาบันการเงิน
  - รัฐบาลเยอรมันประกาศแผนค้ำประกันเงินกู้ให้กับภาคธนาคารจำนวน 400 ล้านยูโร อีกทั้งยังมีการจัดตั้งกองทุนเสถียรภาพตลาดการเงิน (Soffin) เพื่อเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือสถาบันการเงินในด้านสภาพคล่องและให้ความช่วยเหลือด้านการเพิ่มทุน รวมถึงจัดตั้งสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ในการถือสินทรัพย์ที่มีปัญหา (Bad bank)
  - รัฐบาลสหราชอาณาจักรเสนอมาตรการค้ำประกันสินเชื่อ (Credit Guarantee Scheme) เพื่อค้ำประกันหนี้สินระยะสั้นให้กับสถาบันการเงิน และจัดตั้งแผนจัดซื้อหลักทรัพย์ (Asset Purchases Plan) เป็นวงเงิน 200 พันล้านปอนด์ในการช่วยซื้อหนี้และพันธบัตรรัฐบาลจากสถาบันการเงินเพื่อช่วยเสริมสภาพคล่อง
  - รัฐบาลไอร์แลนด์จัดเตรียมวงเงินจำนวน 10 พันล้านยูโรเพื่อใช้ในเพิ่มทุนให้กับสถาบันการเงิน

- ภาครัฐของบางประเทศในยุโรป ได้แก่ เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ เยอรมัน อิตาลี สวีเดน และสหราชอาณาจักร ได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือในการซื้อสินทรัพย์ที่มีปัญหาจากสถาบันการเงิน

- การเข้าควบคุมกิจการสถาบันการเงินที่ประสบปัญหามาเป็นของรัฐ ดังที่เกิดขึ้นในเนเธอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร ออสเตรีย เยอรมัน ไอซ์แลนด์

- การเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับสถาบันการเงิน โดยในสหราชอาณาจักรมีการกำหนดให้สถาบันการเงินขนาดใหญ่เพิ่มเงินกองทุนขั้นที่ 1 (Tier 1 capital) ซึ่งรัฐบาลจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านแหล่งเงินทุน

ก.8.3 มาตรการในการปรับปรุงการกำกับดูแลสถาบันการเงิน

สหภาพยุโรปมีการเสนอแนวทางในการปรับปรุงการกำกับดูแลสถาบันการเงินดังต่อไปนี้

- การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการความเสี่ยง (European Systemic Risk Council) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนธนาคารกลางของประเทศต่างๆ ในสหภาพยุโรป ซึ่งจะทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำในด้านการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพทางด้านการเงินของสหภาพยุโรปร่วมกัน

- การจัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลระบบการเงิน (European System of Financial Supervisors) ซึ่งจะประกอบไปด้วยองค์กรกำกับดูแลภาคการเงินของประเทศในสหภาพยุโรป ทำหน้าที่ในการวางแนวทางการกำกับดูแลภาคการเงินเพื่อให้ประเทศในสหภาพยุโรปมีแนวทางการกำกับดูแลในทิศทางเดียวกัน

ก.8.4 มาตการในการกระตุ้นเศรษฐกิจ

เป็นมาตรการที่ออกมาเพื่อกระตุ้นการบริโภคและการลงทุนในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ โดยสาระสำคัญของมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น

- การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการก่อสร้างหรือบูรณะสาธารณูปโภค การลงทุนในการศึกษา การวิจัยและพัฒนา การลงทุนในเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับพลังงานสะอาด เป็นต้น

- การกระตุ้นการใช้จ่าย เช่น การลดภาษีบุคคล ภาษีนิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น

- การให้ความช่วยเหลืออุตสาหกรรมหรือภาคธุรกิจที่ประสบปัญหา เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน

- การใช้จ่ายในสวัสดิการสังคม เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เช่น คนว่างงาน ผู้สูงอายุ และผู้มีรายได้น้อย

ตารางที่ ก.14 มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของบางประเทศในสหภาพยุโรป

ประเทศ	วงเงิน (พันล้านเหรียญสหรัฐ)	โครงสร้างพื้นฐาน	การกระตุ้นการใช้จ่าย	การให้ความช่วยเหลืออุตสาหกรรมที่ประสบปัญหา	สวัสดิการสังคม
สหภาพยุโรป	256	✓	✓	-	-
เยอรมัน	65	✓	✓	อุตสาหกรรมยานยนต์	✓
สหราชอาณาจักร	29.6	✓	✓	ค้ำประกันเงินกู้ให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก	✓
ฝรั่งเศส	33	✓	✓	อุตสาหกรรมยานยนต์	✓
เนเธอร์แลนด์	7.5	✓	✓	-	✓
สเปน	14.3	✓	-	อุตสาหกรรมยานยนต์	✓
สวีเดน	2.7	✓	-	-	✓

ที่มา: Congressional Research Service (2009)

ในส่วนของมาตรการของสหภาพยุโรป วงเงิน 256 พันล้านเหรียญสหรัฐดังที่แสดงในตารางที่ ก.14 นั้น เป็นแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจ (Economic Recovery Plan) ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือในโครงการลงทุนระหว่างประเทศในสหภาพยุโรป โดยเน้นไปที่โครงการที่เกี่ยวข้องกับพลังงานสะอาดและการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางด้านโทรคมนาคม ตลอดจนการกระตุ้นการบริโภคในแต่ละประเทศ

อย่างไรก็ตาม มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของบางประเทศในยุโรปยังก่อให้เกิดข้อวิจารณ์ถึงความมีประสิทธิภาพของนโยบาย เช่น IMF แสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบายของสหราชอาณาจักรที่กระตุ้นการใช้จ่ายด้วยการลดภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 2.5 เป็นการชั่วคราว เพราะมาตรการในลักษณะดังกล่าวจะไม่ได้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ในส่วนของมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของเยอรมันนั้น มีการวิจารณ์ว่าการกระตุ้นการใช้จ่ายในประเทศอาจไม่มีผลในการกระตุ้นเศรษฐกิจมากนัก เนื่องจากเยอรมันพึ่งพิงการส่งออกเป็นหลัก และถึงแม้ว่าบางประเทศในสหภาพยุโรป

จะเริ่มมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2009 แต่ยังไม่มีหลักฐานยืนยันที่แน่ชัดว่าเป็นผลมาจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ หรือเป็นผลมาจากการขยายตัวของการค้าโลกซึ่งส่งผลดีต่อภาคการส่งออกของสหภาพยุโรป

ก.9 มาตรการของเอเชียในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงมาตรการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการรับมือวิกฤตฯ ในส่วนของภูมิภาคเอเชีย โดยจะแบ่งมาตรการออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ นโยบายการเงิน มาตรการในการช่วยเหลือภาคการเงิน และมาตรการในการกระตุ้นเศรษฐกิจ

ก.9.1 นโยบายการเงิน

ธนาคารกลางของญี่ปุ่นได้ร่วมมือกับธนาคารกลางของประเทศอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ในการลดดอกเบี้ยลงอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการเพิ่มสภาพคล่องให้กับระบบเศรษฐกิจจนเหลือร้อยละ 0.1 ในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2008 นอกจากนี้ธนาคารกลางของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียได้ใช้นโยบายการลดอัตราดอกเบี้ยเพื่อเพิ่มสภาพคล่องให้กับระบบเศรษฐกิจเช่นกัน ดังที่แสดงในตารางที่ ก.15

ตารางที่ ก.15 อัตราดอกเบี้ยนโยบายของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

ประเทศ	อัตราดอกเบี้ย ณ ปัจจุบัน (กุมภาพันธ์ 2010)	อัตราดอกเบี้ยก่อนการเปลี่ยนแปลงครั้งสุดท้าย	วันที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสุดท้าย
เกาหลีใต้	2	3	16 กุมภาพันธ์ 2009
ญี่ปุ่น	0.1	0.3	19 ธันวาคม 2008
ฮ่องกง	0.5	1.5	17 ธันวาคม 2008
จีน	5.31	5.58	22 ธันวาคม 2008

ที่มา: http://www.fxstreet.com

อย่างไรก็ตาม จีนได้มีการประกาศขึ้นอัตราดอกเบี้ยตั๋วเงินคลังระยะ 3 เดือน ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2010 ในอัตราร้อยละ 0.04 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะควบคุมเงินเฟ้อและเพื่อป้องกันไม่ให้เศรษฐกิจมีการเติบโตที่รวดเร็วเกินไป เพราะเกรงว่าจะเป็นการสร้างภาวะฟองสบู่ในราคาสินทรัพย์

ก.9.2 มาตรการในการช่วยเหลือภาคการเงิน

มาตรการในส่วนของการช่วยเหลือภาคการเงินนี้จะมีออกมาเฉพาะบางประเทศที่ได้รับผลกระทบในภาคการเงินจากการแพร่กระจายของวิกฤตฯ เช่น รัฐบาลเกาหลีใต้ประกาศรับประกันหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศของภาคธนาคารเป็นจำนวน 100 พันล้านเหรียญสหรัฐ และประกาศให้ความช่วยเหลือภาคการเงินเป็นวงเงิน 30 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งมาตรการช่วยเหลือภาคการเงินของเกาหลีใต้รวมทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 14 ของ GDP ในขณะที่ฮ่องกงมีการประกาศรับประกันเงินฝากจำนวน 773 พันล้านเหรียญสหรัฐไปจนถึง ค.ศ. 2010[24]

ก.9.3 มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ

หลายประเทศในภูมิภาคเอเชียมีการประกาศมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมการบริโภคและการลงทุน อันเป็นผลมาจากการที่เศรษฐกิจโลกเข้าสู่ภาวะถดถอย โดยพิจารณาได้จากตารางที่ ก.16 มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจนั้น แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทหลัก คือ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การกระตุ้นการใช้จ่ายภายในประเทศผ่านการลดภาษี การให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ และการเพิ่มรายจ่ายด้านสวัสดิการสังคม โดยมาตรการที่แต่ละประเทศให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ได้แก่ การลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการกระตุ้นการใช้จ่าย

จีนเป็นประเทศที่ใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยมีวงเงินสูงที่สุดถึง 586 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยงบประมาณส่วนใหญ่จะถูกนำไปใช้ในด้านการก่อสร้างโครงข่ายด้านคมนาคมและการฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรงจากแผ่นดินไหวและภัยธรรมชาติในช่วงปีที่ผ่านมา

---

[24] ภายหลังการล้มละลายของเลแมนบราเดอร์สมีข่าวลือเกิดขึ้นในฮ่องกงว่า แบงค์อ็อฟอิสต์เอเชีย ซึ่งเป็นธนาคารในฮ่องกงประสบภาวะขาดทุนอย่างหนักอันเป็นผลมาจากการการถือครองหลักทรัพย์ของเลแมนบราเดอร์สและเอไอจี ซึ่งเป็นบริษัทประกันภัยในสหรัฐอเมริกาที่กำลังประสบปัญหาทางการเงิน ข่าวลือนี้ส่งผลให้ผู้ฝากเงินกับแบงค์อ็อฟอีสต์เอเชียเกิดความไม่มั่นใจและเกิดการถอนเงินออกจากธนาคารเป็นจำนวนมาก อันเป็นผลให้ทางการฮ่องกงต้องประกาศการประกันเงินฝากเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ฝากเงิน

ตารางที่ ก.16 มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของบางประเทศในภูมิภาคเอเชีย

ประเทศ	วงเงิน (พันล้านเหรียญสหรัฐ)	โครงสร้างพื้นฐาน	การกระตุ้นการใช้จ่าย	การให้ความช่วยเหลืออุตสาหกรรมที่ประสบปัญหา	สวัสดิการสังคม
จีน	586	✓	✓	-	✓
ญี่ปุ่น*	250	-	✓	-	
เกาหลีใต้	14.64	✓	✓	อุตสาหกรรมก่อสร้างและวิสาหกิจขนาดกลางและเล็ก	✓
เกาหลีใต้**	37.87	✓	✓	-	-
เวียดนาม	6	✓	✓	-	-
ฟิลิปปินส์	7.01	✓	✓	-	✓
ไทย	3.35	✓	✓	-	✓
สิงคโปร์	13.7	✓	✓	-	✓
มาเลเซีย	1.93	✓	✓	-	-
อินเดีย	4	✓	✓	อุตสาหกรรมสิ่งทอ ยานยนต์ อสังหาริมทรัพย์	-
ไต้หวัน	15.6	✓	✓	-	✓

ที่มา: Congressional Research Service (2009)

* รวมความช่วยเหลือภาคการเงิน

**เป็นการลงทุนในโครงการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ก.10 มาตรการระดับนานาชาติในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงมาตรการรับมือวิกฤตฯ ในระดับนานาชาติ โดยจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ มาตรการในส่วนของกลุ่มประเทศ G-20 และของ IMF

ก.10.1 มาตรการของกลุ่มประเทศ G-20

กลุ่มประเทศ G-20[25] เป็นการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการของประเทศพัฒนาแล้วและประเทศที่เป็นตลาดเกิดใหม่ เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างความร่วมมือในด้านการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยในการประชุมผู้นำของกลุ่มประเทศ G-20 ในเดือนพฤศจิกายนปี ค.ศ. 2008 ได้มีการให้ความเห็นชอบในแผนปฏิบัติการเพื่อปฏิรูประบบการเงิน โดยมีสาระสำคัญคือ

- การสร้างความโปร่งใสและความเข้มแข็งให้กับการตรวจสอบและกำกับดูแลสถาบันการเงิน โดยให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานทางบัญชีไปดำเนินการวางแนวทางในการประเมินมูลค่าสินทรัพย์ที่มีความซับซ้อน ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องในด้านการเปิดเผยข้อมูลการถือครองสินทรัพย์ และส่งเสริมเสถียรภาพในระบบสถาบันการเงิน

- การส่งเสริมความน่าเชื่อถือ (Integrity) ในตลาดการเงิน

- การปรับปรุงการกำกับดูแลบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือ (Credit rating agencies)

- การเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านการกำกับดูแลภาคการเงิน

- การปฏิรูปองค์กรทางการเงินระหว่างประเทศ โดยเสนอให้ IMF มีบทบาทในการเฝ้าระวังความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ และขยายจำนวนสมาชิกของเวทีการหารือด้านเสถียรภาพทางการเงิน (Financial Stability Forum หรือ FSF)[26] ให้รวมถึงกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ (Emerging market)

---

[25] สมาชิกของกลุ่มประเทศ G-20 ประกอบไปด้วยประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก 19 ประเทศ และสหภาพยุโรป

[26] เวทีการหารือด้านเสถียรภาพทางการเงิน (Financial Stability Forum หรือ FSF) ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมเสถียรภาพในระบบการเงินระหว่างประเทศ และเป็นช่องทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำกับและดูแลระบบการเงิน โดยสมาชิกของ FSF ประกอบไปด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ผู้ว่าการธนาคารกลาง และหัวหน้าหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินของกลุ่มประเทศ G-7 และตัวแทนขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น IMF, World Bank และ Bank of International Settlement

ต่อมาในการประชุมผู้นำของกลุ่มประเทศ G-20 ที่กรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร เมื่อเดือนเมษายน 2009 ที่ประชุมกลุ่มประเทศ G-20 มีข้อสรุปดังนี้

- การร่วมมือในการใช้นโยบายการคลังเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยมีวงเงินรวมกันจำนวน 5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2010
- การจัดตั้งคณะกรรมการดูแลเสถียรภาพทางการเงิน (Financial Stability Board หรือ FSB) มาทำหน้าที่แทนเวทีการหารือด้านเสถียรภาพทางการเงิน เพื่อเป็นช่องทางให้ประเทศสมาชิกร่วมมือกันในด้านการกำกับดูแลสถาบันการเงินและการกำหนดนโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความมีเสถียรภาพของระบบการเงินโลก
- การส่งเสริมความร่วมมือในการปราบปรามการใช้บางประเทศเป็นฐานเลี่ยงภาษี (Tax havens)
- การเพิ่มวงเงินสนับสนุนให้กับ IMF อีก 750 ล้านเหรียญสหรัฐเพื่อใช้เป็นวงเงินในการให้ความช่วยเหลือประเทศที่ประสบปัญหาวิกฤตฯ
- การให้ความช่วยเหลือกับธนาคารเพื่อการพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ อีก 100 ล้านเหรียญสหรัฐ

โดยการดำเนินงานตามแนวทางและข้อตกลงต่างๆ นี้จะเป็นหน้าที่ของแต่ละประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

ก.10.2 มาตรการของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

บทบาทของ IMF คือ การประสานงานด้านการให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับประเทศที่มีความจำเป็น การติดตามภาวการณ์เศรษฐกิจมหภาคในระดับประเทศและระดับโลก การเป็นแหล่งกู้ยืมแหล่งสุดท้าย (Lender of the last resort) ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือในด้านเทคนิคกับประเทศต่างๆ

นับตั้งแต่ผลกระทบของวิกฤตฯ ได้แพร่กระจายไปทั่วโลก มีประเทศหลายประเทศได้เข้าโครงการรับความช่วยเหลือด้านการเงินจาก IMF ดังที่แสดงในตารางที่ ก.17 ซึ่งประเทศที่เข้ารับการช่วยเหลือจะต้องรับเงื่อนไขการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ (Policy conditionality) ตามที่ IMF กำหนดด้วย

ตารางที่ ก.17 ประเทศที่เข้าโครงการรับความช่วยเหลือด้านการเงินจาก IMF

ประเทศ	วงเงินที่ขอรับความช่วยเหลือ (พันล้านเหรียญสหรัฐ)
ฮังการี	15.7
ไอซ์แลนด์	2.1
ยูเครน	16.5
ปากีสถาน	7.6
แลทเวีย	2.4
เซอร์เบีย	0.52

ที่มา Congressional Research Service (2009)

นอกจากนี้ทาง IMF ยังได้ออกมาตรการเสริมสภาพคล่องระยะสั้น (Short-term Liquidity Facility หรือ SLF) เพื่อเสริมสภาพคล่องให้กับกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ซึ่งจะเป็นการกู้ที่ไม่มีเงื่อนไขทางนโยบาย (Policy conditionality) มาเกี่ยวข้อง

ก.11 ข้อสรุปมาตรการในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

มาตรการในการรับมือวิกฤตฯ ที่ประเทศส่วนใหญ่ใช้ ได้แก่ การลดอัตราดอกเบี้ยและอัดฉีดสภาพคล่องเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ และการให้ความช่วยเหลือสถาบันการเงินที่มีปัญหา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ก.11.1 นโยบายการเงิน

ธนาคารกลางของประเทศหลายแห่งในโลกที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ใช้การลดอัตราดอกเบี้ยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ และลดความตึงตัวของสภาพคล่อง อีกทั้งประเทศที่ได้รับผลกระทบในภาคการเงินรุนแรงยังได้เพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพื่อบรรเทาการตึงตัวของสภาพคล่องอีกด้วย

ก.11.2 มาตรการในการช่วยเหลือสถาบันการเงิน

ผลกระทบจากความเชื่อมั่นของประชาชนในสถาบันการเงินอันเนื่องมาจากภาวะขาดทุนที่เกิดขึ้นจากสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ ทำให้รัฐบาลและธนาคารกลางใช้มาตรการประกันเงินฝากเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน และป้องกันไม่ให้เกิดการล้มของสถาบันการเงิน

อันเนื่องมาจากการแห่ถอนเงินเป็นจำนวนมาก (Bank run) ตัวอย่างของมาตรการประกันเงินฝาก เช่น การขยายวงเงินประกันที่มีอยู่เดิม หรือการขยายระยะเวลาการประกันเงินฝาก เป็นต้น

สำหรับประเทศที่สถาบันการเงินได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ที่รุนแรง ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสถาบันการเงินโดยการให้กู้ยืมเงินเพื่อเสริมสภาพคล่อง การเข้าไปถือหุ้นในสถาบันการเงิน การค้ำประกันเงินกู้ การค้ำประกันความเสียหายจากสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อซับไพรม์ การเข้าไปซื้อสินทรัพย์ที่มีปัญหา (Toxic asset) จากสถาบันการเงิน และในบางกรณี รัฐบาลและธนาคารกลางจะเข้าไปควบคุมกิจการของสถาบันการเงินที่ประสบปัญหาอย่างรุนแรง เช่น การเข้าควบคุมกิจการของแฟนนี่เมและเฟรดดี้แมคในสหรัฐอเมริกา หรือธนาคารนอร์ทเทิร์นร็อคในสหราชอาณาจักร

ก.11.3 มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ

ในช่วงที่เศรษฐกิจทั่วโลกอยู่ในภาวะชะลอตัว รัฐบาลในแต่ละประเทศได้ออกมาตรการทางการคลังในการกระตุ้นเศรษฐกิจ (Fiscal stimulus package) โดยมีสาระสำคัญ คือ

- กระตุ้นการใช้จ่ายของภาคเอกชนผ่านการลดภาษี
- เพิ่มการใช้จ่ายของภาครัฐผ่านทางการลงทุนในโครงการก่อสร้างและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น ระบบคมนาคมขนส่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าในสหรัฐอเมริกาและยุโรป มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจะมีการใช้จ่ายในด้านการวิจัยและพัฒนาพลังงานสะอาดและพลังงานทางเลือก ในขณะที่ในภูมิภาคเอเชีย มีเพียงเกาหลีใต้ประเทศเดียวเท่านั้นที่มีการใช้จ่ายเงินไปในด้านนี้
- การให้ความช่วยเหลือกับอุตสาหกรรมหลักของประเทศที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ อย่างรุนแรง เช่น การให้ความช่วยเหลืออุตสาหกรรมยานยนต์ในสหรัฐอเมริกา เยอรมัน สเปน อินเดีย
- การบรรเทาความเดือดร้อนให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ผ่านทางโครงการสวัสดิการสังคมต่างๆ

ตารางที่ ก.18 สรุปมาตรการในการรับมือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

มาตรการให้ความช่วยเหลือ	สหรัฐอเมริกา	สหภาพยุโรป	ภูมิภาคเอเชีย
นโยบายการเงิน	✓	✓	✓
มาตรการให้ความช่วยเหลือภาคการเงิน			
การควบคุมกิจการสถาบันการเงินที่มีปัญหา	✓	✓	-
การให้ความช่วยเหลือสถาบันการเงินในด้านสภาพคล่อง	✓	✓	เกาหลีใต้
การซื้อสินทรัพย์ที่มีปัญหา (Toxic asset) จากสถาบันการเงิน	✓	✓	-
การขยายวงเงินการรับประกันเงินฝาก		✓	ฮ่องกง
ปรับปรุงการกำกับดูแลภาคการเงิน	✓	✓	-
มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ			
การให้ความช่วยเหลือรายอุตสาหกรรม	ยานยนต์	ยานยนต์	จีน (ยานยนต์ ก่อสร้าง สิ่งทอ อสังหาริมทรัพย์)

ก.12 แนวโน้มการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกจากวิกฤตการณ์การเงินที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2008

งานศึกษาของ IMF (2009b) ได้ทำการศึกษาภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้น 122 ครั้ง ในประเทศที่พัฒนาแล้ว 21 ประเทศ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วภาวะเศรษฐกิจถดถอยจะมีระยะเวลาประมาณ 1 ปี และช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวจะเกิดขึ้นมากกว่า 5 ปี โดยภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่ยาวนานที่สุดกินเวลา 3 ปี ซึ่งปัจจัยที่มีผลทำให้ภาวะเศรษฐกิจถดถอยมีความรุนแรงหรือความยาวนานมากขึ้นได้แก่

1) ภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ทางการเงิน

งานศึกษาของ IMF (2009b) พบว่าภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่มีความเกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ทางการเงิน จะมีความรุนแรงและยาวนานกว่าภาวะเศรษฐกิจถดถอยตามปกติ โดยภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ทางการเงิน มักจะเกิดจากภาวะฟองสบู่ในราคาสินทรัพย์ ซึ่งเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินขึ้น จะทำให้ราคาสินทรัพย์ตกลงอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อเนื่องมายังความมั่งคั่งที่ลดลงของภาคเอกชน ทำให้การบริโภคลดลงเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ปัญหาความ

ตึงตัวในภาคการเงินทำให้การปล่อยสินเชื่อเป็นไปได้ยากขึ้น ประกอบกับอัตราการว่างงานที่เพิ่มขึ้น และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดลง ส่งผลต่อเนื่องให้ระดับการบริโภคลดลงอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ทางการเงินจะฟื้นตัวช้าและมีความรุนแรงกว่าภาวะเศรษฐกิจถดถอยโดยทั่วไป

2) ภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้นพร้อมกันในหลายประเทศ

งานศึกษาของ IMF (2009e) ให้คำจำกัดความของภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้นพร้อมกันในหลายประเทศ (Highly synchronized recessions) คือ ภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้นในประเทศมากกว่า 10 ประเทศในเวลาเดียวกัน ซึ่งงานศึกษาชิ้นนี้พบว่า ภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้นพร้อมกันในหลายประเทศ จะมีความรุนแรงและระยะเวลายาวนานกว่าภาวะเศรษฐกิจถดถอยแบบอื่นๆ โดยที่จะมีระยะเวลาการเกิดเศรษฐกิจถดถอยนานกว่าแบบอื่นถึงร้อยละ 40

หากพิจารณาถึงภาวะเศรษฐกิจถดถอยอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 2008 จะพบว่าเป็นภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ทางการเงิน ทั้งนี้เนื่องจากต้นกำเนิดของวิกฤตฯ ครั้งนี้เกิดจากปัญหาในสินเชื่อซับไพรม์ อีกทั้งยังเป็นภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้นพร้อมกันในหลายประเทศ โดยมีประเทศพัฒนาแล้วถึง 15 ประเทศจาก 22 ประเทศอยู่ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยตั้งแต่ไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 โดยภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ทางการเงินตามปกติ จะได้ปัจจัยสนับสนุนเชิงบวกมาจากการส่งออก หรืออุปสงค์จากภายนอกประเทศ ดังนั้น เมื่อเกิดขึ้นพร้อมกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้นพร้อมกันในหลายประเทศจะส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจถดถอยในครั้งนี้มีความรุนแรงและยาวนานมากกว่าปกติ

อย่างไรก็ดี นโยบายการเงินและการคลังที่มีประสิทธิภาพจะสามารถลดความรุนแรงและความยาวนานของภาวะเศรษฐกิจถดถอยได้ โดยงานศึกษาของ IMF (2009e) พบว่าการใช้นโยบายการคลังและการเงินแบบขยายตัวจะสามารถลดระยะเวลาของภาวะเศรษฐกิจถดถอยได้ โดยการใช้นโยบายการเงินเพียงอย่างเดียวจะไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ทางการเงิน เนื่องจากช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน จะทำให้ช่องทางการส่งผ่านนโยบายการเงินอย่างอัตราดอกเบี้ย และการกู้ยืมจากธนาคารไม่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การใช้นโยบายการคลัง จำเป็นจะต้องคำนึงถึงเสถียรภาพทางการเงินในระยะยาวร่วมด้วย เนื่องจากการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยใช้นโยบายการคลัง สามารถลดการบริโภคและการลงทุนของภาคเอกชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่หนี้สาธารณะอยู่ในระดับที่สูง

กล่าวโดยสรุปแล้ว วิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ มีลักษณะของภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ทางการเงิน และเกิดขึ้นพร้อมกันในหลายประเทศ อันเป็นเหตุให้วิกฤตฯ ในครั้งนี้มีความรุนแรงและยาวนานกว่าปกติ ดังนั้น จึงเป็นการยากที่แต่ละประเทศจะฟื้นตัวจากภาวะเศรษฐกิจ

ถดถอยได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีการหดตัวในอุปสงค์ทั้งในและต่างประเทศ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้นโยบายการคลังเข้าช่วยเหลือ แต่จะต้องคำนึงถึงภาระหนี้สาธารณะในระยะยาวประกอบด้วย

ก.12.1 แนวโน้มการฟื้นตัวของสหรัฐอเมริกา

เศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาเริ่มแสดงสัญญาณของการฟื้นตัว โดยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจติดต่อกันนับตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ของปี ค.ศ. 2009 เป็นต้นมาและ IMF (2009a) คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาจะมีการขยายตัวร้อยละ 2.7 และร้อยละ 2.4 ในปี ค.ศ. 2010 และ 2011 ตามลำดับ สาเหตุที่ IMF คาดการณ์ว่าปี ค.ศ. 2010 จะมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าปี ค.ศ. 2011 นั้นเป็นผลมาจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจที่มีการประกาศใช้ในช่วงปี ค.ศ. 2008 - 2009 อย่างไรก็ตาม อัตราการว่างงานของสหรัฐอเมริกายังมีการปรับตัวสูงขึ้นจากการคาดการณ์ โดยศูนย์ RSQE ของมหาวิทยาลัยมิชิแกน แอนอาเบอร์ พบว่าอัตราการว่างงานในปี ค.ศ. 2010 จะอยู่ที่ระดับร้อยละ 9.5 ซึ่งเพิ่มขึ้นมาจากปี ค.ศ. 2009 ที่ระดับร้อยละ 9.3 อย่างไรก็ตาม อัตราการว่างงานจะมีการปรับตัวลดลงนับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ปี ค.ศ. 2010 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการฟื้นตัวของภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง

ก.12.2 แนวโน้มการฟื้นตัวของภูมิภาคยุโรป

สหภาพยุโรปเริ่มมีสัญญาณการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ โดยฝรั่งเศสและเยอรมันมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2009 ที่ระดับร้อยละ 1.4 และ 1.3 ตามลำดับ ซึ่งถือเป็นกลุ่มประเทศแรกในสหภาพยุโรปที่หลุดพ้นจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย และการหดตัวของเศรษฐกิจของสหภาพยุโรปโดยรวมในช่วงครึ่งหลังของปี ค.ศ. 2009 อยู่ที่ระดับร้อยละ 1 เท่านั้น จากที่มีอัตราการหดตัวในช่วงครึ่งปีแรกสูงถึงร้อยละ 10

ในส่วนของแนวโน้มการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจในอนาคต IMF คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2010 เศรษฐกิจของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปที่ใช้เงินสกุลยูโรจะมีการขยายตัวที่ร้อยละ 1 สหราชอาณาจักรจะมีการขยายตัวร้อยละ 1.4 อย่างไรก็ตาม IMF ยังคาดการณ์ว่าบางประเทศในยุโรป เช่น สเปนและไอร์แลนด์จะยังคงมีการหดตัวของเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 2010 อยู่ และในส่วนของระบบเศรษฐกิจของตลาดเกิดใหม่ในยุโรปจะมีการขยายตัวในอัตราร้อยละ 2

IMF (2009a) ยังมีการคาดการณ์ว่าการฟื้นตัวของเศรษฐกิจสหภาพยุโรปจะเป็นไปอย่างเชื่องช้า เนื่องจากปัญหาในภาคการเงินซึ่งยังมีความอ่อนแอทำให้ภาคเอกชนมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ประกอบกับปัญหาอัตราการว่างงานที่อยู่ในระดับสูงซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถใช้อุปสงค์ภายในประเทศทดแทนการส่งออกที่มีการหดตัวจากวิกฤตฯ ได้

นอกจากนี้ ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2010 สหภาพยุโรปได้เผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจ จากการที่กลุ่มประเทศที่มีหนี้สินต่างประเทศในระดับสูงและมีการขาดดุลงบประมาณมาอย่างยาวนาน เช่น

กรีซ สเปน และโปรตุเกส ประสบปัญหาในด้านสภาพคล่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของกรีซ ซึ่งส่งผลให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่น ทำให้เงินยูโรอ่อนค่าลง ผู้นำประเทศในสหภาพยุโรปจึงมีการร่วมมือกันเพื่อหามาตรการในการให้ความช่วยเหลือกรีซในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบลุกลามไปยังประเทศอื่นๆ ในสหภาพยุโรปที่มีปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ดี ปัญหาหนี้สาธารณะในกรีซได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างมาก จนมีการคาดการณ์ว่าปัญหาดังกล่าวจะเป็นชนวนให้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยเป็นระลอกที่ 2 ในยุโรป และอาจส่งผลต่อการหดตัวของสหรัฐอเมริกาได้เช่นกัน

ก.12.3 แนวโน้มการฟื้นตัวของภูมิภาคเอเชีย

ในส่วนของแนวโน้มการฟื้นตัวจากวิกฤตฯ ของภูมิภาคเอเชียนั้น IMF คาดการณ์ว่าภูมิภาคเอเชียจะมีการฟื้นตัวจากวิกฤตฯ ครั้งนี้ค่อนข้างรวดเร็ว เนื่องมาจากภาคการเงินของภูมิภาคนี้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ทั้งทางตรงและทางอ้อมน้อย ประกอบกับภาคการเงินในกลุ่มตลาดเกิดใหม่ของเอเชียมีความเข้มแข็งอันเนื่องมาจากบทเรียนจากวิกฤตการณ์การเงินในปี ค.ศ. 1997 นอกจากนี้ประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ตลอดจนประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนและญี่ปุ่นได้มีการใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วยให้มีการฟื้นตัวของการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศดังกล่าว และจะเป็นผลดีต่อประเทศในเอเชียซึ่งพึ่งพิงการส่งออกเป็นหลัก

จากข้อมูลของ IMF (2010) กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยในปี ค.ศ. 2009 อยู่ที่ร้อยละ 6.5 และมีการคาดการณ์ว่าจะมีอัตราการเติบโตในปี ค.ศ. 2010 จะอยู่ที่ร้อยละ 8.4 ในขณะที่ญี่ปุ่นมีการมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจร้อยละ -5.3 ในปี ค.ศ. 2009 โดยตารางที่ ก.19 จะแสดงการคาดการณ์อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของ IMF ของประเทศและกลุ่มประเทศที่สำคัญในภูมิภาคเอเชีย

ตารางที่ ก.19 การคาดการณ์อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

ประเทศ	อัตราการเติบโตปี ค.ศ. 2010	อัตราการเติบโตปี ค.ศ. 2011
จีน	10	9.7
ญี่ปุ่น	1.7	2.2
กลุ่ม ASEAN-5	4.7	5.3

ที่มา: IMF (2010)

ก.13 ผลกระทบของวิกฤตการณ์การเงินโลกปีค.ศ. 2008 ต่อไทย

เศรษฐกิจของไทยมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ G3 ในระดับที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งตลาดของกลุ่มประเทศ G3 นี้เป็นตลาดปลายทางที่สำคัญของสินค้าส่งออกจากไทย มูลค่าการส่งออกจากไทยไปกลุ่มประเทศ G3 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.15 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดในปี ค.ศ. 2009 และจากการที่กลุ่มประเทศดังกล่าวประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจถดถอยอันเนื่องมาจากวิกฤตฯ ที่มีต้นกำเนิดในสหรัฐอเมริกา จึงส่งผลกระทบต่อเนื่องมายังไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เมื่อพิจารณาการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะพบว่ามีการหดตัวอย่างรุนแรงในไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 ถึงร้อยละ 7.1 แต่ในไตรมาสที่ 2 และ 3 มีการหดตัวที่น้อยลงเหลือเพียงร้อยละ 4.9 และ 2.8 ตามลำดับ และในภาพรวม เศรษฐกิจไทยในปี ค.ศ. 2009 มีการหดตัวร้อยละ 2.3 เท่านั้น เนื่องจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ซึ่งเป็นผลมาจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ทำให้การส่งออกของไทยมีการขยายตัวมากขึ้น

ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของไทยหดตัวมากที่สุดในประวัติการณ์ที่ร้อยละ 18.8 เมื่อเดือนธันวาคม 2008 ในปี ค.ศ. 2009 ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมมีการหดตัวร้อยละ 5.2 โดยอุตสาหกรรมที่มีการหดตัวที่รุนแรงได้แก่ ยานยนต์ (ร้อยละ 23.3) เครื่องใช้ไฟฟ้า (ร้อยละ 14.6) สิ่งทอ (ร้อยละ 6.2) แต่ในส่วนของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ กลับมีการขยายตัวร้อยละ 2.1 ในส่วนของการบริโภคของภาคเอกชนเติบโตที่อัตราร้อยละ 0.8 ในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2008 และหดตัวร้อยละ 4.8 ในช่วงครึ่งปีแรกของปี ค.ศ. 2009 ซึ่งเป็นการหดตัวครั้งแรกในรอบ 10 ปี แต่เริ่มมีการขยายตัวในไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2009 ทำให้ในภาพรวมของปี ค.ศ. 2009 การบริโภคภาคเอกชน มีการหดตัวร้อยละ 2.5 ขณะที่การลงทุนหดตัวต่อเนื่องนับตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2008 ต่อเนื่องมาตลอดทั้งปี ค.ศ. 2009 โดยมีการหดตัวถึงร้อยละ 11.4

อัตราการว่างงานในปี ค.ศ. 2009 อยู่ที่ระดับร้อยละ 1.5 เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2008 ที่ระดับร้อยละ 1.4 โดยข้อมูลของสภาอุตสาหกรรมแห่งไทย อุตสาหกรรมที่มีการเลิกจ้างงานสูงที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน และอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ โดยอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์มีการลดการจ้างพนักงานชั่วคราวลงถึงร้อยละ 68 แต่ในปัจจุบัน เนื่องจากมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นของคำสั่งซื้อ จึงมีการจ้างพนักงานกลับเข้าทำงานเพื่อทดแทนแรงงานที่มีการเลิกจ้างไปในช่วงวิกฤตฯ

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นและเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยนับตั้งแต่ไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2008 ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงช่องทางการส่งผ่านผลกระทบจากวิกฤตฯ มายังไทย แนวโน้มการฟื้นตัว ตลอดจนนโยบายของภาครัฐที่ใช้ในการบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตฯ

ก.13.1 ช่องทางการส่งผ่านผลกระทบมายังไทย

ในส่วนของช่องทางการส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตฯ มายังไทยนั้น จะแบ่งการส่งผ่านออกเป็น 3 ช่องทาง ได้แก่ ช่องทางภาคการเงิน ช่องทางตลาดทุน และช่องทางการค้าระหว่างประเทศ

ช่องทางภาคการเงิน

ระบบสถาบันการเงินและภาคการเงินของไทย ยังได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตฯ เพียงเล็กน้อย โดยมีสัญญาณการตึงตัวของสภาพคล่องในภาคการเงินสูงขึ้นในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน ปี ค.ศ. 2008 สอดคล้องกับภาคการเงินโลกที่มีการตึงตัวในสภาพคล่องนับจากมีการล้มละลายของเลแมนบราเดอร์สและปัญหาสภาพคล่องของเอไอจีดังจะเห็นได้จาก TED spread[27] ของไทยที่เพิ่มขึ้นจากเดิมที่ระดับร้อยละ 0.05 ในช่วงต้นเดือนกันยายน ไปอยู่ที่ระดับร้อยละ 0.44 ในเดือนตุลาคม และประมาณร้อยละ 0.62 ในเดือนพฤศจิกายน ดังแสดงในภาพที่ ก.10 สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นที่ลดลงของการกู้ยืมเงินระหว่างสถาบันการเงินในช่วงเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ระดับ TED spread ในไทยยังนับได้ว่าต่ำกว่าประเทศอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา และยุโรป อีกทั้ง ยังมีสินทรัพย์สภาพคล่องในระดับที่สูง จึงรับมือกับสถานการณ์สภาพคล่องตึงตัวได้เป็นอย่างดี

ในส่วนของสถาบันการเงินในไทย ยังนับว่ามีความเข้มแข็งอยู่มาก โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับช่วงปี ค.ศ. 1997 ทั้งนี้เนื่องจากนับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในปี ค.ศ. 1997 ไทยได้มีการปรับกฎระเบียบในการกำกับดูแลสถาบันการเงินหลายประการ อันได้แก่

- ปรับปรุงกฎหมายล้มละลาย
- กระบวนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้
- เพิ่มความเข้มงวดของมาตรฐานการกำกับดูแลด้านต่างๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เช่น เงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง การกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ
- การกำกับดูแลแบบรวมกลุ่ม (Consolidated Supervision)
- การกันสำรองหนี้ด้อยคุณภาพตาม IAS 39 (2006)
- การใช้มาตรฐานเงินกองทุนตาม Basel II (2008)
- สถาบันการเงินมีนโยบายในการดำเนินงานที่รัดกุมยิ่งขึ้น เช่น การแยกกระบวนการพิจารณาสินเชื่อออกจากกระบวนการหาลูกค้า

[27] TED spread ในที่นี้ คำนวณได้จากผลต่างของอัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคาร 1 เดือน (Bangkok Interbank Offer Rate: BIBOR) และอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล 1 เดือน

การดำเนินนโยบายที่รัดกุมของสถาบันการเงินในไทย จะเห็นได้จากอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำมาก โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับอัตราส่วนดังกล่าวในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในปีค.ศ. 1997 ดังแสดงให้เห็นได้ในตารางที่ ก.20

ภาพที่ ก.10 TED Spread ของไทย

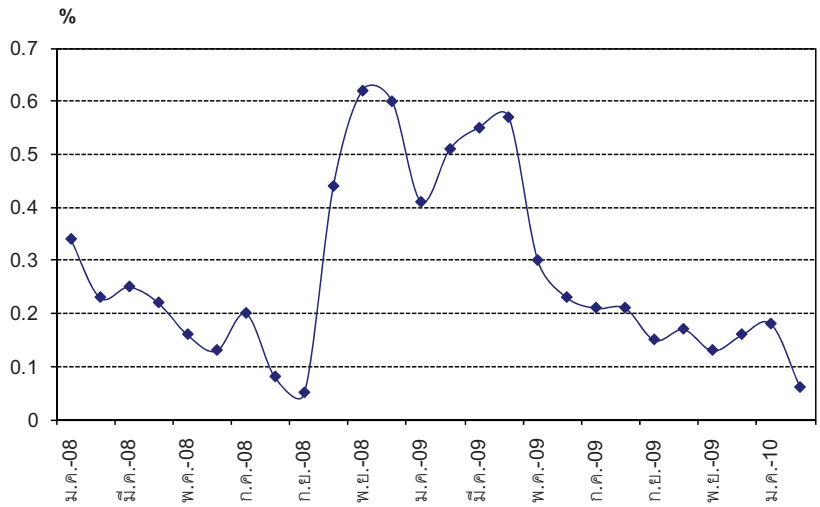

ที่มา: CEIC

ตารางที่ ก.20 อัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงของสถาบันการเงินในไทย

	ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินปี ค.ศ. 1997	ปัจจุบัน
อัตราส่วนระหว่างเงินกู้และเงินฝาก (Loan to Deposit Ratio)	143.26	85.8 (พฤศจิกายน 09)
สินเชื่อด้อยคุณภาพต่อสินเชื่อทั้งหมด	31.04%	5.26% (ธันวาคม 08)
สัดส่วนหนี้ต่างประเทศต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	ร้อยละ 274	ร้อยละ 35 (ไตรมาส 2, 2008)
สำรองที่กันไว้ต่อสำรองที่พึงกัน	n/a	ร้อยละ 122.46
สัดส่วนสำรองที่กันไว้ต่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ก่อนหักสำรอง (Gross NPL)	n/a	ร้อยละ 67
สัดส่วนการถือสินทรัพย์ต่างประเทศ	n/a	ร้อยละ 8.83

นอกจากนี้ สถาบันการเงินในไทยยังมีการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง และเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงสูงกว่าเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ ดังที่แสดงในตารางที่ ก.21

ตารางที่ ก.21 การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องและเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง

	เกณฑ์ตามธนาคารแห่งประเทศไทย	**อัตราส่วนจริง (ไตรมาสที่ 4 ปี 2008)**
การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง	ร้อยละ 6 ของเงินฝาก	ร้อยละ 11.7
อัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง	ร้อยละ 8.5	ร้อยละ 16.2 (พฤศจิกายน 09)
อัตราส่วนเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เสี่ยง	ร้อยละ 4.25	ร้อยละ 11.9 (พฤศจิกายน 09)

ช่องทางตลาดทุน

ตลาดทุนในไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ อย่างเห็นได้ชัดในช่วงปี ค.ศ. 2008 ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในประเทศ จึงทำให้ดัชนีราคาหลักทรัพย์ปรับตัวลดลงเป็นอย่างมาก โดยมีจุดต่ำสุดที่ 384.15 และมีดัชนีราคาหลักทรัพย์ ณ สิ้นปีที่ระดับ 449.96 ซึ่งเป็นการปรับตัวลดลงร้อยละ 48 จากปี ค.ศ. 2007 ก่อนจะมีการปรับตัวขึ้นมาอย่างต่อเนื่องนับจากเดือนมีนาคมปี ค.ศ. 2009 เป็นต้นมา สอดคล้องกับภาวะของตลาดทุนทั่วโลกจนมาอยู่ที่ระดับ 734.54 เมื่อสิ้นปี ค.ศ. 2009

สาเหตุที่ตลาดหุ้นในไทยปรับตัวลดลงอย่างมาก เนื่องมาจากผลตอบแทนในตลาดหุ้นของไทยนั้น ขึ้นอยู่กับผลตอบแทนที่ส่งผ่านมาจากประเทศอื่นเป็นอย่างมาก จากงานศึกษาของ Diebold และ Yilmaz (2008) พบว่าผลกระทบที่ส่งผ่านจากต่างประเทศมายังผลตอบแทนของตลาดทุนไทย คิดเป็นร้อยละ 41.8 ของผลกระทบทั้งหมด การส่งผ่านผลกระทบจากต่างประเทศจะเห็นได้จากการที่การซื้อขายของนักลงทุนและกองทุนต่างประเทศ มีผลอย่างมากต่อการเคลื่อนไหวของดัชนีราคาหลักทรัพย์ของไทย ในช่วงที่นักลงทุนต่างชาติมีมูลค่าการขายหลักทรัพย์ไทยสุทธิอย่างต่อเนื่อง ตลาดหุ้นไทยจะมีการปรับตัวลดลงตลอด เนื่องจากกำลังซื้อจากนักลงทุนและสถาบันในไทยไม่เพียงพอที่จะต้านทานแรงเทขายจากนักลงทุนต่างประเทศ

นอกจากนี้ ความอ่อนไหวของนักลงทุน ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ทั้งในไทย และนักลงทุนต่างประเทศ ในช่วงที่เกิดวิกฤตฯ ขึ้น นักลงทุนต่างประเทศมีการปรับเปลี่ยนความชอบในความเสี่ยงลดลง ทำให้การลงทุนในตลาดประเทศกำลังพัฒนาลดลงตามไปด้วย ขณะเดียวกัน นักลงทุนในไทยยังมีความอ่อนไหวและความตื่นตระหนกง่าย

จึงเกิดพฤติกรรมหมู่ในการเทขายหลักทรัพย์ในช่วงที่ผ่านมา แม้ว่าไทยจะไม่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตฯ โดยตรงก็ตาม

กล่าวโดยสรุปแล้ว ช่องทางตลาดทุน เป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถส่งผ่านวิกฤตฯ มายังไทยได้ เนื่องจากตลาดทุนของไทยขึ้นอยู่กับต่างประเทศเป็นสัดส่วนที่สูง แต่การที่ตลาดทุนในไทยสามารถฟื้นตัวกลับมาได้เร็ว จึงทำให้การส่งผ่านผลกระทบทางช่องทางนี้ยังมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับช่องทางการค้าระหว่างประเทศ

ช่องทางการค้าระหว่างประเทศ

ช่องทางการค้าระหว่างประเทศนับได้ว่าเป็นช่องทางที่สามารถส่งผ่านผลกระทบมายังไทยได้มากที่สุด เนื่องจากการชะลอตัวของระบบเศรษฐกิจโลกและการที่อุปสงค์ภายนอกประเทศปรับตัวลดลงอย่างรุนแรงนับตั้งแต่ช่วงไตรมาสที่ 4 ปี ค.ศ. 2008 อีกทั้งไทยยังเป็นประเทศที่พึ่งพิงการส่งออกเป็นหลัก โดยการส่งออกของไทย คิดเป็นร้อยละ 64.27 ของ GDP ในปี ค.ศ. 2008 นอกจากนี้รูปแบบของการค้าระหว่างประเทศของไทยในปัจจุบัน ยังมีการเชื่อมโยงในลักษณะของการค้าในสินค้าขั้นกลางเพื่อการผลิตต่อเป็นจำนวนมาก จากการเป็นฐานการผลิตให้บรรษัทข้ามชาติในลักษณะของเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ส่งออกไปยังจีนและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย ดังนั้น ผลกระทบจากการค้าระหว่างประเทศจึงส่งผ่านมายังไทยทั้งการค้าทางตรงและทางอ้อม

เมื่อพิจารณาสถิติการส่งออกของไทย จะพบว่ามีการหดตัวลงอย่างมาก โดยในปี ค.ศ. 2009 การส่งออกมีการหดตัวร้อยละ 14.2 โดยสินค้าส่งออกสำคัญที่มีการปรับตัวลดลงได้แก่ สินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร[28] (ร้อยละ 13.5) อิเล็กทรอนิกส์ (ร้อยละ 13.1) ยานยนต์ (ร้อยละ 27.7) เครื่องใช้ไฟฟ้า (ร้อยละ 13.8) สิ่งทอ (ร้อยละ 10.5) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไทยได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากวิกฤตฯ ที่เกิดขึ้น

และเมื่อพิจารณาผลกระทบด้านการค้าทางตรงจากมูลค่าการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศ G3 ในปี ค.ศ. 2009 จะพบว่ามีการหดตัวร้อยละ 20.72 โดยสินค้าส่งออกสำคัญไปยังกลุ่มประเทศเหล่านี้ ประกอบไปด้วย สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนเครื่องจักรและอุปกรณ์การขนส่ง อาหาร เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทยทั้งสิ้น โดยในส่วนของอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ และชิ้นส่วนนั้น มูลค่าการส่งออกไปกลุ่มประเทศ G3 ซึ่งประกอบด้วยสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่นมีการหดตัวร้อยละ 17.62 ร้อยละ 23.03 และร้อยละ 21.65[29] ตามลำดับในปี ค.ศ. 2009

[28] การปรับตัวลดลงของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตร เป็นผลมาจากการลดลงของราคาสินค้าในตลาดโลก

[29] ข้อมูลของเดือนมกราคม-ตุลาคม ปีค.ศ. 2009

ในส่วนของการค้าทางอ้อมนั้น หากพิจารณาจากสถิติสินค้าส่งออกของไทยในปี ค.ศ. 2009 จะพบว่ามีสัดส่วนของสินค้าส่งออกที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศสูงถึงร้อยละ 28.4 โดยสินค้าที่สำคัญจะประกอบด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ ยานยนต์และชิ้นส่วน แผงวงจรไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ การหดตัวของสินค้าขั้นสุดท้ายในอุตสาหกรรมเหล่านี้ในตลาดปลายทาง ย่อมส่งผลกระทบมายังไทยในฐานะผู้ผลิตและส่งออกชิ้นส่วนและส่วนประกอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น การส่งผ่านผลกระทบของวิกฤตฯ มายังไทย จะผ่านช่องทางการค้าระหว่างประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งจะเป็นช่องทางการส่งผ่านผลกระทบที่งานศึกษาชิ้นนี้จะให้ความสำคัญ

ก.13.2 แนวโน้มการฟื้นตัวของไทย

เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มการปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวของเศรษฐกิจในไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2009 ที่ระดับร้อยละ 5.8 ซึ่งเป็นการขยายตัวครั้งแรกในรอบปี โดยมีปัจจัยสำคัญมาจากการฟื้นตัวของการส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดสหรัฐอเมริกา จีน และกลุ่มประเทศอาเซียน การผลิตภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวร้อยละ 9.9 อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของการส่งออก อัตราการใช้กำลังการผลิตในไตรมาสที่ 4 ของปี ค.ศ. 2009 อยู่ที่ระดับร้อยละ 67.2 ปรับตัวสูงขึ้นกว่าช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อน ซึ่งอยู่ที่ระดับร้อยละ 56.5 และเมื่อพิจารณาอัตราการว่างงาน จะพบว่ามีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง จากระดับร้อยละ 2 ในไตรมาสที่ 1 ของปี ค.ศ. 2009 มาอยู่ที่ระดับร้อยละ 1 ในไตรมาสที่ 4 ของปีเดียวกัน

ในส่วนของแนวโน้มเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 2010 นั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีการคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจของไทยจะเติบโตที่ระดับร้อยละ 3.5 ถึง 4.5 ซึ่งเป็นผลมาจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ทำให้ไทยมีรายได้จากการส่งออกมากขึ้น อัตราการว่างงานในปี ค.ศ. 2010 คาดว่าจะอยู่ที่ร้อยละ 1.4 ซึ่งลดต่ำลงกว่าอัตราการว่างงานของปี ค.ศ. 2009 ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 1.5

อย่างไรก็ดี แนวโน้มการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยยังมีความเสี่ยงอยู่ ถ้าภาวะเศรษฐกิจโลกมีการชะลอตัวลงอีกครั้งในปี ค.ศ. 2010 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่เป็นตลาดส่งออกหลักของไทย นอกจากนี้ ความผันผวนทางการเมืองในประเทศยังจะส่งผลให้เศรษฐกิจไทยมีการชะลอตัวลงด้วย

ก.13.3 นโยบายของภาครัฐบาล

ในช่วงที่ผ่านมา มีการออกนโยบายของภาครัฐบาลเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจที่สำคัญดังต่อไปนี้

นโยบายการคลัง

- โครงการช่วยเหลือค่าครองชีพ โดยจัดสรรเงินให้ผู้ประกันตนและข้าราชการที่มีรายได้ประจำน้อยกว่า 14,000 บาทต่อเดือน ได้รับเงินช่วยเหลือคนละ 2,000 บาทครั้งเดียว
- โครงการช่วยเหลือคนตกงาน โดยการจัดอบรมผู้ว่างงานเพื่อเพิ่มศักยภาพเป็นเวลา 6 เดือน ในขณะอบรมจะได้รับเงินช่วยเหลือยังชีพเดือนละ 5,000 บาทต่อเดือน
- โครงการเรียนฟรี 15 ปีตั้งแต่อนุบาล จนถึงม. 6 เพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองและนักเรียน
- โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน สานต่อกองทุนเอสเอ็มแอล เพื่อสร้างงานและวางรากฐานในชนบท
- ต่ออายุโครงการ 5 มาตรการ ทั้งน้ำประปา ไฟ รถเมล์ รถไฟฟรีอีก 6 เดือน
- โครงการช่วยเหลือเงินยังชีพคนชรา ที่ไม่อยู่ในระบบสวัสดิการคนละ 500 บาทต่อเดือน
- ช่วยเหลือค่าครองชีพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านคนละ 600 บาท
- โครงการจำหน่ายสินค้าราคาถูกให้กับประชาชนผู้มีรายได้น้อย
- โครงการลดผลกระทบธุรกิจการท่องเที่ยว
- โครงการสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารและธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- โครงการที่เกี่ยวเนื่องกับการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและสินค้าสาธารณะ เช่น รถไฟฟ้า อ่างเก็บน้ำ ถนน ปรับปรุงสถานีอนามัย อาคารที่พักอาศัยข้าราชการตำรวจ ขุดลอกคูคลอง เป็นต้น
- การปรับลดภาษีบางประเภท เช่น การลดภาษีธุรกิจเฉพาะ เพิ่มเพดานยกเว้นภาษีสำหรับวิสาหกิจชุมชน ขยายวงเงินได้พึงประเมินขั้นต่ำที่ต้องคำนวณภาษี ยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่ผลประโยชน์จากการโอนหุ้นของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) การอนุญาตให้ผู้ซื้อที่อยู่ใหม่นำค่าใช้จ่ายในการซื้อไปหักลดหย่อนค่าใช้จ่ายไม่เกิน 3 แสนบาท ในการคำนวณภาษีเงินได้ประจำปี
- โครงการลงทุนภายใต้แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ 2 หรือที่รู้จักกันในนามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ซึ่งได้รับอนุมัติมูลค่าทั้งหมด 1,431,330 ล้านบาท เป็นการลงทุนระหว่างปี ค.ศ. 2009 - 2012 มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างงานและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับภาคเอกชน ตัวอย่างของโครงการภายใต้แผนปฏิบัติการนี้ เช่น โครงการลงทุนด้านแหล่งน้ำและระบบชลประทานขนาดเล็ก โครงการก่อสร้างถนนในชนบท โครงการสาขาขนส่งมวลชนและระบบราง โครงการลงทุนในด้านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative economy)

นโยบายการเงิน

- การลดอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงเพื่อกระตุ้นการลงทุนและรักษาเสถียรภาพของค่าเงิน
- การให้เงินสนับสนุนเพื่อกระตุ้นการให้สินเชื่อของธนาคารของรัฐ เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการส่งออกและการนำเข้า ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย
- การค้ำประกันสินเชื่อให้กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยบรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม
- การกระตุ้นการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน

โดยมาตรการต่างๆ ที่ออกมายังถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จ โดยประเด็นที่น่าเป็นห่วงคือความล่าช้าในการดำเนินนโยบาย เช่น โครงการช่วยเหลือคนตกงาน และความมีประสิทธิภาพของโครงการในการกระตุ้นการจับจ่ายใช้สอยของภาคครัวเรือน เช่น โครงการช่วยเหลือค่าครองชีพ นอกจากนี้ มาตรการบางอย่างยังขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น การกระตุ้นการให้สินเชื่อ

ก.14 เอกสารอ้างอิง

1. กรกรัณย์ ชีวะตระกูลพงษ์ และสมประวิณ มันประเสริฐ (2008) “ผลกระทบของวิกฤตการณ์ซับไพรม์ต่อประเทศไทย” *จุฬาลงกรณ์ปริทัศน์*, 30(117-118), 1-23

2. ADB (2009a), *Asia Economic Monitor*, December 2009, Asian Development Bank, Phillippines

3. ADB (2009b), *Asian Development Outlook 2009 Update*, Asian Development Bank, Phillippines

4. ADB (2008), “The US financial crisis, global financial turmoil, and developing Asia: is the era of high growth at an end?”, ADB Economics Working Paper Series No. 139

5. ADB (2000), *Asia Recovery Report 2000*, Asian Development Bank

6. Athukorala, P. and Kohpaiboon, A. (2009), “Intra-regional trade in East Asia: the decoupling fallacy, crisis, and policy challenges”, Departmental Working Papers 2009-09, Australian National University, Economics RSPAS

7. Chia, S. (2010), “Regional trade policy cooperation and architecture in East Asia”, Asian Development Bank Institute, Working Paper Series No. 191

8. Congressional Research Service (2009), *The Global Financial Crisis: Analysis and Policy Implications*, Congressional Research Service Report for Congress

9. Dash, A. and Mallick, H. (2009), “Contagion effect of global financial crisis on stock market in India”, Mimeo

10. Diebold, F. and Yilmaz, K. (2008), “Measuring financial asset return and volatility spillovers, with application to global equity markets”, NBER Working Paper 13811

11. Frank, N. and Hesse, H. (2009), “Financial spillovers to emerging market during the global financial crisis’, IMF Working Paper, WP/09/104

12. Fukao, K., Ishido, H. and Ito, K. (2003), “Vertical intra-industry trade and foreign direct investment in East Asia”, RIETI Discussion Paper Series 03-E-001

13. Horta, P., Mendes, C. and Vieira, I. (2008), “Contagion effects of the US subprime crisis on developed countries”, CEFAGE-UE Working Paper 2008/08

14. Hwang, I, In, F. and Kim, T. (2009), “Contagion effects of the U.S. subprime crisis on international stock markets”, *Mimeo*

15. IMF (2009a), *Global Financial Stability Report: Navigating the Financial Challenges Ahead*, October 09, International Monetary Fund, Washington DC

16. IMF (2009b), *Regional Economic Outlook: Europe – Securing Recovery*, October 09, International Monetary Fund, Washington DC

17. IMF (2009c), *Regional Economic Outlook: Asia and Pacific – Building a Sustained Recovery*, October 09, International Monetary Fund, Washington DC

18. IMF (2009d), *Regional Economic Outlook: Asia and Pacific – Global Crisis The Asian Context*, May 09, International Monetary Fund, Washington DC

19. IMF (2009e), *Global Financial Stability Report: Responding to the Financial Crisis and Measuring Systemic Risk*, April 09, International Monetary Fund, Washington DC

20. IMF (2008), *Regional Economic Outlook: Asia and Pacific*, April 08, International Monetary Fund, Washington DC

21. James, W. et.al. (2008), "The US financial crisis, global financial turmoil, and developing Asia: is the era of high growth at an end?", ADB Economics Working Paper Series No. 193

22. Kogid, M. et.al. (2009), "Asian financial crisis: an analysis of the contagion and volatility effects in the case of Malaysia", *International Journal of Business and Management*, 4(5), 128-138

23. Park, C. (2007), "Can East Asia weather a US slowdown", ERD Working Paper No. 95

24. Pomerleamo, M. (2009), "Why is the impact of the global financial crisis on the banking system in East Asia?", ADBI Working Paper Series No. 146

25. Shirai, S. (2009), "The impact of the US subprime mortgage crisis on the world and East Asia: through analyses of cross-border capital movement", ERIA Discussion Paper Series, ERIA-DP-2009-10

26. Singapore Ministry of Trade and Industry (2009), "How reliant are East Asian economies on final demand in China and the G3?", *Economic Survey of Singapore*, First Quarter 2009, 22-29

ภาคผนวก ข.
จำนวนและลักษณะของบริษัทในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ได้รับผลกระทบด้านยอดขายจำแนกตามระดับความรุนแรงของผลกระทบ

จำนวนและลักษณะของบริษัทในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ได้รับผลกระทบด้านยอดขาย<u>รุนแรงมากที่สุด</u>

ลักษณะของบริษัท	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<u>ความสามารถในการแข่งขัน</u>					
การสร้างมูลค่าเพิ่ม			1		
กลยุทธ์การแข่งขัน				1	
ผลิตภาพการผลิต			1		
การวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรม					1
ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก			1		
<u>ความยืดหยุ่น</u>					
ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การตลาด			1		
ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนผลผลิต					1
ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต การจ้างงาน และด้านต้นทุน				1	
ความยืดหยุ่นในด้านแหล่งเงินทุนและสภาพคล่อง			1		
ความยืดหยุ่นด้านวัตถุดิบและสินค้าคงคลัง				1	

	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
<u>ความเชื่อมโยงกับต่างประเทศ</u>				
เครือข่ายการผลิต			1	
การพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ	1			
ความเป็นเจ้าของและการกำหนดนโยบาย	1			
การพึ่งพิงแหล่งเงินทุน	1			
<u>การกำกับดูแลกิจการ</u>				
เครือข่ายบริษัท			1	
ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล			1	

ลักษณะของบริษัท	สูงกว่าค่าเฉลี่ยมาก	สูงกว่าค่าเฉลี่ย	ใกล้เคียงค่าเฉลี่ย	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก
<u>อัตราส่วนทางการเงิน</u>					
อัตราส่วนสภาพคล่อง					1
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเร็ว					1
อัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้า					1
อัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ					1
อัตรากำไรขั้นต้น					1
อัตรากำไรสุทธิ					1
อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์					1
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม	1				
อัตราส่วนความสามารถในการชำระดอกเบี้ย				1	
อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม	1				
อัตราการเติบโตของรายรับรวม	1				
อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ				1	
อัตราการเติบโตของสินทรัพย์รวม			1		

จำนวนและลักษณะของบริษัทในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ได้รับผลกระทบด้านยอดขาย<u>รุนแรงมาก</u>

ลักษณะของบริษัท	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<u>ความสามารถในการแข่งขัน</u>					
การสร้างมูลค่าเพิ่ม				1	1
กลยุทธ์การแข่งขัน	1			1	
ผลิตภาพการผลิต	1			1	
การวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรม					1
ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก			2		
<u>ความยืดหยุ่น</u>					
ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การตลาด			1	1	
ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนผลผลิต					1
ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต การจ้างงานและด้านต้นทุน			2		
ความยืดหยุ่นในด้านแหล่งเงินทุนและสภาพคล่อง	1			1	
ความยืดหยุ่นด้านวัตถุดิบและสินค้าคงคลัง				1	1

	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
<u>ความเชื่อมโยงกับต่างประเทศ</u>				
เครือข่ายการผลิต	2			
การพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ	2			
ความเป็นเจ้าของและการกำหนดนโยบาย	1	1		
การพึ่งพิงแหล่งเงินทุน			1	1
<u>การกำกับดูแลกิจการ</u>				
เครือข่ายบริษัท		1	1	
ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล		1	1	

ลักษณะของบริษัท	สูงกว่าค่าเฉลี่ยมาก	สูงกว่าค่าเฉลี่ย	ใกล้เคียงค่าเฉลี่ย	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก
<u>อัตราส่วนทางการเงิน</u>					
อัตราส่วนสภาพคล่อง		1			1
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเร็ว		1		1	
อัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้า		2			
อัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ	1	1			
อัตรากำไรขั้นต้น			2		
อัตรากำไรสุทธิ			1		1
อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์			1		1
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม			2		
อัตราส่วนความสามารถในการชำระดอกเบี้ย				1	1
อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม					2
อัตราการเติบโตของรายรับรวม				2	
อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ				2	
อัตราการเติบโตของสินทรัพย์รวม	1				

จำนวนและลักษณะของบริษัทในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ได้รับผลกระทบด้านยอดขาย<u>รุนแรงปานกลาง</u>

ลักษณะของบริษัท	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<u>ความสามารถในการแข่งขัน</u>					
การสร้างมูลค่าเพิ่ม		1		5	
กลยุทธ์การแข่งขัน	3	3			
ผลิตภาพการผลิต	4	2			
การวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรม		4	4		
ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก			6		
<u>ความยืดหยุ่น</u>					
ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การตลาด		5	1		
ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนผลผลิต		4	2		
ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต การจ้างงานและด้านต้นทุน	1	3	1	1	
ความยืดหยุ่นในด้านแหล่งเงินทุนและสภาพคล่อง	5	1			
ความยืดหยุ่นด้านวัตถุดิบและสินค้าคงคลัง		3	2	1	

	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
<u>ความเชื่อมโยงกับต่างประเทศ</u>				
เครือข่ายการผลิต	6			
การพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ	5	1		
ความเป็นเจ้าของและการกำหนดนโยบาย	4	2		
การพึ่งพิงแหล่งเงินทุน			6	
<u>การกำกับดูแลกิจการ</u>				
เครือข่ายบริษัท	3	3		
ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล	2	4		

ลักษณะของบริษัท	สูงกว่าค่าเฉลี่ยมาก	สูงกว่าค่าเฉลี่ย	ใกล้เคียงค่าเฉลี่ย	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก
<u>อัตราส่วนทางการเงิน</u>					
อัตราส่วนสภาพคล่อง		2	3		
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเร็ว	2	1	3		
อัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้า			3	3	
อัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ		2	4		
อัตรากำไรขั้นต้น	1	1	4		
อัตรากำไรสุทธิ	1		5		
อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์	1	3	2		
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม			1	4	1
อัตราส่วนความสามารถในการชำระดอกเบี้ย	2	1			
อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม				1	2
อัตราการเติบโตของรายรับรวม		2	3		
อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ		1	3	1	
อัตราการเติบโตของสินทรัพย์รวม		3	2		

ภาคผนวก ค.
สรุปประเด็นสัมมนาระดมสมอง[30]

อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟ

1. การรับมือกับวิกฤตฯ

ผู้ประกอบการมีการกำหนดมาตรการต่างๆ ในการรับมือกับวิกฤตฯ เป็นลำดับ ดังนี้

- ด้านการวางแผน - เพิ่มความรอบคอบและระมัดระวังมากขึ้นในการวางแผนในอนาคต แผนงานต่างๆ มีการประเมินสถานการณ์ทุกๆ 3 เดือน
- ด้านการลงทุน - ลดปริมาณการลงทุน โดยการลงทุนที่ยังคงมีอยู่ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนด้านการผลิต (Operation investment) ส่วนการลงทุนใหม่นั้น ต้องการลงทุนโดยมองแนวโน้มในระยะยาว แต่ส่วนใหญ่ในช่วงวิกฤตฯ จะเป็นการลงทุนโดยหวังผลตอบแทนเร็ว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์มีวงจรชีวิตสั้นอยู่ในช่วง 3 เดือนถึง 6 เดือน การลงทุนจึงต้องเป็นไปตามวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ด้วยเช่นกัน
- ด้านการเงิน - ลดเงินเดือนบุคลากร โดยเฉพาะผู้บริหารเป็นกลุ่มแรก
- ด้านการจ้างงาน - หากสถานการณ์ยังไม่ดีขึ้นจึงคาดว่าจะเริ่มมีการปรับลดจำนวนการจ้างงาน ทั้งนี้ ในส่วนการจ้างงาน แม้ว่าจะมีนโยบายให้ลดจำนวนแรงงาน แต่ก็พบว่าเมื่อลดแล้วจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อประสิทธิภาพการแข่งขันของบริษัทด้วยเช่นกัน จึงยังคงรักษาการจ้างงานไว้ประมาณร้อยละ 80
- เมื่อเปรียบเทียบมาตรการในการรับมือวิกฤตฯ - ถ้าเป็นบริษัทสหรัฐอเมริกาจะเลือกการปรับลดแรงงานก่อน แล้วจึงลดการลงทุน แต่บริษัทญี่ปุ่นลดการลงทุนก่อนแล้วจึงค่อยปรับลดแรงงานทีหลัง แต่ในปัจจุบันอุตสาหกรรมเผชิญปัญหาขาดแคลนแรงงาน จึงทำให้การปรับลดแรงงานมีน้อยลง

---

[30] สัมมนาระดมสมอง จัดขึ้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม ปีค.ศ. 2009 ณ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)

2. การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในระยะยาว

ผู้เข้าร่วมสัมมนามีการเสนอแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะยาว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน - เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับบริษัทต่างชาติ ในบางบริษัทมีการส่งพนักงานคนไทยไปร่วมทำการวิจัยและพัฒนาในต่างประเทศ

- ด้านการวิจัยและพัฒนา – ผู้ประกอบการไทยจะต้องมีความคิดริเริ่มที่จะทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง เช่น การเลียนแบบการผลิตแล้วนำไปพัฒนาต่อ (Copy and Development: C&D) และถ้าผู้ประกอบการมีศักยภาพที่สูงขึ้น มีความก้าวหน้าทางเทคโนโยลีที่มากขึ้น ก็จะก้าวไปสูงการทำวิจัยและพัฒนา (Research and Development: RD) ด้วยตัวเองได้

- ด้านการเงิน – ควรจะมีการสนับสนุนด้านมาตรการทางการเงินจากภาครัฐ อาทิ สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ หรือปลอดดอกเบี้ย เป็นต้น

- ด้านการออกแบบ – เป็นจุดอ่อนของประเทศ เนื่องจากคนไทยยังไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในระดับที่มากพอที่จะช่วยขับเคลื่อนอุตสาหกรรมได้

3. จุดอ่อนของอุตสาหกรรมที่เห็นได้จากวิกฤตฯ

ในทัศนะของผู้เข้าร่วมสัมมนา วิกฤตฯ ที่เกิดขึ้นทำให้เห็นจุดอ่อนของอุตสาหกรรม ได้แก่

- ด้านการศึกษา - แม้ว่าระบบการศึกษาไทยจะมีการผลิตบัณฑิตที่มีคุณวุฒิสูงขึ้นได้เป็นจำนวนมาก แต่ก็เป็นแรงงานที่มีทักษะไม่ตรงกับความต้องการของตลาดเท่าที่ควร

- ด้านพัฒนาฝีมือแรงงาน - อุตสาหกรรมโดยรวมไม่สามารถยกระดับแรงงานให้เป็นแรงงานที่มีทักษะฝีมือ (Skill labor) ได้ เมื่อมีการขาดแคลนแรงงานจะทำให้ผู้ประกอบการต้องเปลี่ยนไปจ้างแรงงานที่มีอายุและการศึกษาน้อยลง ซึ่งเป็นการขัดต่อการยกระดับฝีมือแรงงานและการส่งเสริมการศึกษาของภาครัฐที่ต้องการให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นเช่นกัน

- ด้านพัฒนาเทคโนโลยี – ไทยยังไม่มีศักยภาพพอที่จะพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศได้เอง จึงจำเป็นต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

- ด้านประสานความร่วมมือ – ภาครัฐและเอกชนก็ยังมีการประสานความร่วมมือได้ไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้เกิดการพัฒนาหรือนโยบายที่ออกมาไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง การขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมจึงทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร

- ด้านแลกเปลี่ยนข้อมูล – ภาครัฐและเอกชน ก็ยังไม่มีการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกันในระดับที่มากพอที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันทั้งสองฝ่าย จึงทำให้ไม่มีการพัฒนาในอีกหลายๆ ส่วนที่เป็นความจำเป็นของประเทศ

- ด้านแนวทางพัฒนาอุตสาหกรรม – การพัฒนาอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มุ่งไปที่การปรับปรุงจุดอ่อนเป็นหลัก มากกว่าที่จะสร้างเสริมจุดแข็งเพื่อให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

- ด้านวิสัยทัศน์ – ขาดความชัดเจนในเรื่องวิสัยทัศน์ในระยะยาวของแต่ละสาขา ทำให้การดำเนินยุทธศาสตร์ของแต่ละสาขาเป็นไปค่อนข้างลำบาก อีกทั้ง ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมยังขาดความต่อเนื่อง

- ด้านการตลาด - การส่งออกเป็นปัจจัยซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ เพราะเป็นเรื่องตลาดทั่วโลก และหากมีการลดลงของยอดขายก็จะเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ขณะที่ไทยพึ่งพิงตลาดส่งออกเป็นหลัก ภาครัฐจึงควรเข้ามาให้ความช่วยเหลือในเรื่องการพัฒนาตลาดในประเทศให้มีความต้องการและกำลังซื้อมากขึ้น แม้ว่าจะไม่สามารถทดแทนตลาดส่งออกได้ทั้งหมด

- ด้านอัตราแลกเปลี่ยน - การรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนไม่ให้เปลี่ยนแปลงมากจนเกินไป และเป็นระดับที่สามารถเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ส่งสินค้าออกไปยังตลาดต่างประเทศทั้งในแง่ของการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและการสร้างความเข้มแข็งจากการที่ผู้ประกอบการที่จะได้รับรายได้จากการส่งออกมากขึ้น

4. บทบาทของภาครัฐ

ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้เสนอแนะบทบาทของภาครัฐดังต่อไปนี้

- ด้านวิจัยและพัฒนา - หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการทำวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ได้สินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมและตลาดให้มากขึ้น

- ด้านการพัฒนาสินค้า - ภาครัฐควรเน้นการลงทุนเพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ๆ และไม่ควรทำในสิ่งที่ตลาดมีอยู่แล้ว เพราะจะเป็นการเดินตามหลังบริษัทต่างชาติ แต่ควรจะเป็นสร้างสิ่งใหม่ๆ แทนที่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงสิ่งเก่าๆ

- ด้านส่งเสริมการลงทุน – นโยบายการส่งเสริมการลงทุนมีเงื่อนไขและข้อจำกัดเป็นจำนวนมาก จนบางครั้งไม่สามารถปฏิบัติตามหรือสามารถขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้จริง นอกจากนี้ ยังควรมีการปรับสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินงานและการลงทุนของภาคเอกชน ซึ่งจะถือเป็นการส่งเสริมการลงทุนในอีกรูปแบบหนึ่งเช่นกัน

- ด้านอุปสรรคทางการค้า – ภาครัฐควรเข้ามามีส่วนช่วยเหลือด้านแรงงาน เนื่องจากทางยุโรปเริ่มมีการออกกฎระเบียบด้านการนำเข้าสินค้าที่มีความเข้มงวดในเรื่องของความรับผิดของต่อสังคมของภาคธุรกิจ (Corporate Social Responsibility: CSR) มากขึ้น ขณะที่ไทยยังมีความเข้มงวดน้อยกว่าทำให้เกิดปัญหาในการส่งสินค้าเข้าไปขายในยุโรปมากพอสมควร จึงอยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วยสนับสนุน

- ด้านต้นทุนพลังงาน – ภาครัฐควรมีการเตรียมการวางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อบรรเทาปัญหาความผันผวนของราคาน้ำมันและการขาดแคลนพลังงานในอนาคต เช่น การประหยัดพลังงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเช่นกัน

5. การฟื้นตัวของอุตสาหกรรม

- ผู้ประกอบการให้ความเห็นว่าการฟื้นตัวในปัจจุบัน อาจเป็นผลมาจากนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลประเทศต่างๆ ทั่วโลก ไม่ใช่การฟื้นตัวอย่างแท้จริงส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความระมัดระวัง และมีการทบทวนภาวะเศรษฐกิจและแนวโน้มการตลาดทุกเดือนเพื่อประเมินสถานการณ์

6. ปัจจัยเสี่ยงของอุตสาหกรรม

- ความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดคือความเสี่ยงทางการเมือง เนื่องจากยังไม่เห็นหนทางที่จะสามารถบรรเทาหรือลดความขัดแย้งทางการเมืองลงได้ ซึ่งถ้าสถานการณ์ยังไม่ดีขึ้นจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนของผู้ประกอบการ เช่น บริษัทแม่มีการกำหนดให้บริษัทลูกในเมืองไทย จัดทำแม่พิมพ์ (Mold) ของชิ้นส่วนสำรองไว้ที่ญี่ปุ่น เพื่อป้องกันการหยุดชะงักในกระบวนการผลิตดังเช่นที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการปิดสนามบินสุวรรณภูมิ ทำให้บริษัทลูกมีต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นอีกหลายสิบล้านบาทต่อปี